

UNIVERZITA KARLOVA

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra sociální práce

Bc. Eliška Adamcová

Komunitní práce s imigranty

Diplomová práce

Praha 2017

Vedoucí práce: *PhDr. Jaroslava Šťastná*, Ph.D.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí práce, PhDr. Jaroslavě Štastné, Ph.D. za odborné vedení při psaní této práce. Dále bych chtěla poděkovat PhDr. Marii Jelínkové, Ph.D. za odborné konzultace k 2. kapitole této práce.

Výzkum ve městě Graz, Rakousku, mohl vzniknout za laskavé podpory Nadace „Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových“.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 19. 12. 2017

Abstrakt

Tato diplomová práce usiluje o prozkoumání možností využití komunitní práce v procesu integrace cizinců do společnosti. Komunitní práce jako nástroj sociální práce napomáhá k budování vzájemných vazeb v rámci komunity, podporuje rozvoj a uplatňování potenciálu komunity a jejích obyvatel a směřuje k posilování aktivního občanství a participace obyvatel na věcech bezprostředně se jich týkajících. Diplomová práce popisuje způsoby, jakými je do těchto procesů možné zapojovat cizince, aby se tak i oni stali plnohodnotnými spoluobčany dané komunity a plnohodnotnými občany země, do které přicházejí. Teoretickým a filozofickým základem přístupu je uplatňování a rozvoj politických, občanských a sociálních práv, jichž cizinci nabývají spolu se získáním legálního povolení k pobytu ve vybrané zemi, zejména pak trvalého pobytu a občanství. S pomocí kvalitativního výzkumu je přiblížena komunitní praxe dvou zahraničních městech – Sheffield (Velká Británie) a Graz (Rakousko). Na základě těchto příkladů jsou vymezeny oblasti, ve kterých má komunitní práce při integraci cizinců svou nezastupitelnou úlohu, a popsány konkrétní metody, které lze při této práci využívat.

Klíčová slova: Komunitní práce, komunitní integrace, komunitní občanství, imigrace, integrace, střet kultur, empowerment, globalizace

Abstract

The thesis aims to look into the possibilities for the use of community work in the process of immigrant's integration into the society. The community work as an instrument of social work serves as a mean for building mutual bonds within a urban community, encourages development and exercise of the potential of the community and its citizens. This strengthens the active citizenship and involvement of the citizens in the processes that imminently concerns their lives. The thesis describes the ways of possible inclusion of the immigrants in these processes in order for them to become equal fellow citizens of local communities and equal citizens of the country into which they decide to emigrate. The theoretical and philosophical background of this approach is an implementation and development of the political, civil and social rights that the immigrants acquire when given the permission of stay in certain country. The thesis describes results of a qualitative research looking into community practise of two cities – Sheffield (United Kingdom) and Graz (Austria). These two examples describing the city council's involvement and the organizations-in-the-community's involvement are used to both define the realms of integration where the community work plays an undeniable role, and to come up with concrete methods that can be used in the community work practise.

Key words: Community work, community integration, community citizenship, immigrants, integration, clash of cultures, empowerment, globalisation

Obsah

1. Úvod	11
2. Migrace, integrace a sociální práce	13
2.1. Migrace.....	13
<i>Národní stát a národní identita</i>	16
<i>Občanství</i>	19
<i>Kultura</i>	22
<i>Komunita</i>	24
2.2. Integrace cizinců a sociální práce	27
3. Komunitní práce a migrace	30
3.1. <i>Co je komunita a její význam ve společnosti</i>	31
<i>Komunitní občanství a nově příchozí</i>	33
<i>Integrace a komunita aneb naplňování občanství</i>	36
3.2. <i>Komunitní práce ve světle imigrací proměňovaných komunit</i>	39
4. Metodologie výzkumu	41
4.1. Cíl výzkumu	41
4.2. Výběr měst a respondentů	41
4.3. Analýza dat	44
5. Sheffield (Velká Británie)	46
Darnall.....	46
5.1. Sociálně demografická a ekonomická analýza čtvrti Darnall.....	47
<i>Obyvatelstvo</i>	47
5.2. Hlavní problémy komunity	51
5.3. Klíčové subjekty aktivní v komunitě.....	55
5.4. Principy komunitní práce s migranty.....	63
5.4.1. <i>Přístup města</i>	63

5.2.2. Podpora občanské angažovanosti, kooperace a svépomoci.....	75
5.2.3. Interkulturní pracovníci	76
5.2.4. Aktivní práce s nově příchozími skupinami	76
5.2.5. Prostor pro setkávání se	77
6. Graz (Rakousko)	79
Gries a Lend	80
6.1. Sociálně-demografická a ekonomická analýza čtvrtí Gries a Lend.....	81
6.2. Hlavní problémy komunity	83
6.3. Klíčové subjekty aktivní v komunitě.....	86
6.4. Principy komunitní práce s migranty.....	94
6.4.1. Přístup města	94
6.4.2. Vzdělávání a práce s předsudky.....	100
6.4.3. Prostor pro setkávání se	101
6.4.4. Kooperace.....	102
6.4.5. Sociální poradenství	102
7. Závěr.....	103
Bibliografie	107

1. Úvod

„Evropská města se stávají městy kosmopolitními. Sociální práce se musí stát kosmopolitní profesí, aby mohla být relevantní pro zplnomocňování všech občanů evropských měst.“
(Dirk Geldof¹)

Evropská města a evropská společnost se v důsledku zvyšující se míry migrace stávají domovem pro stále větší počet osob, zejména ze zemí mimo evropský kontinent. Tyto osoby přicházejí z různých důvodů. Pojí je, že chtějí v Evropě zůstat, chtějí zde najít nový domov, žít dobrý život. Jejich přítomnost dává vyvstat nelehkým otázkám ohledně jejich postavení v přijímající společnosti: jaká budou těmto lidem dána práva, jaké povinnosti, za jakých podmínek jim bude umožněno pracovat, využívat systém sociální podpory, zda a jaký hals budou moci ve společnosti mít, co od nich bude společnost očekávat v rámci procesu „integrace“?

Migracem s cílem usadit se trvale (či dlouhodobě) v jiné zemi, je-li uskutečňovaná ve velkém rozsahu, nutí k znovuprozkoumávání otázek národních států a národní identity, otázky, co znamená být občanem či dlouhodobým rezidentem určitého státu, provokuje přehodnocování pojetí kultury (nejen z antropologického hlediska). Dostaneme-li se do roviny mezilidských vztahů a mezilidského soužití, stojíme před otázkami toho, jak spolu vedle sebe budou žít lidé odlišných kultur a etnik, jak bude proměňován život obyvatel roustoucím počtem spoluobčanů migrantského původu.

Místní společenství lidí, místní komunity jsou místem, ze kterého lidé čerpají část své identity. Z politického hlediska je komunita nejnižší rovinou občanské společnosti, kde dochází naplňování potenciálu občanství, k prosazování a hájení zájmů, dává prostor k občanské angažovanosti. Lidé by měli mít možnost spolupodílet se na procesech a dění v komunitě, jež bezprostředně ovlivňují kvalitu jejich života v daném místě. Vytváření podmínek, aby k tomuto docházelo, se nazývá procesem zplnomocňování (empwerment). Zplnomocňování jedinců vede ke zplnomocňování komunit a je tudíž nástrojem prevence či řešení sociální exkluze jednotlivců a komunit.

¹ (Geldof 2011)

Komunitní práce, jako nástroj sociální práce, usiluje o podporu rozvoje občanské angažovanosti a kooperace s cílem zvyšovat kvalitu života pro všechny její členy.

Bez ohledu na druh pobytu, žijí-li osoby migrantského původu v určitém místě dlouhodobě, stávají se „občany“ daného místa. Můžeme hovořit o „komunitním občanství“. Komunitní práce ve světle migrace musí nalézt odpovědi na to, jaké postavení příchozí v komunitě budou mít: měli by mít příležitost aktivně se zapojovat do dění v komunitě, participovat na rozhodnutích, ovlivňovat kvalitu života v lokalitě?

Zkušenost s komunitní prací ze dvou evropských městech – Graz (Rakousko) a Sheffield (velká Británie) – která mají více než 25% obyvatel s jiným občanstvím než rakouským nebo britským, ukazuje, že přijetí těchto osob komunitou jako plnohodnotných spoluobčanů, jejich zahrnování do života komunity a podpora směrem ke zplnomocňování jsou nezbytným předpokladem dobré integrace a celkové sociální koheze. Principy komunitní práce, jak je v těchto městech realizována, mohou být inspirací pro rozvíjející se komunitní práci a sociální práci s osobami migrantského původu v České republice.

2. Migrace, integrace a sociální práce

***„Je-li demografie osudem dějin,
pak pohyb populace jsou jejich motorem.“***
(Samuel P. Huntington, Střet civilizací)

Migrace je fenoménem globalizovaného světa, jež významným způsobem narušuje zavedené struktury společenského uspořádání a vede k přehodnocování dosavadního pojetí mnohých aspektů politického a společensko-kulturního života. Rostoucí počet migrujících osob, a tedy i nárůst počtu imigrantů žijících ve státech po celém světě se střetává s pojetím států jako národních států s homogenním obyvatelstvem, s jednotnou kulturou a silnou kohezí na všech úrovních společnosti. V této kapitole se tedy věnuji tomu, jak migrace ovlivňuje pojetí národního státu, národní identity, kultury a chápání komunity, tedy místa, ve kterém lidé žijí a sdílejí své životy s druhými lidmi. Porozumění těmto principům je důležitým východiskem při hledání způsobů řešení začleňování migrujících osob do většinové společnosti, vytváření vhodného prostředí pro vzájemného soužití a zejména pak pro podporu migrantů k zmocnění a získání statutu plnohodnotných občanů ve společnosti, do které jsou integrováni.

Sociální práce disponuje nástroji, jež jsou v procesu integrace cizinců do společnosti nezastupitelné. Intervence sociální práce je možná na třech úrovních – makro (politická), meso (komunitní) a mikro (individuální) (Valtonen 2008). V závěru této kapitoly se o úloze sociální práce na uvedených třech úrovních zmíním.

2.1. Migrace

Migrace není novým fenoménem. Historie lidstva je historií skupin osob, kmenů, národů migrujících, hledajících místo pro život – vhodné klimatické podmínky, místo nabízející bezpečí a dostatek zdrojů pro obživu. Odjakživa byli lidé v pohybu. Vždy v rámci konkrétních podmínek a možností dané doby.

Přesun jednotlivců, skupin či národů nutně znamenal vzájemná setkávání se, střety mezi příslušníky různých etnických a národnostních skupin. Lidé se snažili dobývat nová území za účelem rozšíření vlastního území, což se většinou neobešlo bez válečných konfliktů. V jiných případech lidé migrovali na cizí území kvůli obchodu, z důvodů pronásledování v zemi původu, ve snaze uniknout trestu, přicházeli za vzděláním, na zkušenou či čistě kvůli změně prostředí, poznání nových končin. Takové případy nemuseli vést k válečnému konfliktu; spíše vedly k tomu, že na určitém území vedle sebe žili větší či menší skupiny lidí s různým kulturním či etnickým původem. Přesun jednotlivců a skupin způsobuje, že vznikají etnicky odlišné komunity a diaspory, které jsou většinou společností buď tolerovány, přijímány nebo vnímány jako potenciální zdroj ohrožení. Migrace, je procesem, který propojuje země původu, přispívá k etnické a kulturní diverzitě a ovlivňuje demografické, ekonomické a sociální procesy (Giddens & Sutton, 2013).

Významnou změnu do charakteru migrace přinesl technologický rozvoj v 19. a 20. století. Rozvoj v dopravě, zejména zrychlování dopravy a tím i zkracování vzdáleností mezi destinacemi, a rozvoj v komunikaci a s tím spojené zjednodušování a zintenzivňování přenosu informací stáli za zrodem dnešního globalizovaného světa, pro který je charakteristická nezměrná škála možností pohybu, a to nejen pohybu osob, ale i zboží a služeb (Bauman, 2000).

Pro dnešní dobu se migrace stala normou a jakýmsi jejím charakterem. Lidé nejsou vázáni k místu svého bydliště či místu narození tak, jako tomu bylo po téměř celou dobu dějin lidstva. Důvody, proč se lidé rozhodnou pro migraci, jsou různého charakteru – ekonomické, politické, náboženské, osobní (například sloučení rodiny). Anthony Giddens hovoří o tzv. push and pull faktorech, jež stojí za rozhodnutím emigrovat. „Push“ faktory, tedy faktory, které působí na jedince v zemi původu, jsou například válečný konflikt, hlad nebo politický útisk. „Pull“ faktory, tedy faktory, které přitahují jedince do konkrétní země, jsou například pracovní nabídka, lepší životní podmínky nebo menší přelidněnost (Giddens & Sutton, 2013).

Podle zprávy OSN o trendech v mezinárodní migraci (OECD-UNDESA, 2013) bylo v roce 1990 ve světě celkem 154.5 miliónů migrujících (2, 9 % z celkové světové populace). V roce 2013 to bylo 231.5 miliónů osob (3, 2 % celkové světové populace). Přestože migrující tvoří jen zlomek světové populace, dopad těchto pohybů osob na různé složky fungování společnosti je signifikantní. Castles a Davidson (2000) pozorují

dva fenomény v moderní migraci: prvním je již zmíněný rozsah a rychlost, které způsobují kolizi, jelikož na ně nejsou existující státní systémy integrační politiky a právní úpravy integrace a občanství připraveny; druhým fenoménem je, že migrující osoby přicházejí z oblastí velice vzdálených jak geograficky, tak kulturně. Osoby, které migrují, si s sebou nesou kulturu, ze země, ze které pocházejí, vědomosti, zkušenosti, vztahy k místu a lidem v zemi původu, ale i v dalších zemích, které mohly předtím navštívit, přináší s sebou kapitál (finanční, ale i sociální), sledují určité zájmy, přicházejí z různých důvodů a s různými záměry.

Významným tématem, které s problematikou migrace souvisí, je otázka identity a vztahu mezi člověkem a místem. Identita se v tomto kontextu týká nejen osobní identity jednotlivců; určitou svou sociálně zkonstruovanou identitu mají také společenská uskupení, jako jsou města, státy či regiony. Nelze asi hovořit o tom, že by tato uskupení mohla mít identitu sama o sobě, tak jako jí mají lidé obecně, ale jejich identita či jedinečnost se projevuje v tom, že pro určité skupiny lidí mají zvláštní význam a ti jí identitu vtiskují, utvářejí ji; vztahují se k nim a spojují s nimi identitu vlastní. Lze tak hovořit o identitě evropské, národní identitě německé či české, kulturní či náboženské identitě, identitě newyorské (v Americe obzvláště se více než stát považuje za důležité město, kde žijete – alespoň v rámci Spojených států amerických).

Pojmout, co je lidská identita je složité. Britský sociolog Jenkins jí popisuje termíny vědění a vztahu k druhým lidem: „*lidská schopnost – zakořeněná v jazyce – vědět „kdo je kdo“ (a z toho také „co je co“). To zahrnuje, že víme, kdo jsme, kdo jsou druzí lidé, že oni vědí, kdo jsme my, že my víme, kým si oni myslí, že jsme my a tak dále.*“ (Jenkins, 2004). Identita, ačkoli určitý soubor předpokladů pro její rozvoj je vrozený, se utváří v interakci s druhými lidmi a okolím. V dnešním pluralitním světě je identita každého člověka poměrně složitý celek a mnohdy ani sami nedokážeme dát jasnou odpověď na otázku „kdo jsme“. Identita se může vázat k zemi, ve které jsme se narodila, k etnické skupině, ze které pocházíme, k náboženskému vyznání, preferované politické straně, volnočasovým aktivitám či profesi, kterou zastáváme. Ve věku migrace nabírá otázka identity nový rozměr, a to z toho důvodu, že určité složky identity člověka, zejména ty, které se vztahují k státu, k místu, k rodině či určité kultuře, mohou být v procesu migrace narušeny, oslabeny, či úplně potlačeny. Že vzrůstající normalita mobility a migrace má nepochybně pro formování naší identity zásadní důsledky, potvrzuje sociolog Anthony Giddens. Jde o důsledky v rovině osobních identit, stejně tak jako

v rovině sdílených identit (jako jsou komunita nebo národní kultura) (Giddens & Sutton, 2013).

Otázka sdílených identit si zaslouží hlubší prozkoumání. Pojetí národní identity, institut občanství, kulturu a kulturní identita či pojetí komunity jsou v souvislosti s normalizací migrace vystaveny přehodnocování.

Národní stát a národní identita

To, že se migrace stává v dnešním světě normou (tedy, lépe řečeno, že se stala normou přinejmenším v rámci některých regionů světa či pro určité skupiny nebo vrstvy lidí), nutně znamená, že setkávání lidí odlišných národností a kultur a jejich vzájemné soužití přestává být něčím výjimečným. Avšak soužití osob či skupin osob rozdílných národností, etnik a kultur významným způsobem narušuje představu o homogenním státě, jehož občané jsou všichni příslušníci stejné etnické skupiny, mluví stejným jazykem, mají stejné historické kořeny a dějiny a sdílí společné kulturní dědictví. Takovéto vnímání se utvářelo postupným členěním světa na národní státy a podle některých autorů dala vzniknout „mýtu o národní identitě“.²

Národní stát je politické uskupení určitého národu, které obývá dané území s jasně vymezenými hranicemi, s jednotným systémem práva, oficiálními institucemi a jednou politickou vůlí, s garancí statutu občanství zajišťující rovnost pro všechny, kdo tento status mají. Pro národní stát je důležitý systém občany sdílených hodnot a tradic, kam lze řadit kulturu a ideologii (Giddens & Sutton, 2013; Smith, 1991).

Různé věci znamenají národ a etnická skupina, ačkoli se rozdílily mezi nimi mohou, v pojetí národního státu smazávat. Národ je *„pojmenovaná lidská populace, jež sdílí historické území, stejné mýty a historické vzpomínky, veřejnou kulturu, společnou ekonomiku a jednotný systém právních norem ukládající všem členům práva a povinnosti“* (Smith, 1991; str. 40). Etnická skupina na stranu druhou je vymezena jako skupina, která se od druhých odlišuje kulturou a mentalitou. Může se odlišovat jazykem, historií, předky, náboženstvím či stylem oblékání (Giddens & Sutton, 2013). Národ se tedy vyznačuje vyšším stupněm organizovanosti a vázaností k určitému území. Vázanost etnické skupiny na určité území je více než záměrem otázkou historického vývoje či

² Argumentují tím, že národ a národní stát se začaly jasně vymezovat až teprve v 18. a 19. století; jsou tedy podle těchto autorů produktem moderní doby (Castles, 2009; Smith, 1991; Gellner 1993).

symboliky.³ Pojetí národní identity a vztahu mezi národem a etnicitou ovlivňuje to, jak daná společnost vnímá sebe sama a jak bude nebo nebude otevřená přítomnosti osob odlišných národností a etnik.⁴ Čím více je pojetí národní identity výběrové, tedy čím více je vázáno na jednu etnicitu a kulturu, tím těžší je pro příchozí na ní participovat, potažmo se s ní identifikovat.

Globalizační procesy a migrace překonávají pojetí státu jako státu národního, homogenního. Je předmětem debat, zda by se instituty „národ“ a „stát“ neměli znovu oddělit (Castles a Davidson, 2000). Ukazuje se, že takové chápání do budoucna možná ani nebude možné jednoduše z toho důvodu, že počet migrujících osob bude stále narůstat a bude se tak významně měnit složení obyvatelstva mnoha zemí světa. Údaje o počtu migrujících osob jsou toho důkazem. Mezi léty 2000 a 2010 rostl počet migrujících dvakrát rychleji než v předchozím desetiletí (OECD-UNDESA, 2013, str. 1). V Evropě jsme v posledních letech svědky příchodu velikého počtu osob z Blízkého východu a Afriky, kteří Evropu, respektive evropskou společnost poměrně překvapil. Velký počet cizinců s odlišným kulturním původem, zejména s odlišným náboženským vyznáním, kteří se v Evropě usazují, vzbuzuje zájem o otázku evropské identity, respektive identit jednotlivých evropských států. Jde o přirozenou reakci na situaci budící pocti nejistoty. Důležitou komponentou a úlohou konceptu národní identity je, že jedinci umožňuje definovat sebe sama a ukotvit se ve vztahu ke světu (Smith, 1991). Přirozenou reakcí je, že čím více jedinec cítí ohrožení (ať už z vnějšku nebo zevnitř) v oblasti pojetí sebe sama a svého postavení v životě a ve světě, tím více má potřebu hledat odpověď na otázku „*kdo jsem*“, a tedy i tím více tíhnout k upevnování národní identity.

³ V případě Spojených států amerických je americký národ složen z mnoha etnik. Národnostní identita se tedy neváže k žádné etnické skupině, ale spíše ke státu jako takovému a jeho hodnotám.

⁴ Smith (1991) mluví o dvou konceptech národní identity. Jedním z nich je západní pojetí národu, jehož komponenty jsou historické území, právně-politická kultura, právně-politická rovnost všech členů a vzájemná občanská kultura a ideologie. Kromě daného území jsou ostatní složky identity více či méně produkty vzájemného diskurzu obyvatel. Příkladem státu s tímto pojetím národní identity je Velká Británie. Jiné pojetí národní identity je charakteristické spíše pro východní Evropu a Asii. Příznačný je důraz na etnicitu, na kulturu, jejíž součástí se člověk stává svým narozením. Rozlišení těchto dvou přístupů může pomoci v debatě o migraci a vztahu obyvatel potažmo státu k i/emigrujícím osobám. Zatímco například v západní Evropě (Anglie, Francie, Německo, Rakousko) se etnická diversita ve složení obyvatel nevyklučuje s pojetím národní identity (zejména ve 20. století přijímaly tyto státy v různých migračních vlnách velké počty cizinců (Castles & Miller, 2009)), ve většině států východní Evropy zůstává složení obyvatel značně homogenní (což lze připsat faktu, že tyto země nemají kolonizační minulost) a státy jsou mnohem méně otevřené co se týče přijímání a integrace imigrujících osob.

Výsledkem diskurzu o národní identitě může být buď růst nacionalizmu, rasismu a radikalizace v pojetí národního státu a národní identity na straně evropského obyvatelstva, tendence příslušníky cizích etnik marginalizovat, bránit jim být plnohodnotnými občany, anebo mohou na stranu druhou debaty vést k proměně vnímání konceptu národního státu a národní identity směrem k otevřenosti vůči příchozím osobám, jež s většinovou společností nesdílí stejnou historii, stejnou kulturu a nejsou stejného etnika. Castles a Miller (2009) ve své analýze tradičních integračních modelů hovoří o novém „transnacionálním“ modelu, ve kterém navrhují, aby více rozmělnily národní hranice, které jsou dnes tak striktně vymezené. Zásadní charakteristikou moderního státu by měla být garance demokracie. To, jak dokážeme nebo nedokážeme do existujících politických společenství zahrnout osoby různých identit podmiňuje přežití demokracie. Modely asimilace a monokultury by dle jejich názoru měly vystřídat méně diskriminační přístupy, přístupy otevřenější v chápání národní identity (Castles & Miller, 2009; str. 311).

Přesvědčení, že pojetí státu jako státu jednoho národu by mohlo být překonáno, zastává také sociolog Zygmund Bauman, podle něhož bychom stát měli vnímat jako soubor diaspor, mezi kterými není možné vykreslit jasnou hranici říkající „tento je náš a tento ne“ (Bauman, 2011). V podobném tónu, i když mnohem smířlivěji, uzavírá svou knihu Národní identita sociolog Anthony D. Smith:

„Rostoucí kosmopolitismus sám o sobě nezpůsobuje, že by ubývalo nacionalismu; nárůst velkých oblastí s jednotnou kulturou nedává zaniknout lpění na identitě národní. Jak jsem řekl v úvodu, lidské bytosti mají více sdílených oblastí, které tvoří základ jejich identit a jejichž rozsah a intenzita se budou měnit v závislosti na čase a prostoru. Není nic, co by jedinci zabránilo se identifikovat s Vlámskem, Belgií a Evropou zároveň a každé z těchto tří ukazovat ve vhodném kontextu svou oddanost; nebo co člověku bránilo se cítit, že je příslušníkem kmene Yoruba, Nigerijcem a Afričanem a v různých situacích a kontextu zdůrazní svou oddanost a přínáležitost k jednomu či druhému. Je to vlastně ve světě velkého množství vazeb a identit docela běžné.“

(Smith, 1991, str. 175)

Česká republika patří v rámci evropského kontextu mezi státy s velikou mírou homogenity obyvatelstva. Cizinci tvoří o něco více než 4, 5 % obyvatelstva (ČSÚ, 2016).

Jde o číslo malé, ale rostoucí. V letech 2000 až 2013 vzrostl počet imigrantů v ČR minimálně o 50% (OECD-UNDESA, 2013, str. 5). Vzhledem k tomu, že je Česká republika státem s poměrně silnou ekonomikou, dobrými podmínkami pro život, dobrou infrastrukturou a s velkým množstvím volného prostoru, lze do budoucna předpokládat, že bude zemí vyhledávanou, tedy zemí, kterou budou lidé nejen procházet jako zemí tranzitní, ale do které budou i účelně přicházet. Proto i v našem kontextu bude možná vznikat potřeba, a tyto debaty se již objevují, kriticky přezkoumat naše pojetí toho, co znamená být občanem České republiky či trvale v této zemi žít a co znamená sdílet a participovat na české identitě, a případně toto pojetí adaptovat na měnící se podmínky.

Občanství

S otázkou národní identity úzce souvisí institut občanství. Občanství deklaruje příslušnost k národnímu státu, respektive k určité národnosti. Je ve své podstatě esencí národního státu tím, že spojuje občany určitého území do politického společenství s garancí politické rovnosti (Castles & Davidson, 2000). Imigrující osoby mohou na území přijímajícího státu získat různý statut určující podstatu vztahu mezi nimi a státem. Tento status odráží účel a délku jejich pobytu a přiznává imigrujícím osobám různý rozsah práv a povinností a možností participovat na službách a zabezpečovacích systémech organizovaných státem pro své občany. Nejvyšším stupněm v hierarchii statusů je statut občanství. Z právního hlediska občanství dokazuje, že jeho držitel je plnohodnotným občanem vybraného státu a jsou mu garantována občanská práva, určitý mezinárodní statut, plná účast na systému sociálního zabezpečení a zdravotní péče, je mu otevřen pracovní trh a další systémy, do kterých mají osoby bez statutu občanství jen omezený přístup.

Když se mluví o občanství a národnosti, tyto dva termíny se mnohdy zaměňují. Každý z termínů ale vyjadřuje něco rozdílného. Občanství znamená být členem politického zřízení (státu); národnost, jak bylo popsáno v předchozí části o národním státu, znamená být přijat do určitého společenství (Phillips & Berman, 2001; Castles & Miller, 2009). Občanství je politický statut bez rysů, jež by se vztahovaly ke kultuře a národnosti. Oproti tomu stojí členství ve skupině – národnost, jež představuje sdílení určitých kulturních charakteristik a hodnot. Mezi těmito dvěma je dobré odlišovat a zřetelně oddělit politická práva a povinnosti občana od jeho příslušnosti k určité skupině (etnické příslušnosti, náboženské, příslušnosti k sociální třídě nebo třeba místě

pobytu) (Castles & Davidson, 2000). Toto odlišování je nicméně v případech národních států, kde se občanství bezprostředně pojí i s příslušností k určité národnosti, těžké.

Z hlediska toho, jak stát občanství pojímá, lze hovořit o občanství individuálním (liberálním), anebo společenském (republikánském). V prvním pojetí legální status garantuje občanství bez hlubšího vzájemného závazku (osoba sleduje jen své osobní cíle). V druhém pojetí je přidán aspekt integrace, tedy že se osoba stává součástí určitého společenství, jež očekává, že se všichni zúčastnění budou podílet na utváření identity společenství. Zároveň tato komunita formuje jejich osobní a společenskou identitu (Habermas, 1992).

Z hlediska migrace a integrace je důležité položit si otázku, zda je získání občanství završením procesu integrace (uznáním, že daná osoba se stala plnohodnotným členem společnosti), nebo zda je občanství prostředek k integraci (tedy předpoklad, že garance stejných práv a povinností povede k plnému začlenění jedince ve společnosti).⁵

Nabytí občanství znamená vznik určitého vztahu mezi státem a jedincem, mezi nimiž dříve žádná vazba nebyla. Stát se občanovi zavazuje, že mu bude garantovat určitá práva, že mu zajistí bezpečí a vhodné podmínky pro život a ekonomickou aktivitu; občan na stranu druhou se zavazuje, že dostojí svým občanským povinnostem – ke státu bude loajální, bude platit daně, bude platit vymezené pojištění, nebude překračovat právní normy. Všechny země Evropské unie uznávají, že s občanstvím jsou spojená práva sociální, občanská a politická. Jejich obsah a rozsah je vymezen v mezinárodních dokumentech a je závazný pro státy, jež tyto dokumenty signovali. Na mezinárodní úrovni jde především o Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodní pakt o sociálních, ekonomických a kulturních právech, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech; na úrovni evropské to pak je například Evropská sociální charta. Úmluvy ustanovují kromě sociálních, občanských a politických práv také práva ekonomická a kulturní, která se s občanstvím jednoznačně pojí. Tato práva deklarují, že získání občanství má zaručovat určitou úroveň a kvalitu života.

⁵ V České republice je získání občanství pojímáno jako završení procesu integrace. O České občanství je možno zpravidla požádat až po deseti letech pobytu v České republice a kromě jazykových dovedností je nutno prokázat, že osoba je integrovaná a v co největší míře participuje na životě společnosti.

Castles a Davidson (2000) ovšem upozorňují na to, že přesto, že imigrující osoba získá občanství, stále může čelit určité formě exkluze – exkluze z plného zapojení v sociální, ekonomické či kulturní oblasti společenského života. Jde například o situaci, kdy osoby nejsou politicky zastoupené a nemohou tak mít vliv na rozhodování, která ovlivňují jejich životy, kdy osoby jsou zneužívány či znevýhodňovány na trhu práce, kdy tyto osoby čelí nerovnostem v oblasti bydlení. Občanství nezaručuje prevenci rizika vyloučení. Tuto tenzi vyjadřují Phillips a Berman (2001) když říkají, že občanství je „*tím, od čeho proces sociální exkluze vylučované osoby vzdaluje, a zároveň tím, do čeho mají být tito lidé opět začleňováni metodami politiky sociálního začleňování.*“ (Phillips & Berman, 2001; str. 21). Neúplná participace na životě garantovaného občanstvím je spojena s pocitem podřadnosti a rozděluje občany, kteří si jsou z hlediska právního postavení rovni, na občany prvořadě a druhořadě.⁶

Toto rozdělování je více evidentní, pokud vezmeme v potaz, že občanství je konstruované složkou pasivní (souborem práv a statutu) a složkou aktivní (složkou zapojení se či vlivu) (Lister, 1998). Míra, do jaké má občan možnost a příležitost plně participovat a realizovat se ve všech oblastech společenského života, jako jsou politika, pracovní trh, systém sociálního a zdravotního zabezpečení či kultura, je označována jako „opravdové občanství“ (v protikladu k „formálnímu občanství“). Toto „opravdové občanství“ je úzce spojeny s oběma složkami, jak pasivní, tak aktivní (Castles & Davidson, 2000). Teprve statut občana a jeho role ve společnosti jsou ukazatelem toho, zda je jedinec plnohodnotným občanem. *Být* občanem neznamena vždy automaticky i *jednat* jako občan, tedy naplňovat potenciál daný statutem. Různí občané ve společnosti si užívají různého stupně „opravdového“ občanství (Lister, 1998; Castles & Miller, 2009).

V současné době stojíme před otázkou, co ve skutečnosti získání občanství znamená pro stále větší počet imigrujících osob a zda současná úprava občanství dostatečně reflektuje a odpovídá na potřeby, které jsou s nárůstem migrujících občanů spojeny. Další otázkou je, jak jsou společnost a místní komunity připraveny nově příchozí, jež nabyjí statusu občanství přijmat mezi sebe (čim jim dají po jejich příchodu příležitost se zapojovat, aby tak statusu občanství mohli časem dosáhnout). Phillips a Berman (2001) odlišují společnost otevřenou (heterogenní) a uzavřenou (homogenní).

⁶ Tato nerovnost se samozřejmě netýká pouze osob etnicky odlišných, nýbrž se dotýká všech skupin osob ohrožených sociálním vyloučením.

Demokratická či civilizovaná společnost podle nich vždy musí být společností otevřenou, ve které je vítaná rozmanitost lidí co do jejich původu a kultury. Uzavřené společnosti jsou podle nich společnosti homogenních, ale také společnosti pluralitní, ve které sice existují rozmanité kulturní skupiny, tyto skupiny jsou ale většinovou společností marginalizovány (Phillips & Berman, 2001). Za pluralitní lze považovat i společnost českou. Získat české občanství může po splnění stanovených podmínek každý, bez ohledu na jeho etnickou či národnostní příslušnost. V České republice je také registrováno celkem 15 národnostních menšin, které mohou užívat určitých benefitů. Přesto ale těmto obyvatelům či příslušníkům odlišných etnik není garantováno, že budou přijímáni či vnímáni jako plnohodnotní občané a jsou ohroženi marginalizací.

Kultura

Národní identita a národní kultura jsou ve vzájemné závislosti. To, co se děje s jednou, ovlivňuje i druhou. Vývoj jedné z těchto dvou má vliv na vývoj té druhé. Jedním z důvodů je skutečnost, že kultura je nezbytnou součástí procesu utváření národní identity. Uvědomování si společných kulturních kořenů a kulturních tradic je základem pro zformování národu a následně národního státu. Pokud je v současné době pojetí národní identity a pojetí národního státu vystaveno přezkoumávání v důsledku procesů globalizace a migrace, pak kultura je oblast, která, ovlivňována těmi stejnými procesy, může mít na utváření nových pojetí národní identity velice silný vliv.

To, mezi čím bylo možné ještě donedávna jednoznačně rozlišovat a co dávalo jedinečný charakter kulturám jednotlivých států, národů či etnik, je nyní mazáno. Oblasti lidské kultury čítající umění, vzdělání, sport, víru, oblékání se až po technologie se stávají globálním statkem, který na jedné straně vytvářejí a na straně druhé užívají obyvatelé celého světa. Kultura, to je ovšem také chování, chápání vztahů, způsob komunikace, jazyk, hodnoty. Kultura je to, s pomocí čeho interpretujeme a vytváříme smysl světa kolem nás. V důsledku globalizace dochází k smazávání některých osobitých stránek jednotlivých kultur; na straně druhé ale mnohé jiné zůstávají a migrující osoby si je přinášejí na nová místa. Ne všechny aspekty odlišných kultur musí být nutně v rozporu a vylučovat se. Určité aspekty, i když třeba jde o kultury vzdálené, mohou být sdílené. Jiné, které sdílené nejsou, mohou zapříčinit vznik konfliktů.

Antropolog Gary Weaver mluví o různých vrstvách kultury, z nichž některé jsou viditelné, jiné jsou skryté. Toto vrstvení přirovnává k ledovci, kdy část, jež je nad

hladinou, tvoří zvyky a tradice a část skrytou pod hladinou tvoří světonázory, hodnoty a základní životní přesvědčení (Pollock a Van Reken 2009, str. 42). Nelze učinit definitivní názor o určité kultuře jen na základě toho, co je viditelné. V interkulturní a komunitní práci je nezbytné odkrývat u skupin, se kterými pracujeme, ty vrstvy kultury, které nemusí být z počátku zjevné, které ale do velké míry ovlivňují přemýšlení a chování těchto osob. Přestože vrchní vrstvy kultury mohou působit odlišně, hlubší vrstvy se mohou v různé míře potkávat či překrývat. Ve výzkumné části této práce zmiňuji příklad, kde si britští a pákistánští rodiče stěžovali, že romské děti narušovali vyučování tím, že nemluvily anglicky. Britské a pákistánské rodiče spojoval důraz na to, aby se jejich dětem dostalo kvalitního vzdělání.

Při práci s kulturami se dá vycházet z chápání kultury jako něčeho, co není neměnné. Ve své knize *Základy interkulturního soužití* Dana Moore (Moree 2015, str. 46-47) uvádí a blíže rozvádí tyto atributy kultury:

- Kultura je naučená, nikoli vrozená;
- Kultura vzniká jako reakce člověka na prostředí, v němž žije;
- Kultura je dynamická.

V dynamickém, měnícím se světě k proměnám a míchání kultur dochází. Nejdůležitější teorií zabývající se osobní reakcí a přizpůsobování se jedince na přijímající kulturu a opačně – tedy procesem akulturace – je teorie kanadského psychologa J. W. Berryho. Berry (1998) vymezil čtyři hlavní strategie adaptace kultur na sebe navzájem. Adaptace má podle Berryho dva aspekty: jedním je vztah k původní kultuře a identitě (menšinové kultury), druhým aspektem je vztah k majoritní společnosti (dominantní kultura). Na základě vztahu mezi těmito dvěma Berry hovoří o čtyřech strategiích akulturace- integrace, asimilace, separace a marginalizace. Druhou součástí modelu je vztah přijímající kultury k nově přicházejícím kulturám. Zde Berry hovoří o přístupu multikulturalismus, melting pot, segragace a vyloučení (Berry, 1998). Berryho model ukazuje a zdůrazňuje, že proces akulturace je dvoustranný proces. Na jedné straně jde o přístup a snahu jedince, na straně druhé o přístup a snahu majoritní společnosti. Pro integraci jsou klíčové oba dva procesy.

Ačkoli proces globalizace působí, že se spolu setkávají, promíchávají a vzájemně ovlivňují velice odlišné kultury, neznamená to nutně, že by rozličnost a jedinečnost

různých kultur úplně zanikly. Giddens uvádí, že proces globalizace může paradoxně posilňovat tradiční hodnoty a kultury. K popisu tohoto jevu užívá termín „glokalizace“. Lokální společenství, podléhající globálním tlakům a změnám, jsou aktivní v adaptaci na tyto procesy a v určité míře si je přizpůsobují svým potřebám a podmínkám. Místo jednotné globální kultury se utváří diverzifikovaná kultura, která je globální v tom, že umožňuje pohyb kulturních produktů mezi společnostmi celého světa (Giddens & Sutton, 2013).

Komunita

Pokud jsme v této kapitole hovořili o občanství jako ztvrzení příslušnosti k určitému státu a garanci určitých práv, v kontextu komunity je potřeb rozšířit záběr osob, o nichž budeme hovořit. Členy komunity či společenství jsou totiž nejen osoby mající občanství vybraného státu (bez ohledu na jejich etnický původ); jsou jimi ale i osoby, které chtějí ve vybrané zemi dlouhodobě žít, ale občanství ještě nemají (anebo jej z různých důvodů nechtějí) a mají pouze povolení k trvalému pobytu, jsou držiteli mezinárodní ochrany, nebo mají nějaký druh dlouhodobého povolení pobytu (za účelem práce, sloučení s rodinou nebo třeba studia).

Je mnoho aspektů procesu globalizace, které nejsou snadno viditelné nebo u kterých bychom měli pocit, že nás nějakým způsobem omezují.⁷ Co lze ovšem pozorovat a na co jsou lidé obecně velmi citliví je jejich bezprostřední okolí, prostor, který je obklopuje a ve kterém žijí. Naše vlastní území a veřejný prostor jako by globalizací neměli být zasaženi. Nicméně, právě území a veřejný prostor se díky globalizaci a migraci stávají „globalizovaným“ územím, jež mohou užívat obyvatelé celého světa, kteří se rozhodnout se do něj přemístit, ať už přechodně nebo trvale. Veřejný prostor našich měst se stává globálním prostorem, který mohou konzumovat cestovatelé z celého světa (jako turisté), ale zároveň jej tyto cestovatelé mohou spoluutvářet (rozhodnou-li se v něm usadit). Nicméně, tento aspekt globalizace je něčím, co je pro původní obyvatele těžko přijatelný a vyvolává pocity nejistoty, v některých případech

⁷ Příkladem mohou být nadnárodní korporace skupující české společnosti, zahraniční investoři investující na našem území nebo třeba zahraniční řetězce představující mnohdy neporazitelnou konkurenci pro české obchodníky. To, co, zdá se, představuje nové možnosti spíše než bariéry, je možnost cestovat po celém světě, možnost studovat či usadit se v zahraničí, nakupovat v České republice zahraniční zboží či zajít na koncert zahraniční kapely.

strachu.⁸ Změny ve vztazích a ve složení místního společenství způsobené zvýšeným pohybem osob z a do komunity (ať už jde o příchod osob odlišných po etnické či národnostní stránce, nebo o odchod původních obyvatel) může přivádět místní obyvatele za hranice zóny pohodlnosti. Můžeme se ptát, zda je tomu dobře či ne. Je pravda, že mnohé oblasti společenského a osobního života ovlivněny světovými trendy zaznamenaly veliké změny, aniž bychom se vždy ptaly, zda tyto změny byly změny k dobrému či horšímu. Změny, které s sebou nese migrace osob a jež mají za příčinu změnu složení obyvatelstva, vznik etnických komunit, diaspor či národnostních menšin a zároveň také proměnu místního společenství, zdá se, zastihují místní obyvatele nepřipravené a vzbuzují pocity nejistoty a strachu.

Globalizace vlastně činí s komunitou něco zajímavého. Na straně jedné jako by odebírala místním obyvatelům právo nazývat komunitu vlastní, zbavuje je vlastnictví místa, které jim vždy (alespoň z jejich pohledu) patřilo. Ulice či části měst najednou patří všem, kteří do ní z globalizovaného světa z různých důvodů a s různými záměry přicházejí, činí si v ní své domovy, místo svého výdělků, jsou těmi, kdo do komunity investují a mohou jí také měnit. Tyto procesy jsou jak viditelné, tak skryté. Viditelnou proměnou může být uzavření oblíbené hospody a otevření obchůdku s potravinami spravovanou osobou cizího původu. Skrytou proměnou to, že domy a obchody získávají nové majitele – cizince (ačkoli pracovníci či nájemníci mohou stále být původními obyvateli), peníze investované v lokalitě nejsou české, sledovanými zájmy není tolik rozvoj komunity jako místa pro život, ale rozvoj komunity jako místa, kde se obchoduje a které vytváří ekonomické hodnoty.

⁸ Otázka imigrace byla například hlavním tématem voleb ve Velké Británii v roce 2015. Při debatách politiků se ozývaly hlasy obyvatel, ze kterých byla cítit frustrace z toho, že lidé nepoznávají své ulice, přichází o veřejný prostor, který vždy patřil Britům, ale nyní jako by patřil někomu jinému, jako by patřil lidem, kteří přichází odjinud a místo toho, aby se přizpůsobili místní kultuře, přináší kulturu svou. Konkrétním příkladem může být situace, kdy v určité, třeba jen malá části města převáží obyvatelé vyznávající muslimskou víru, která zakazuje pití alkoholu. Pro místní kulturu, kde neodmyslitelnou součástí života komunity vždy bylo scházení se v hospodě u piva, to znamená, že najednou tu není dostatek lidí, kteří by do hospody chodili a kvůli nedostatku příjmů je provoz hospody ukončen. Uzavření hospody je viditelnou a pro mnohé původní obyvatel velice zásadní změnou v komunitě. Jiným příkladem může být, když se na malém městečku ve středočeském kraji uzavře pobočka pojišťovny, která obývala historickou budovu, a místo pojišťovny je v budově otevřena prodejna oblečení a domácích potřeb vedená manželským párem vietnamské národnosti. Tím, že jde již o druhý obchod na hlavní ulici otevřený obyvateli vietnamské menšiny (ten první nahradil hospodu s penzionem), jde o poměrně velkou změnu v charakteru dané ulice, která je hlavní nákupní třídou a také místem setkávání se obyvatel.

Na druhé straně, paradoxně, činí globalizace z komunity místo úniku, útočiště, kam je možné uniknout před nehostinností a dravostí chladného a nelítostného světa. Vzniká romantická představa o komunitě, kde každý zná každého, kde jsou na sebe lidé milí, zajímají se o sebe a pomáhají si (Stepney & Popple, 2008; Bauman, 2002). Podobně jako kultura, i komunita se stává místem aktivit, které reflektují dění na globální úrovni, ale toto dění „glocalizují“. Komunity se snaží udržet si pocit jednoty, pocit přátelství a vzájemné potřeby. Příklady těchto aktivit jsou farmářské trhy, hodinové banky, čtenářské kluby, komunitní pěstování, kavárny poskytující kulturní program a další.

Podle Stepneyho a Popplea působí globalizace v místní lokalitě to, že:

Na jedné straně lidé nemají moc nad vládou, společnostmi a organizacemi, které ovlivňují velkou část jejich každodenního života, a na straně druhé cítí nutkání převzít větší osobní zodpovědnost v určování své cesty životem. Výsledkem těchto působení je, že roste počet organizací a projektů, které dávají lidem možnost vzájemně spolu komunikovat jak lokálně, tak globálně. World Wide Web (www, celosvětová internetová síť) a globální komunikační sítě umožnily miliónům lidí rozvíjet vazby, které v mnohých oblastech daly vzniknout velkým společenským hnutím. Lidé rozšiřují svou emoční náklonnost a vazby za hranice jejich blízké rodiny a komunity. S tím vznikají nové formy komunikace, které mají, zdá se, neomezené pole v oblasti vztahů a možnostech vzájemného ovlivňování se..

(Stepney & Popple, 2008; str. 48).

Osobní vazbu k místnímu společenství a určité lokalitě v globalizovaném světě opsal Zigmund Bauman termíny „globálů“ a „lokálů“. „Globálové“ jsou těmi, kteří se těší z možností pohybu a pro něž se pohyb stává životním stylem a vázanost na jedno místo přežitkem. „Lokálové“ jsou na druhou stranu buďto nedobrovolně anebo v důsledku vlastního rozhodnutí na jedno místo vázáni silnou vazbou. Pro „lokály“ znamená místo bytí něco jiného než pro „globály“. Dalo by se říci, že „lokálové“ mají k místu, kde žijí, silný emoční vztah daný tím, že v daném místě prožili celý nebo alespoň významnou část života (anebo se do budoucna chystají velkou část svého života v daném místě prožít), vybudovaly si pevnou síť vztahů, podíleli se na utváření ducha daného místa. Místo je takové, jaké ho chtějí mít. Je známé. Je stejné. Je součástí jejich identity. „Globálové“ k místům, která navštěvují či která se jim stávají dočasným domovem, nemají tak

hluboký, řekněme osobní vztah. Hodnotou místa, kde zrovna přebývají, je dostupnost služeb, prostor pro volnočasové vyžití, prostor pro odpočinek či na stranu druhou prostor pro výdělečné aktivity. To, jestli jsou i na daném místě lidé jim blízcí jako je rodina či přátelé, nehraje takovou úlohu. S nimi jsou v kontaktu díky komunikačním a sociálním sítím.

Závěrem lze shrnout, že komunita je místem, kde se globalizace stává hmatatelnou v té nejsyrovější podobě. Lidé komunity opouští a lidé do komunity přicházejí. Člověk se střetává s člověkem. Na místní komunitě je nejlépe vidět, jaké jsou strategie státu v procesu integrace imigrujících osob a také to, jak jsou či nejsou tyto strategie úspěšné. Komunita je místem, kde se ukazuje, jaký je postoj a vztah většinové společnosti k imigrujícím osobám. Životy lidí odlišných kultur se v komunitě nutně prolínají, což přirozeně nemůže zanechat ani jednu s těchto kultur stejnou.

2.2. Integrace cizinců a sociální práce

U všech výše zmíněných oblastí, jež formují vnímání vlastní identity v globalizovaném, migrací přetvářeném světě a jež jsou zároveň globalizačními procesy ovlivňovány, se objevovala otázka integrace a vzájemného soužití. Na mezinárodní, národní i místní úrovni se hledají řešení toho, jak zajistit všem osobám, zvláště pak těm, jež jsou ohroženy sociálním vyloučením, rovné postavení ve společnosti, rovné zacházení a rovné příležitosti, s cílem zajistit tak společenskou kohezi, bezpečnost a zaručit určitou kvalitu života všem. Nelze si představit, že by se tato řešení obešla bez sociální práce.

Finská socioložka Kathleen Valtonenová (2008) vypracovala teorii, podle které sociální práce participuje na řešení otázek spojených s migrací a integrací na třech úrovních: makro, meso a mikro úrovni.

Na *makro* úrovni má sociální práce úlohu obhajovací s cílem dát hlas skupinám osob, které ve společnosti hlas nemají, které jsou buď slabě nebo vůbec nejsou reprezentovány v politice, kde by mohli sami hájit své zájmy. Důležitou část tvoří prosazování sociální spravedlnosti pro skupiny ohrožené sociálním vyloučením a podpora zplnomocňování (tedy podpora k získání větší míry kontroly nad děním ovlivňujícím jejich životy) těchto osob či skupin osob. Úloha advokacie dále zahrnuje „*reprezentování, obranu, intervenci, podporu nebo doporučení ke směřování určitých*

kroků v zájmu jedné nebo více osob, skupin nebo komunit s cílem zabezpečit či udržet sociální spravedlnost“ (Valtonen, 2008; str. 98). Jde především o politickou aktivitu, prosazování změn legislativy, poradní skupiny, think-tanky, vypracovávání analýz, tvorba akčních plánů a podobně.

Meso úroveň intervence sociální práce představuje oblast vztahů mezi komunitou a imigrantem a vztahů v rámci této komunity. Jde tedy zejména o komunitní sociální práci. V komunitě vznikají přirozené vazby mezi lidmi. I ti, kteří do komunity přicházejí nově, si spontánně začnou vytvářet vazby a vztahy. Přicházející může v komunitě nacházet oporu ve skupině osob stejného etnika, kteří představují zdroj sociálního a kulturního kapitálu. Podoba vztahu přicházejícího jedince ke komunitě bude ovlivněna charakterem komunity, do které přichází: rozdíl bude, půjde-li o velkoměstskou lokalitu s vysokou koncentrací osob stejného etnika a služeb zaměřených na toto etnikum, nebo naopak o lokalitu malého města s velmi nízkou či žádnou populací cizinců a podpůrných služeb. Komunita disponuje sítí formálních a neformálních služeb a vztahů, které se podílejí, v interakci s osobnostními charakteristikami jedince, na jeho usídlení se a integraci v nové společnosti. V České republice byla do nedávné doby věnována pozornost zejména integraci cizinců na makro úrovni. Legislativa procházela významnou revizí. Systémy sociálního zabezpečení, zdravotního pojištění či oblast zaměstnávání cizinců byly a stále jsou v některých oblastech pro cizince diskriminační a procházejí nutnými reformami (Drbohlav, 2010). Existuje řada organizací, jež se zasazují o práva osob migrantského původu a snaží se prosazovat uskutečnění nutných systémových změn směrem ke smazávání nerovného přístupu. Uplatňování rovného přístupu na lokální úrovni a zajištění přijetí jedince do společnosti je druhým stupněm procesu integrace. Odstranění diskriminujícího systému je nutné, avšak ne jedině řešení problematiky integrace. Práce s cizinci v komunitě zaměřená na pomoc jedinci zorientovat se v novém místě bydliště, ve službách a ve fungování společnosti, navažat kontakty s místními obyvateli a rozvíjet je, adaptovat se na nové prostředí, práce vedoucí ke snižování napětí v komunitě, odbourávání strachu a předsudků nebo předcházení konfliktů má v celém procesu integrace výhradní místo. Komunitní sociální práce je obecně v České republice ve fázi rozvoje. Komunita představuje důležitý zdroj pomoci, podpory ale i řešení při vzniku problémů, k nimž se sociální práce vztahuje. Komunita propojuje mikro i makro úroveň sociální práce, není vzdálená ani jedné z těchto oblastí a tím překlenuje propast, která může vznikat mezi sociální politikou či

systemem a jedinci. Komunitní práce má své místo tam, kde se jedná o problém zasahující širší skupinu osob v určité lokalitě, ne jen jedince a ne plošně celý národ (Streeter, 2008).

Mikro úroveň sociální práce představuje osobní interakci sociálního pracovníka a cizince, tedy individuální práci. Je též tou nejnižší úrovní, na které sociální práce intervenuje v procesu integrace cizinců. Sociální pracovník pomáhá klientovi v základní orientaci v systému zdravotnictví, sociálních dávek a služeb, vzdělávání, na trhu práce. Doprovází ho podle potřeby při jednáních s různými institucemi a úřady, zprostředkovává mu kontakt s organizacemi, jejichž služby klient potřebuje. Na mnoha místech jsou sociálním pracovníkům a imigratům k dispozici interkulturní pracovníci. Ti pomáhají v komunikaci pracovníka s klientem, pokud klient nehovoří českým jazykem. Interkulturní pracovníci mohou pomoci v případech, kde vznikají kulturní bariéry či nepochopení založených na odlišnosti kultur a praxe. Sami pracovníci mohou klientovi poskytnout základní sociální nebo právní poradenství a pomoci klientovi s orientací v síti služeb. Profese interkulturních pracovníků se rozvíjí, sami pracovníci zjišťují, jaká může být jejich úloha a místo v oblasti práce s cizinci. Již teď lze vidět, že spolupráce mezi sociálními pracovníky a interkulturními pracovníky do veliké míry přispívá ke zkvalitnění a zefektivnění individuální sociální práce s cizinci.

3. Komunitní práce a migrace

***Je participe, tu participe, il participe,
nous participons, vous participez, ils profitent.***
(Atelier Populaire, plakát, 1968)

Komunitní práce je jedním ze základních nástrojů sociální práce, a v dnešní době považována za nástroj naprosto nezbytný. Ve stále více pluralitní společnosti je komunitní práce nenahraditelná – pomáhá dosahovat jednoty v rozmanitosti, pomáhá, aby byli slyšet ti, jejichž hlas a zájmy by mohly být přehlíženy, je protiváhou a zrcadlem politické moci. Jak již bylo naznačeno v předešlé kapitole, lidé jsou citliví na to, co se děje s prostředím, jež je bezprostředně obklopuje. Prostor a každodennost života jsou ta místa, kde se v nejsyrovější podobě odráží jakékoli společenské procesy a změny. Komunitní sociální práce napomáhá tomu, aby místní komunity a společenství dokázaly adekvátně reagovat na tato působení, předcházelo se šíření chudoby a marginalizace, a naopak se docílilo posílení komunit, jejich zplnomocňování a upevňování jejich postavení ve vztahu k větším celkům.

Základem demokratické společnosti je aktivní občanský sektor, participace a kooperace obyvatel. Ve zdravé demokratické společnosti by měl být ve všech oblastech věcí veřejných nezbytně uplatňován princip grass-roots, tedy že veřejná správa počítá s obyvateli, dává jim prostor, naslouchá jim, spolupracuje s nimi, a to na všech úrovních, od té nejnižší místní, po nejvyšší, vládní. Komunitní práce je v tomto světle aktivizujícím prvkem, jehož úkolem je zajistit, aby byl naplňován a uplatňován obsah toho, co znamená být členem komunity a zároveň občanem demokratického státu. Zabýváme-li se otázkou postavení příchozích osob, musí subjekty zapojené v komunitní práci dbát o to, aby ve stejné míře, v jaké jsou naplňována a uplatňována práva původních obyvatel, byla realizována práva příchozích nebo alespoň byl vytvářen prostor a příležitosti pro jejich realizaci (s ohledem na druh pobytu, který mají), a to v oblasti práce, vzdělání, společenského uplatnění či reprezentace.

3.1. Co je komunita a její význam ve společnosti

Pojem komunita může mít mnoho významů. V této práci je komunita chápána v kontextu města, urbanismu, místa, kde lidé žijí. Za takovou komunitu lze považovat:

„... lidi, kteří žijí v geograficky definované oblasti a mezi kterými existují vzájemné sociální vazby: přátelství, známosti, účast v ekonomické směně – tj. nákup zboží a služeb, práce v místě, využívají různé místní služby v oblasti školství, zdravotnictví, dopravy, veřejné správy. Jsou často citově vázáni k místu, kde žijí – pocítují identifikaci s místem, sounáležitost, respekt k tradicím. Komunitu můžeme chápat jako výsledek cíleného úsilí a hledání sdílených významů, které se stanou základem pro další aktivity.“

(Šťastná, 2016, str. 9)

Takovouto komunitou mohou být, jak dále Šťastná uvádí, malé venkovské komunity (obvykle obce), mikroregion obcí, města střední velikosti, velká města a jejich čtvrtě, velká sídliště nebo suburbia (Šťastná, 2016, str. 13). Tato práce se zabývá zejména komunitami, jimiž jsou čtvrti v rámci větších měst (v rámci měst lze mluvit také o „sousedstvích“- může jít třeba jen o jednu hlavní ulici a k ní přilehlých několik uliček, které vytváří samostatnou městskou komunitu). Nicméně principy a přístupy, tak jak jsou v této práci popisovány, lze bez obtíží aplikovat i v kontextu malé obce či dalších urbanistických komunit.

Komunity jsou pro své členy důležitým zdrojem vztahů, pocitu sounáležitosti, vědomí, že někam patřím. Jsou místem učení se hodnotám jako jsou solidarita, respekt, rovnost a péče. Komunita poskytuje zázemí a bezpečí, je místem, kde inkluze a integrace nabývají své konkrétní podoby. Komunita je také prostorem, kde se na té nejnižší úrovni uplatňuje občanství, občanská participace a aktivismus, nejnižší úrovni, kde lidé mohou prezentovat a prosazovat své zájmy.

Tato práce se zabývá komunitou, která čelí určitému procesu změny v důsledku imigrace a zabydlování nových osob s odlišným kulturním a národnostním původem než původní obyvatelé. Komunitu vždy charakterizuje společná minulost (příběh místa), společná aktualita, situace, vymezení, a společná budoucnost (touhy, očekávání, plány, vize) (Šťastná, 2016, str. 9). Pokud nahlížíme na komunity z této časové perspektivy, tedy perspektivy minulosti, přítomnosti a budoucnosti, je důležité si uvědomit, že dnešní lidská společenství obecně jsou mnohem více proměnlivá než kdy dřív. Život ve čtvrtích,

ve městech je velice dynamický. Lidé přichází a odchází, obchody a služby se v komunitě proměňují – zanikají a současně vznikají nové; budovy a veřejné prostory mění své účely, z továren jsou kulturní centra, nákupní centra, která mohou být opět proměněna v byty, kanceláře, zdravotní střediska. Tato dynamika je jen lakmusovým papírkem doby, ve které žijeme. Skrze tyto procesy musíme komunitě rozumět, pokud s ní chceme pracovat: vnímat jí jako organismu, který je živý a proměňuje se každý den. To, čím komunita žije dnes, to, co od ní její obyvatelé vyžadují a co jim nabízí, je jiné, než za 10, za 20 či 50 let. Gojová (2013) chápe takovouto komunitu, její charakter v termínech konstrukce, procesu, určitého kontextu, sdílených významů, jazyka; je produktem, nikoliv něčím, co lze najít. Toto „stále-se-měňící“, kterým se dnešní komunity vyznačují, je důležitým faktorem, který působí, že lidé, jež v dynamické komunitě žijí, učí se přijímat změny ne jako něco negativního, ohrožujícího, ale něco, co nese potenciál k rozvoji, k rozšíření obzorů, obohacení života. Dnešní společnost a komunity jsou silně heterogenní komunity – plné rozdílných skupin, co do světonázorů, životního stylu, přesvědčení, politických názorů. V celoevropském kontextu jde také o národnostní rozmanitost. V této rozmanitosti lidé – sousedé hledají společné hodnoty a zájmy, hledají způsob soužití, jež by všem dával stejnou šanci se realizovat a žít život, jaký si přejí, a to na přiměřené úrovni.

Nově příchozí se v mnoha případech přestěhovávají do chudších čtvrtí velkých měst, v nichž je cenově dostupnější bydlení a zároveň bydlení ve městě dává větší možnost najít si práci. Toto ovšem představuje určitou obtíž. Obyvatelé chudých lokalit, uvádí belgický sociolog Dirk Geldof, jsou skupinou občanů, kteří stejně jako příchozí bojují za své místo ve společnosti, čelí svému znevýhodňujícímu postavení, bojují s důsledky sociálního vyloučení. Obě tyto skupiny čelí pocitu odcizení (Geldof, 2011). To může přispívat ke zvýšenému napětí v rámci komunity.

Podle Geldofa, jsou ovšem multietnická města nevyhnutelnou budoucností Evropy: *„Díky demografickému vývoji, další migraci a procesu prostorové segregace, lidé patřící k etnickým minoritám se stanou většinou všech obyvatel Evropských měst, jak je tomu už dnes například ve městech Rotterdam (Nizozemí) a Brusel (Belgie),“* (Geldof, 2011, str. 31). Čím dál více tedy komunitní práce v kontextu velkých měst bude komunitní práci v multietnickém prostředí.

Důležitou otázkou je, jaký je a jaký bude vztah mezi komunitou a nově příchozími, jaké postavení budou mít, zda mají stejná práva na komunitu a prostor jako její

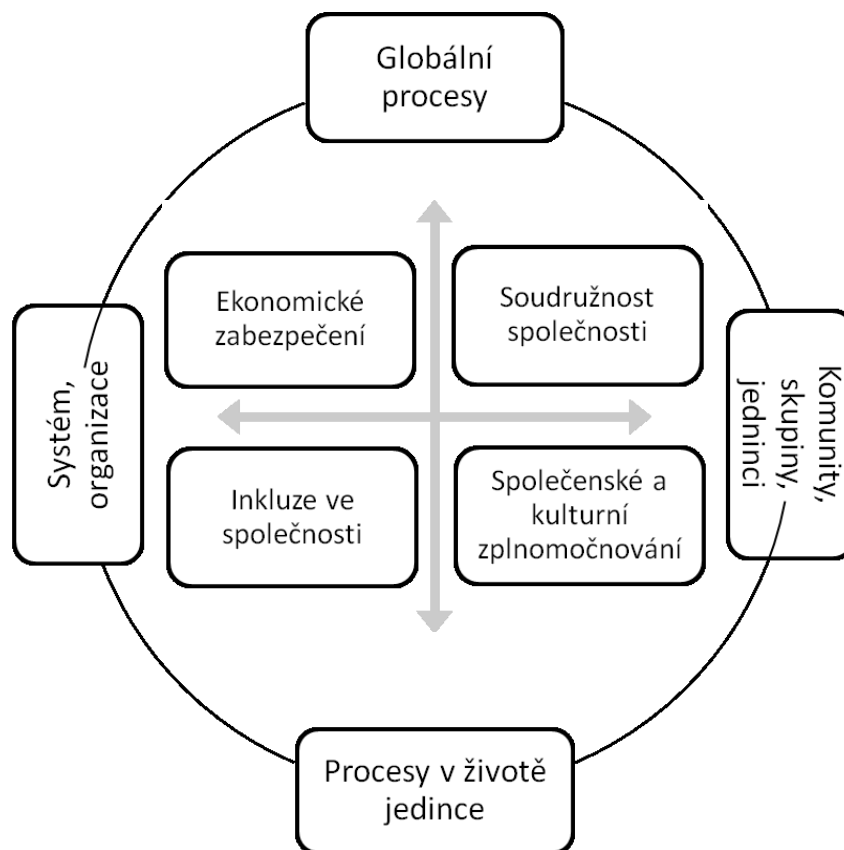
dlouhodobí obyvatelé? Mohou i nově příchozí považovat čtvrt' za svou vlastní a být jejími plnohodnotnými členy?

Komunitní občanství a nově příchozí

To, co znamená být občanem určité místní komunity ve světle imigrace, blíže prozkoumávají Phillipse a Bermana (2001). Ve své stati „Social quality and community citizenship“ (česky Společenská kvalita a komunitní občanství) se autoři zaobírají pojetím občanství, tak jak je chápáno v kontextu evropského společenství, tedy současném evropském konsenzu. Na evropské úrovni byla několika mezinárodními dokumenty (např. Evropská sociální charta z roku 1961 nebo Listina základních práv Evropské unie z roku 2010) vymezena práva občanů Evropského společenství. Obecnými principy těchto práv jsou princip rovnosti, princip zákazu diskriminace, princip svobody a důstojnosti, solidarity a v neposlední řadě princip participace (Tomeš, 2011). S odkazem na tyto principy a s úsilím o zvyšování kvality života obyvatel se začalo v Evropské unii hovořit o konceptu kvality společenské úrovně (anglicky Social quality concept). Beck (1997) kvalitu společenské úrovně charakterizuje jako „*míru, v jaké mohou občasně participovat na společenském a ekonomickém životě svých komunit, a to za podmínek, které by posilňovaly jejich blahobyt a potenciál,*“ (Beck a kol. 1997, str. 3).

Phillipse a Berman shrnují 4 složky tohoto konceptu (také viz graf):

- Socio-ekonomické zabezpečení (vs. nejistota)
- Inkluze ve společnosti (vs. vyloučení)
- Soudružnost společnosti (vs. anomie)
- Zmocňování (vs. zbavování moci)

Obr. 1 Složky konceptu kvality společenské úrovně (Phillips a Berman 2001, str. 18-19)

Když autoři mluví o ekonomickém zabezpečení, mluví o ochraně proti chudobě, nezaměstnanosti a obecně různých formách materiální deprivace. Se složkou zabezpečení úzce souvisí inkluze. Inkluze se týká postavení komunity ve společnosti, jedincovo postavení ve společnosti, a nakonec jedincovo postavení v komunitě. Sociální soudružnost má podle autorů dvě stránky, a to soudružnost na místní úrovni a soudružnost na celospolečenské (celostátní) úrovni. Soudružnost umocňuje vzájemnou solidaritu a sdílenou identitu. Poslední složkou modelu je zmocňování neboli empowerment, který má v sobě dva elementy: vnitřní, vztahující se ke sdílenému smyslu pro identitu v rámci komunity (bez něhož zplnomocnění není možné), a vnější, tedy moc státní správy k tomu, aby zplnomocňování umožňovala či podporovala (Phillips & Berman, 2001). Inkluze, soudružnost a zmocňování spolu podle autorů souvisí tímto způsobem:

„Společenská inkluze v sobě skýtá princip rovnosti příležitostí, jež komunitám dává realistické možnosti usilovat o své zplnomocnění, v případě, že o to mají

zájem. Sociální soudružnost skrze proces vytváření sítí a infrastruktury umožňuje, aby se zplnomocnění vůbec uskutečnilo. A tak tedy společenská inkluze je jakousi prerekvizitou pro zplnomocnění, zatímco sociální soudružnost je procesem zplnomocňování; komunita nemůže sebe samu zplnomocnit bez vnitřní soudružnosti.“

(Phillips & Berman, 2001, str.20)

Je nezbytné, aby komunity byly takovýmto společenstvím a prostorem, v jehož rámci dochází k uplatňování a naplňování principu inkluze, soudružnosti a zplnomocňování, a to ve vztahu ke všem obyvatelům těchto komunit. Takovéto komunity jsou pak základními kameny moderní evropské demokratické společnosti.

Komunitní práce úzce pracuje s institutem inkluze a občanství. Inkluze je nezbytnou složkou občanství a občanství je zároveň naplňováno v komunitě. *„Občanství je podstatou toho, z čeho proces společenského vyloučení lidí vylučuje, a zároveň základem toho, do čeho se politika sociální inkluze snaží lidi zahrnovat.“* (Phillips&Berman, 2001, str. 21). Na komunitní úrovni je občanství naplňováno tím, že obyvatelé mají určitá sociální a kulturní práva a odpovědnosti, mají svou roli a postavení v daném společenství, mají možnost podílet se na dění komunity a rozhodováních ovlivňující život komunity. Takovéto uplatňování občanství nazývají Phillips a Berman „komunitním občanstvím“ (Phillips&Berman, 2001).

Komunitní občanství vychází z konceptu aktivního občanství, tedy chápání občanství nejen jako statusu, ale také akce. Aktivní složka občanství se skýtá v participaci, v usilování o uplatňování a naplňování práv, která jsou občanstvím garantovaná. Právě tato složka občanství, ta, která vede k akci, je složkou, na kterou míří koncept zmocňování skupin ohrožených exkluzí. *„Občanství je koncipováno jako dynamický koncept, v němž proces a výsledek stojí v dialektickém vztahu k sobě navzájem. Práva nejsou vytesaná v kameni; práva jsou vždy otevřená k re-interpretaci a novému usmlouvávání a je třeba, aby byla obhajována a rozšiřována skrze politickou a sociální akci.“* (Lister, 1998, str. 6).

Na komunitní úrovni a v tomto kontextu se uskutečňuje integrace příchozích. Příchozí, kteří se rozhodnout usadit, začleňují se do společnosti na úrovni politické (udělením povolení k pobytu, případně trvalým pobytem či občanstvím), a zároveň na úrovni společenské, tedy že se stávají členy určitého společenství či komunity, jak o ní je

v této práci pojednáváno (hovoříme o pojmech *demos* a *ethnos*, např. Rakoczyová & Trbola, 2009 nebo Delanty, 1998).

Příchozí patří do skupiny obyvatel, kteří jsou ve zvýšené míře ohroženi sociálním vyloučením. Celkem přirozeně jsou skupinou, která nemá vždy nástroje, know-how či odvahu k tomu hájit a prosazovat své zájmy.⁹ Různé skupiny příchozích jsou ohroženy různou měrou, v závislosti na kultuře či země, ze které pocházejí. Některým skupinám migrantů mohou být principy občanské společnosti a občanské angažovanosti blízké, pro jiné může jít o naprosto nové věci. Ať mluvíme o sociálním vyloučení jakékoli skupiny obyvatel, vždy se tento stav pojí se zvýšeným rizikem šíření sociálně-patologických jevů. To je jedním z hlavních důvodů, proč se postavením příchozích v rámci komunit a celé společnosti zabývat.

Uplatňování aktivní i pasivní složky občanství na komunitní úrovni napomáhá integraci a následně i růstu sociální koheze. Nepanuje-li koheze v rámci místního společenství, je těžké jí dosahovat na celospolečenské úrovni. Kohezi můžeme brát jako usilování o sociální smír, vyrovnávání rozdílů a úsilí proti sociálnímu vyloučení (Mareš, 2004, str. 21). Jsou-li příchozí držiteli občanství nebo povolení k trvalému pobytu v některém státě Evropského společenství, měli by mít právo být spoluobčany *plnohodnotnými*, a to právě i na místní úrovni. Pokud jsou přijímáni jako plnohodnotní občané, je tím naplňováno občanství tak, jak jej chápeme v evropském kontextu. Nelze rozlišovat na „prvořadě občany“, jimiž jsou původní obyvatelé evropského kontinentu, a „druhořadě občany“, jimiž jsou ti nově příchozí. Takováto kategorizace není obhajitelná, s odkazem na lidsko-právní dokumenty, které byly uvedeny na začátku tohoto oddílu a na kterých je budována moderní evropská společnost.

Zkušenost ukazuje, že taková praxe není jednoduchá – v realitě s sebou proces začleňování nese mnoho výzev, a to pro přijímající společnost i pro příchozí.

Integrace a komunita aneb naplňování občanství

Rovnost občanů neznamena uniformitu. Jak již bylo naznačeno, stále více heterogenní společnost vyžaduje hledání společného konsenzu, vyžaduje vzájemný respekt a ochotu se přizpůsobovat měnícím se podmínkám, nebránit vstupu novým

⁹ O sociální exkluzi mluvíme, pokud určitá skupina osob či jedinec nemá možnost plně participovat na ekonomickém, politickém a sociálním životě společnosti, nebo nemohou dosáhnout na standard, jež je ve společnosti, ve které žijí, považovaný za přijatelný (Mareš, 2004, str. 19).

názorům a přístupům. Udržování společenského smíru vyžaduje každodenní úsilí všech členů společnosti. Na straně jedné se požaduje od nově příchozích určitá míra přizpůsobení se prostředí, do něž přicházejí, snaha o porozumění fungování společnosti – jistá míra identifikace s hodnotami, které tvoří její základ. Takovéto přizpůsobení vyjadřujeme termínem integrace. Na straně druhé je ale také nutná určitá míra otevřenosti a adaptability mezi původními obyvateli.

Kappala v Encyklopedii sociální práce definuje integraci imigrantů jako „proces, v jehož průběhu dochází ke sjednocování domácího obyvatelstva a přistěhovalců v jednu společnost. Cílem je zachování sociální soudružnosti a v dlouhodobém horizontu zvyšování účasti všech obyvatel na společenském životě. Jedná se o proces dvoustranný, který vyžaduje přizpůsobování ze strany cizinců na straně jedné, vytvoření podmínek pro integraci cizinců v přijímající společnosti na straně druhé a vede ke vzájemnému obohacení všech zúčastněných.“ (Kappala, 2013, str. 344) Proces integrace dává nově příchozím možnost získat ve společnosti určitý status a roli. Otevřenost společnosti tomu, aby příchozí mohli získávat plnohodnotné postavení, je prevencí sociálního vyloučení těchto obyvatel a problémů, které vznikají právě v důsledku trvalí exkluze a segregace. Integrace na lokální úrovni je jedním ze základních prvků práce s nově příchozími a vede k účinnému zapojení těchto osob na životě společnosti. Kathleen Valtonen (2008) uvádí, jak zásadní je umožnit přistěhovalcům spolupodílet se na a spoluvytvářet občanskou společnost:

„Zapojení přistěhovalců v oblasti občanské společnosti může ústít v různé druhy politické aktivity, přístupu k neformálním sítím, získáním kontaktů na zájmové skupiny a příležitostem k aktivismu (také kolektivnímu aktivismu). Takovéto aktivity mohou nést trvalé pozitivní dopady do dalších oblastí, v nichž je možné se zapojovat, a to v důsledku vede k celkovému zlepšení (institucionálního) nových občanů ve přijímající společnosti. Postupné získávání smysluplných rolí a pozic v komunitě a společnosti napomáhá pozitivnímu vývoji v integračním procesu.“

(Valtonen, 2008, str. 53)

Valtonen dodává, že angažovanost příchozích v občanské společnosti má význam i proto, že se příchozí díky tomu mohou podílet na formování samotných podmínek integračního procesu (Valtonen, 2008).

Integrace jako taková není jednoznačným a hladkým procesem. Není zcela jasné, co má být výsledkem integračního procesu, do jaké míry vyžaduje společnost ztotožnění a do jaké míry bude respektovat pluralitu. Model multikulturalismu, do něž bylo vkládáno mnoho pozitivních očekávání, se ukazuje, že nedokázal zajistit poklidné soužití různých kulturní skupin, neochránil společnost a její členy před partikularismem kultur a marginalizací spojenou se sociální vyloučením určitých skupin (Mareš, 2004, str. 22). Ukázalo se, že evropské společnosti jsou více konzervativní či rigidní, než se předpokládalo. V tomto bodu se střetává očekávání přijímající společnosti od příchozích, aby se integrovali, a na druhé straně neochota tuto integraci umožnit. Mareš toto napětí vyjadřuje otázkou: *„Jak mohou být integrovány ve společnosti, aniž by při tom ztratily jistou míru autonomie, která je považována za předpoklad sociální integrace ve funkcionálně diferenciované společnosti?“* (Mareš, 2004, str. 23).

Dalším problematickou stránkou integrace je skutečnost, že ne každý přicházející má vůli se integrovat, ne každý příchozí se chce podílet na životě nové společnosti. Z toho důvodu by práce s komunitami přistěhovalců měla směřovat (a to vyplývá i z výzkumu v druhé části této práce) k vytváření příležitostí pro jejich participaci a integraci a povzbuzování k tomu, aby se příchozí v těchto příležitostech viděli pro sebe pozitivní přínos a naučili se je využívat. V tomto procesu hraje svou úlohu stát, i místní komunita. Rákoczyová a Trbola shrnují, že v oblasti integrace cizinců by cílem státu, potažmo místní komunity, mělo být vytváření podmínek pro začleňování do společnosti a napomáhání k začleňování, vyvolávání a podporování aktivní participace, garantování dodržování práv, která těmto občanům připadají, měl by je chránit proti diskriminaci a obecně vytvářet podmínky pro nekonfliktní soužití ve společnosti v kontextu širšího boje proti rasismu, xenofobii a diskriminaci (Rákoczyová&Trbola, 2009, str. 25-32).

V evropském kontextu chápeme integraci jako úsilí o dosažení sociální koheze, kdy dochází k vzájemnému přizpůsobování se *„jednotek a subsystémů s ohledem na jejich přínos pro fungování systému jako celku, a tak v konečném kroku pro stabilitu institucionalizované kultury“* (Mareš, 2004, str. 21). Pojetí integrace a pojetí konceptu vzájemného soužití osob rozličných kultur jsou něčím, co nemá svou konečnou podobu, ale je každý den formováno a ustanovováno. Ani v celoevropském kontextu nepanuje

shoda v tom, jak vypadá ideál a jak jej dosáhnout. Jde o procesy, které se dějí každý den, v každodenní interakci mezi lidmi, mezi občany, mezi občany a institucemi, v kontextu komunity, a celospolečenském.

3.2. Komunitní práce ve světle imigrací proměňovaných komunit

Komunitní práce je nástrojem, jehož důležitost je tím více umocňována, čím více je společnost, ve které žijeme, rozmanitá a vnitřně členitá, čím více v ní nacházíme diametrálně odlišné skupiny obyvatel, čím více se rozvazují tradiční vazby, jež drželi jednotlivé komponenty komunity pohromadě ve vzájemné závislosti. Cílem komunitní práce v dnešní době je napomoci tomu, aby každý člověk dané komunity měl možnost žít důstojný život, v případě zájmu se mohl aktivně zapojovat a podílet na životě komunity, spoluutvářet její, přispívat k zvyšování kvality života v komunitě a obecně.

Komunitní práce je proces úzké spolupráce mezi volenými zástupci obce či městské části, občanskými sdruženími a spolky, zájmovými skupinami, veřejnoprávními subjekty působícími v lokalitě, ekonomickými subjekty a samotnými občany. Komunitní práce je kontinuální diskurs, který reflektuje proměny v lokalitě, je vnímavý k tomu, co se děje, jak se komunita vyvíjí v čase. Šťastná zdůrazňuje, že komunitní práce vede k *„participaci lidí na věcech veřejných, posilování sebeorganizačních sil komunity, vzájemné solidaritě a pomoci, sociální odpovědnosti, šetrnému vztahu k životnímu prostředí a respektu k místním tradicím a zvláštnostem“* (Šťastná, 2016; str. 8). Šťastná přirovnává komunitní práci organizační struktuře pro práci s myšlenkami a iniciativami.

Pro to, aby byla komunitní práce možná a mohla se uskutečňovat ve svém celistvém rozměru, aby nesla ovoce, které může nést, je nutné uvědomění, otevřenost a ochota k zapojení u všech důležitých aktérů, jež v lokalitě působí. Neochota spolupracovat a navzájem si naslouchat brání tomu, aby se komunity vyvíjeli zdravým směrem a způsobem, aby tak z života v komunitě mohli mít prospěch všichni její obyvatelé. Na nejobecnější rovině směřuje komunitní práce k zajištění rovnosti všech obyvatel komunity, řešení a předcházení vyloučení a potlačování chudoby. Komunita je organizmem; pokud v ní panují nezdravé vztahy a nezdravé rozdělení moci, jež nejsou ve shodě s demokratickými a lidsko-právními principy, vede to k degeneraci celého organismu, místo toho, aby komunita a její jednotlivě složky prosperovaly a profitovali ze sebe navzájem.

Kvalifikovaně vedená komunitní práce, konaná na odborné úrovni a za účasti co největšího počtu zainteresovaných aktérů, pomáhá komunitě překonat období změn a proměn, období nejistot, za nimiž stojí ekonomické změny, globalizační procesy, demografické změny či změny způsobené změnou klimatu a eko systému. Stálepřítomný diskurs na komunitní úrovni zaručuje, že budou proměny zavčasu reflektovány a budou hledány a připravovány strategie na vyrovnání se se změnami, přizpůsobení života komunity a jejích obyvatel změnám, a také jak z probíhajících změn může komunita a její členové profitovat. Z tohoto důvodu je komunitní práce tak zásadním nástrojem, když hovoříme o proměně komunit ve světle migrace. Do obcí, do městských čtvrtí přichází noví obyvatelé. V dané lokalitě bydlí, nakupují, pracují, podnikají, posílají své děti do místních škol, chodí do volnočasových klubů, do knihovny, na poštu, na úřad práce. Mohou mít odlišný způsob komunikace, odlišný životní styl, odlišné životní priority, odlišný způsob přemýšlení o světě. V mnohém ale mohou být také stejní – chtějí bezpečné a klidné místo k životu, chtějí kvalitní vzdělání pro své děti, chtějí si vydělat peníze a mít možnost si je také užít, chtějí žít zdravě, chtějí sportovat, chtějí se zapojovat do dění kolem nich. Komunitní práce znamená vedení dialogu, utváření prostoru k vzájemnému setkávání se a poznávání se; ne-komunikace vede vždy k utváření a živení předsudků.

4. Metodologie výzkumu

4.1. Cíl výzkumu

Cílem realizovaného výzkumu bylo přiblížit zahraniční zkušenost s komunitní prací s imigranty a pokusit se popsat principy této práce, které by mohli být přenositelné do kontextu České republiky. Výzkum se zaměřoval na popsání zkušeností ze dvou úhlů – z jedné strany na přístup města, ze strany druhé přístup a práci komunitních organizací. Východiskem pro takovýto přístup je chápání komunitní práce jako přístupu, jež vyžaduje rovné zapojení veřejné správy a občanského sektoru. Přístup veřejné správy ovlivňuje komunitní dění a angažovanost, spoluurčuje priority pro rozvoj komunity, (ko)financuje tento rozvoj nebo jej jiným způsobem podporuje. Občanský a neziskový sektor je na straně druhé nezbytným partnerem pro realizaci, je zdrojem myšlenek a nápadů, dokáže rychle reflektovat a reagovat na potřeby v komunitě. Z těchto důvodů byly do výzkumu zahrnuti respondenti reprezentující správu města a respondenti reprezentující občanské spolky.

4.2. Výběr měst a respondentů

Výzkum byl realizován ve dvou městech, ve městě *Sheffield* (Velká Británie) a městě *Graz* (Rakousko). Města byla vybrána na základě toho, že obě dávají domov velkému počtu osob jiného etnického původu, než tvoří majoritní soplečnost. Autorka výzkumu udělala zkušenost s životem ve městě Sheffield, ve čtvrti Darnall – ve městě nejvíce rozmanité čtvrti po etnické stránce – po dobu 6 měsíců. Na základě této zkušenosti byly město Sheffield a konkrétně čtvrť Darnall vybrány pro výzkum. Druhé město, město Graz, bylo vybráno jako město reprezentující zemi, která je historicky a kulturně blízká České republice a jejíž zkušenost může být lépe přenositelná do českého kontextu. Město Graz bylo vybráno pro svůj titul “Evropské město lidských práv”. Město si na titulu zakládá a podle toho také vede svou politiku směrem k populaci osob migrantského původu.

Způsob výběru organizací pro rozhovor proběhl ve městě Sheffield na základě zkušenosti autorky výzkumu ze života ve čtvrti. S pozváním k participaci ve výzkumu byla oslovena všechna komunitní centra a organizace, jež jsou spojené s komunitním životem ve čtvrti a jejichž aktivity jsou viditelné a veřejné. Toto oslovení proběhlo formou e-mailu. Některé organizace na e-mail nereagovali a rozhovor byl domluven až při osobní návštěvě organizace v průběhu realizace výzkumu. Tři organizace odmítly účast ve výzkumu z důvodu pracovní vytíženosti svých pracovníků. Jako reprezentantni města byli osloveni tři zastupitelé města za čtvrť Darnall. Pozvání k rozhovoru přijala pouze zastupitelka Mary Lea. Pozvánka k rozhovoru byla dále zaslána členům Poradní skupiny pro sociální kohezi při městské radě, do jejichž gesce spadá realizace integrační politiky města. Za tuto skupinu odpověděla paní Angela Greenwood, vedoucí Poradní skupiny.

Oslovené organizace ve městě Graz byly vybrány na základě seznamu organizací působících v lokalitě Gries a Lend, jež dostávají příspěvky na svou aktivitu od Kanceláře pro integraci. Tento seznam byl přístupný na internetové stránce města Graz. Organizace byly osloveny formou e-mailu. Rozhovor byl předem domluven u zástupců města a organizace Ikemba, které na e-mailovou pozvánku k výzkumu reagovali. Zbytek respondentů byl k výzkumu získán osobní návštěvou v organizacích při samotném vykonávání výzkumu. Z vedení města byli osloveni členové Rady migrantů při městské radě. Na e-mail odpověděl Godswill Eyawo, představený této rady. Dále byla oslovena Kancelář pro integraci. Pozvání k rozhovoru přijala vedoucí Kanceláře, Roswitha Müller.

Výzkum byl proveden metodou *kvalitativního polostrukturovaného dotazování a terénního výzkumu*. V obou městech byly rozhovory vedeny se zástupci města a s reprezentanty komunitních organizací a spolků aktivních ve vybraných čtvrtích. Rozhovory vedené se zástupci města se orientovaly na otázky:

- Cíle města v oblasti integrace, jaká je představa města o dobré integraci, či odpovědností je integrace (z pohledu město vs. občané)
- Jaké jsou hlavní problémy vybrané komunity z pohledu města, jaké jsou jejich příčiny a jaké konkrétní kroky město podniká k řešení těchto problémů
- Jaké kroky jsou podnikány směrem k předcházení vzniku vyloučené lokality
- Komunitní plánování

- Způsoby komunikace s místními obyvateli, místními sdruženími, podpora místní iniciativy a vytváření prostoru pro zplnomocňování
- Očekávané výzvy v budoucnosti

Rozhovory vedené s reprezentanty občanských spolků a organizací se zabíraly těmito otázkami:

- Jak organizace vznikla, za jakým účelem, s jakými aktivitami a cílovou skupinou
- Jak se organizace vyvíjela do dnešní podoby
- Současnost organizace – jaké aktivity, kolik mají pracovníků, jaké je jejich cílová skupina, kolik klientů/účastníků mají, kooperace s dalšími subjekty v lokalitě
- Jaké jsou hlavní problémy čtvrti z jejich pohledu (nejen v oblasti integrace), jaké jsou zdroje těchto problémů a jak na ně organizace reaguje
- Zda a jakým způsobem organizace přispívá ke zplnomocňování a podpoře být aktivním občanem u osob, které jejich služby využívají
- Jakou hraje centrum roli v dané čtvrti
- Jaké jsou jejich úspěšné projekty

Kvalitativní dotazování bylo doplněno *terénním výzkumem*. Autorka výzkumu strávila v obou městech a vybraných čtvrtích vždy jeden týden. Kromě rozhovorů se účastnila komunitních aktivit pořádaných různými organizacemi, hovořila s účastníky aktivit a jejich mentory. Navštívila místní knihovny, kostely, které jsou do komunitního života také zapojeny, a komunitní život ve čtvrtích fotograficky zdokumentovala.

Ve městě Sheffield bylo vedeno celkem 6 rozhovorů v rozsahu jedné hodiny a 1 rozhovor v rozsahu půl hodiny. Dotazování byli:

- **Mary Lea** – radní za čtvrť Darnall
- **Angela Greenwood** – vedoucí Poradní skupiny pro sociální kohezi při městské radě (Cohesion Advisory Group),
- **Shahed Salim** – zdravotní poradce, organizace Darnall Wellbeing

- **Dobrovolníci a mentoři** Darnall Wellbeing (rozhovor před účastí na komunitní aktivitě)
- **Aqil Saeed** – kontaktní pracovník a účetní, organizace Pakistani Muslim Centre
- **Rahat** – komunitní pracovnice, Darnall Forum
- **Paul Campbell** – Vedoucí spolku Přátelé parku High Hazels

Ve městě Graz bylo vedeno celkem 7 rozhovorů v rozsahu jedné hodiny. Rozhovory byly uskutečněny s těmito osobami:

- **Roswitha Müller** – vedoucí Kanceláře pro integraci
- **Godswill Eyawo** – představený Rady migrantů při městské radě
- **Carina Steger** – vedoucí vzdělávacích programů, Open Space
- **Helena Milionis** – PR a koordinátorka aktivit, Kama
- **Anna Schultz** – koordinátor kulturních aktivit, Chiala
- **Barbara Pawlata** – koordinátorka projektů, Ikemba
- **Irida Kulla** – interkulturní pracovnice, Ikemba

4.3. Analýza dat

Rozhovory byly přepsány a zpracovány metodou otevřeného kódování (Hendl 2012, str. 247). Kódování probíhalo dle předem stanovených témat, která byla autorkou výzkumu stanovena při sestavování struktury rozhovoru:

- Popis / charakteristika čtvrti
- Přístup města
- Problémy komunity
- Metody práce
- Kooperace

Takto zpracovaná data jsou předložena v této části jednotlivě pro město Sheffield a město Graz v následujícím sledu:

- **Charakteristika čvrti** (doplněno sekundární analýzou statistických dat poskytnutých na vyžádání kanceláři pro statistiku obou měst)

- **Hlavní problémy lokality** (identifikované jak zástupci vedení města, tak reprezentanty v komunitě aktivních organizací)
- **Subjekty aktivní v lokalitě** (u těch, které byly zapojeny do výzkumu, je přidán podrobný popis jejich fungování a bližší představení úspěšných projektů a aktivit; subjekty, které se výzkumu nezúčastnily, ale v lokalitě mají svou důležitou úlohu, jsou zmíněny spíše stručně)
- **Principy komunitní práce** (identifikace základních principů komunitní práce v dané lokalitě s ohledem na práci s obyvateli migrantského původu, se zvláštní sekcí „přístup města“, která shrnuje to, jak k otázce integrace a komunitní práce přistupuje vedení města)

Popis těchto oblastí je doplněn citacemi respondentů, a to zejména tam, kdy respondenti vyjádřovali svůj postoj či názory, které autorka výzkumu vnímala jako zásadní pro porozumění podstaty práce, kterou respondenti a jejich organizace vykonávají.

5. Sheffield (Velká Británie)

Město Sheffield se nachází v severní Anglii. Spolu s městy Manchester a Leeds patří k třem hlavním průmyslovým městům anglického severu. Svůj největší rozvoj zažil Sheffield v 19. století díky průmyslové revoluci. V té době bylo město významné produkcí železa. Kolem nově vznikajících továren se budovaly obytné čtvrti pro dělníky. Velký počet volných pracovních míst v průmyslové výrobě přitahoval ze začátku britské dělníky; ve dvacátém století byl atraktivní pro obyvatele z bývalých britských kolonií, převážně Pákistánu, Bangladéše a Indie. Významný pokles ve výrobě a produkci přišel v 80. a 90. letech 20. století, kdy region nedokázal obstát v mezinárodní konkurenci a kdy se zároveň ve velké míře snížila těžba uhlí v okolí. To vedlo ke zhoršení sociálně-ekonomického postavení města a jejích obyvatel. Nového ekonomického rozkvětu se podařilo dosáhnout po velkém úsilí až v 21. století, zejména díky snaze získat pro město nové investice a učinit město atraktivním pro mladé absolventy vysokých a středních škol.

Sheffield má o něco více než 560 000 obyvatel. Je čtvrtým největším městem Velké Británie. 19 % populace města představují osoby s jinou než britskou („white British“) etnicitou. Patří mezi ně obyvatelé hlásící se k asijské etnicitě (Indie, Pákistán, Bangladéš, Čína), africké etnicitě (Somálsko, Jemen, karibská oblast) a arabské etnicitě. V Sheffieldu se mezi léty 2001 a 2011 počet osob z minoritních skupin navýšil o 90 %. Přes vysoké zastoupení obyvatel rozličných etnik a přes ne příliš silné ekonomické postavení města, je Sheffield známý jako velice klidné město a město dobré pro život. Díky dvěma významným univerzitám je ve městě silná populace mladých lidí, z nichž poměrná část ve městě zůstává i po ukončení studia. Univerzity každý rok přitahují také velký počet mezinárodních studentů.

Darnall

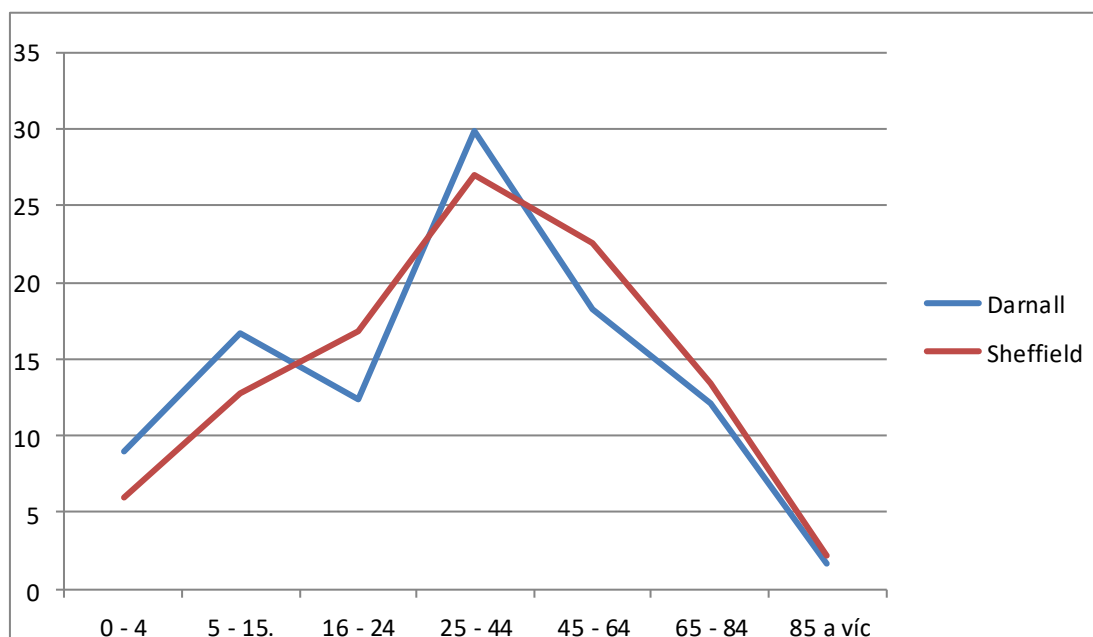
Darnall, čtvrť nacházející se na severovýchodním okraji města, je tradiční dělnickou čtvrtí. Je to čtvrť, která zažila své vrcholy a pády a v současné době, po ekonomické krizi, kterou byla silně zasažena, se snaží najít novou cestu k upevnění svého postavení mezi dalšími městskými částmi. Darnall zůstává jednou z nejchudších čtvrtí města. Díky tomu je zde možné získat velmi levné ubytování, což činí čtvrť atraktivní pro ty příchozí migranty, kteří nemají vysoké sociálně-ekonomické postavení. Hlavními problémy, se kterými se čtvrť potýká, jsou vysoká nezaměstnanost (a málo pracovních

příležitostí v této lokalitě), nedostatek kvalitního a odpovídajícího ubytování, špatné životní prostředí a horší zdravotní stav obyvatel v porovnání s jinými čtvrtěmi a v neposlední řadě problémy spojené se vzájemným soužitím osob odlišných etnických skupin. Vedení města se intenzivně zaměřuje na každý z těchto problémů a usiluje o proměnu této spíše zanedbané čtvrti na čtvrť, která bude vyhledávaným místem pro život. Inovační plány jsou zaměřené na infrastrukturu, dostupnost služeb, dostupnost škol, životní prostředí, zdravotní péči a rozvoj komunitního života. Při vypracovávání plánu rozvoje zastupitelé města úzce spolupracují s lokálním státním i nestátním sektorem, neziskovými organizacemi, aktivistickými skupinami a sdruženími. Přístup města je proaktivní s důrazem na empowerment samotné čtvrti a jejích obyvatel. Neopomenutelnou složkou celého tohoto procesu je intenzivní komunitní práce, práce s obyvateli a jejich vztahem ke čtvrti, ve které žijí, ke svým sousedům – spoluobčanům, a k městu jako takovému.

5.1. Sociálně demografická a ekonomická analýza čtvrti Darnall

Obyvatelstvo

Věkové složení: Struktura obyvatel se poměrně liší od jiných městských částí. Věkovou strukturu jednoznačně ovlivňuje vysoký počet obyvatel minorit, pro které je typické mít více dětí. Pro čtvrť je také charakteristická vysoká fluktuace osob. Migrantské skupiny, které mají při příchodu z pohledu socio-ekonomického nízké postavení, si hledají bydlení právě v Darnallu. Časem, když se postavení celé skupiny anebo části skupiny zvýší, stěhují se do bohatších městských částí. Mezitím do čtvrti Darnall přicházejí nové skupiny, pro něž je opět prioritou co nejlevnější bydlení. Z důvodů této ekonomické fluktuace není ve čtvrti tolik osob pokročilého či seniorského věku. Druhým faktorem, který má na demografické složení Darnallu vliv, je nižší předpokládaná doba dožití obyvatel oproti jiným čtvrtím. Tento faktor se pojí k nízkému socio-ekonomickému postavení obyvatel.

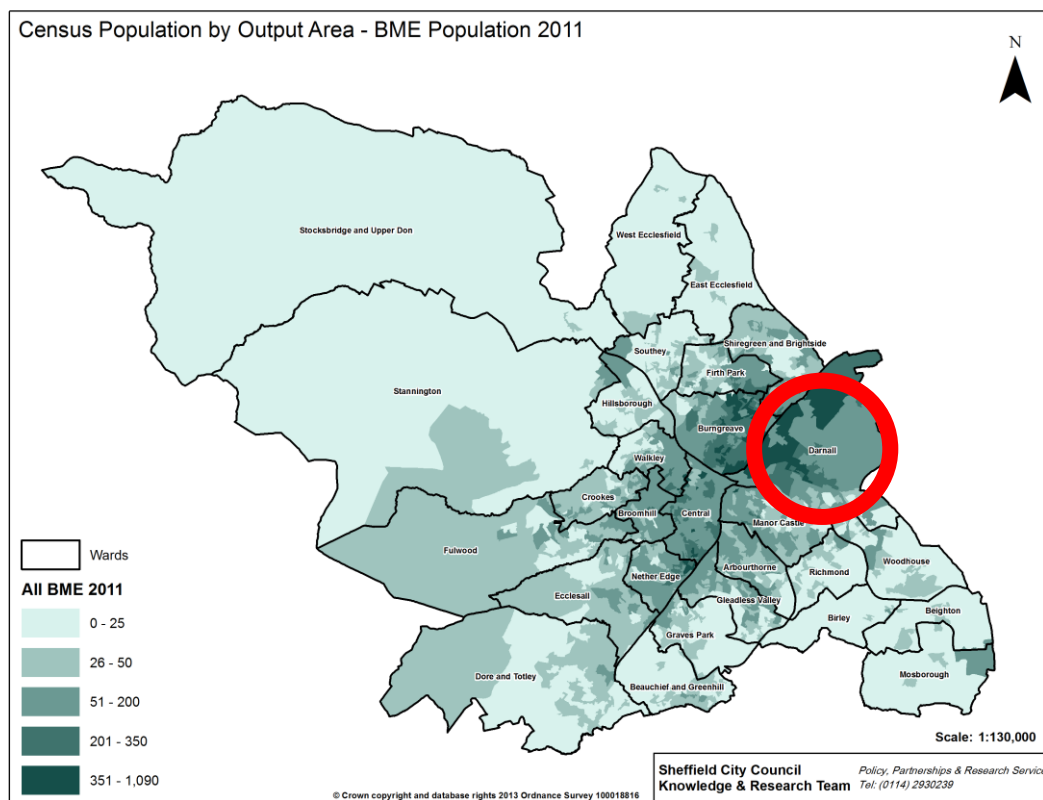

Graf 1. Věková struktura obyvatel čtvrti Darnall a celkové populace města Sheffield¹⁰.

Etnicita: V roce 2011 byla populace čtvrti 23,489 obyvatel. Obyvatelé s jinou než bílou-britskou etnicitou¹¹ tvořili v témže roce ve čtvrti Darnall polovinu všech obyvatel. V rámci Sheffieldu jde o čtvrt' s druhým nejvyšším počtem obyvatel jiné etnicity než bílé britské. Nejvíce zastoupené etnické skupiny jsou pákistánská (22,3%), bangladéšská (7,3%), africká (blíže nespecifikovaná, 3,2%) a arabská (2,9%). Skupinou, která není ve statistice uvedené a jejíž populace v Darnallu zaznamenala v poslední 3 letech významný nárůst, je skupina slovenská-romská. Velikost této skupiny není v současné době ještě zmapovaná. Slovensko-romské etnicitě je věnována velká míra pozornosti co se integrace týče, a práce s ní představuje velký díl komunitní práce v této čtvrti.

¹⁰ Statistická data týkající se obyvatelstva jsou vzata z výsledků sčítání lidu z roku 2011 a byla poskytnuta na požádání kanceláří pro statistiku města Sheffield.

¹¹ Termín "bílá-britská etnicita" je překladem v Britských statistikách oficiálně užívaného termínu „white-British ethnicity“. Dalším běžně užívaným termínem či zkratkou je BME – Black and minority ethnic, znamenající minoritní etnicity a etnicity obyvatel s černou pletí. Jde o v Británii běžně užívanou zkratku.

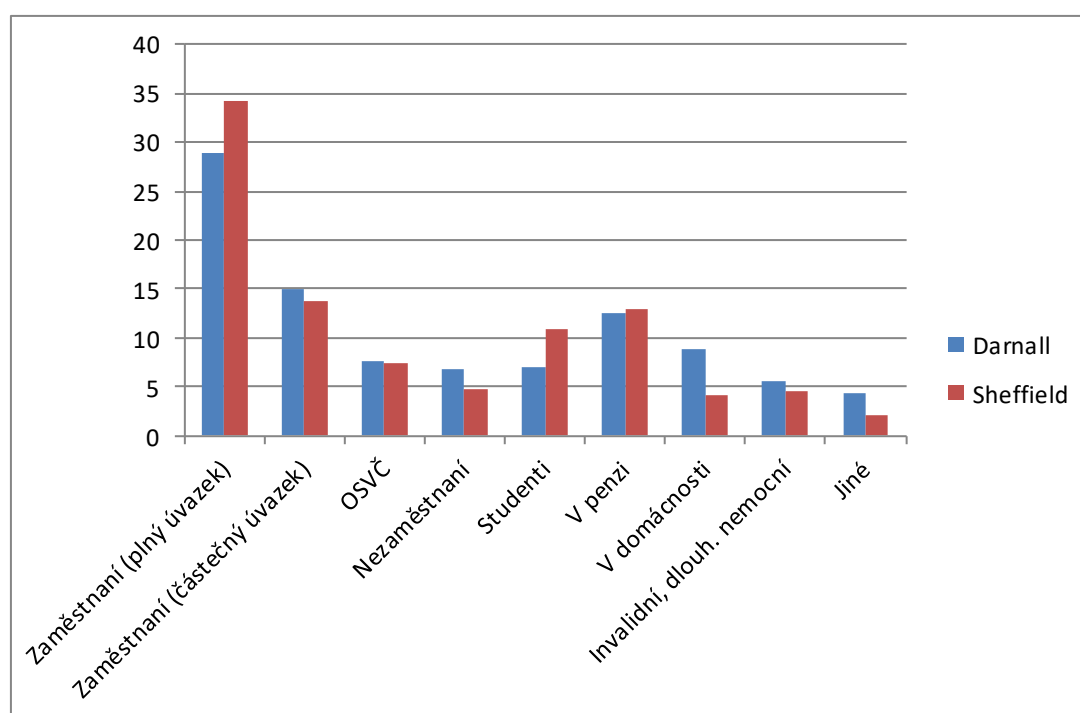
Graf 2. Míra koncentrace obyvatel jiné než bílé britské etnicity v Sheffieldu.
(Červeným kolečkem je vyznačena čtvrt' Darnall.) (Sheffield City Council, 2013)

Z výsledků statistických šetření lze vyčíst, do jaké míry se místní obyvatelé identifikují s britskou národnostní identitou. K čistě britské identitě se hlásí 49 %, k čistě jiné než britské se hlásí 11, 8 %. Zbytek obyvatel (39, 2 %) se hlásí k více než jedné národnostní identitě. Identifikace s jinou než britskou identitou může souviset s místem narození obyvatel a délka jejich pobytu ve Velké Británii. 24 % obyvatel Darnallu se narodilo mimo Velkou Británii a skoro polovina z nich (11 % z celkového počtu obyvatel Darnallu) žije ve Velké Británii méně než 10 let.

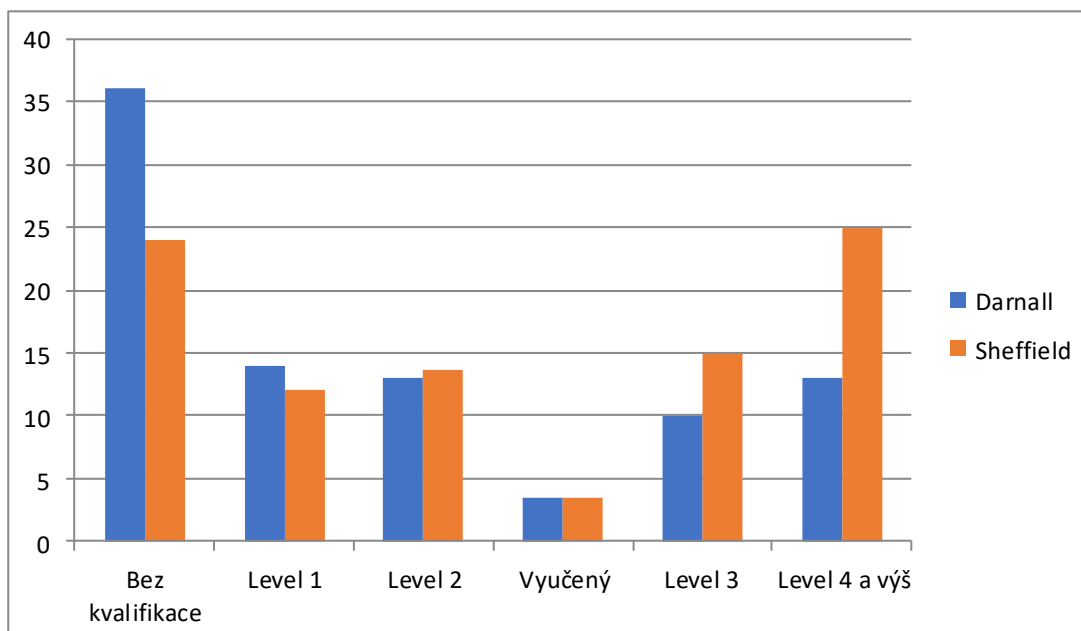
Když se tato data pokusíme shrnout a vykreslit profil obyvatel, tak zjistíme, že jedna čtvrtina obyvatel čtvrti Darnall se narodila mimo území Velké Británie. Přesto ale jen jedna desetina se vůbec neztotožňuje s Britskou identitou. Z hlediska komunitní práce jde o důležitý údaj – vnímání vlastní identity spíše než etnicity obyvatel. S britskou identitou se ztotožňuje (nebo jí vnímá jako jednu ze svých identit) téměř 90 % obyvatel, což je, vzhledem k tomu, že polovina obyvatel je jiné než bílé-britské etnicity, poměrně vysoké číslo.

Z hlediska náboženské příslušnosti jsou významně zastoupeny dvě skupiny: křesťanství (39,8 %) a islám (36,6 %). Žádnou víru nevyznává 16,2 % obyvatel.

Ekonomická aktivita a vzdělání: Mezi obyvateli Darnallu je vyšší míra nezaměstnanosti, než je míra v celém Sheffieldu, a to o dva procentní body. Zároveň, ve čtvrti Darnall jsou více zastoupeny osoby bez kvalifikace nebo vyučení, a zároveň méně zastoupeny osoby s vysokoškolským vzděláním oproti průměru v Sheffieldu.

Graf 3. Struktura obyvatel ve věku 16-74 let z hlediska ekonomické aktivity, v % obyvatel.

Graf 4. Nejvyšší dosažené vzdělání obyvatel, v % ¹²

Podpora toho, aby byl Darnall atraktivní pro osoby vyššího ekonomického statutu a snaha o zlepšení kvality života pro všechny obyvatele čtvrti je prioritou zastupitelů města zastupující tento volební okrsek.

5.2. Hlavní problémy komunity

Na základě rozhovorů bylo identifikováno šest hlavních problémů, se kterými se komunita potýká a na které se vedení města ve spolupráci se subjekty aktivními v komunitě snaží zaměřit a řešit je. Některé z klíčových problémů souvisí se skutečností, že v lokalitě žije velký počet osob odlišných národností a etnik. Zbývající identifikované problémy však souvisí s lokalitou jako takovou a úrovní života v ní. Jako hlavní problém čtvrti Darnall není podle vedení města a místních stakeholderů multikulturalita místa, ale spíše ekonomický úpadek a životní prostředí. To jsou problémy, které všechny obyvatele lokality přivádí dohromady. Město se při směřování ke zvýšení životní úrovně místních

¹² **Level 1** – absolvování závěrečné zkoušky GCSE po základní škole s výsledky D a E (bez možnosti pokračovat na střední školu s maturitou); **Level 2** – absolvování závěrečné zkoušky GCSE po základní škole s výsledky A až C (s možností pokračovat na střední školu s maturitou); **Level 3** – absolvování maturity; **Level 4 a výš** – dosažení některého stupně terciárního vzdělání

obyvatel snaží úzce spolupracovat se sdruženími minoritních skupin a podporovat jejich přináležitost skrze motivaci, aby problémy lokality vnímali jako problémy, které se jich týkají a u nichž je žádoucí, aby na jejich řešení aktivně participovali. Město vychází z přesvědčení, že nově příchozí lidé přicházejí, aby zde našli domov, a tudíž je dobré vést je k vnímání jejich zodpovědnosti za místo, ve kterém žijí a také na ně díl této zodpovědnosti přenášet.

Šest identifikovaných problémů lokality je:

1. Soužití několika rozdílných etnických a kulturních skupin
2. Nezaměstnanost, ekonomický úpadek
3. Bydlení
4. Zdraví a životní prostředí
5. Pocity původních obyvatel

1. Soužití několika rozdílných etnických a kulturních skupin

Nejmladší mikro skupinou, která do Darnallu a dalších částí Sheffieldu přišla, jsou Romové ze Slovenska. Přicházeli zejména v posledních deseti letech. Konflikty, které vyvstávali mezi nově příchozí skupinou a již usazenými skupinami, se týkaly zejména odlišného způsobu života.

Mary Lea: „Jedním z problémů, na které si místní komunita stěžuje, je to, jak se lidé sdružují na ulicích. Spousta slovenských lidí se sdružují na ulicích, protože jsou zvyklí na prostředí vesnice, kde je to poměrně běžné, ale je to něco, co není běžné v Darnallu. Lidé se cítí ohroženi. Zvláště když jde o velkou skupinu mužů, tak některé ženy mají pocit strachu. Nic se neděje, ale ten pocit strachu lidé mohou mít. To je jeden z největších problémů, o kterých lidé mluví.“

Konflikt kultur se týká přístupu k alkoholu. V tradiční britské kultuře se pije alkohol, ale jak bylo uváděno v rozhovorech, pije se uvnitř, zejména v hospodě. V kultuře pákistánské, kde většina jejích členů jsou muslimové, se alkohol vůbec nekonzumuje. Romská komunita oproti tomu pije alkohol na veřejnosti, na ulici, kde se sdružují. To tedy působí pohoršení mezi muslimskými komunitami i těmi

britskými.

Jinou konfliktní oblastí je vzdělávání dětí. Zaprvé jde o přítomnost romských dětí, které neumějí anglicky, ve třídách. Rodiče dětí ostatních komunit si stěžují na snižující se kvalitu vyučování kvůli tomu, že učitelé tráví příliš času vysvětlováním dětem, které nerozumějí anglicky. Zadruhé, na což si stěžují bílí britští obyvatelé, jde o fakt, že v některých školách a třídách jsou bílé děti v menšině.

***Mary Lea:** „Ano, máme tu High Hazel’s school, dříve se nazývala Greenland’s School, tak přibližně 90% dětí jsou děti z minorit (ne bílí Britové). Jiné školy jsou ale mnohem více promíchané. Hodně je to ovlivněné spádovou oblastí.“*

2. Nezaměstnanost, ekonomický úpadek

Jako jeden z nejvýznamnějších problémů dané čtvrti byla jmenována nezaměstnanost a celkový ekonomický úpadek čtvrti. Nižší průměrný stupeň dosaženého vzdělání u místního obyvательства je spojen s horší uplatnitelností na trhu práce. Chybějící ekonomický kapitál ve čtvrti brání rozvoji obchodů a služeb.

***Angela Greenwood:** „V roce 2011 jsme se potýkali se spoustou napětí kolem mládeže. A tak jsme mluvili s majiteli obchodů, s obyvateli kolem Staniforth road a ptali se „co je tedy problém?“. Jejich odpověď byla: „Není tu nic pro mladé, Darnall upadá, není zde práce, ochody se zavírají, vypadá vše zanedbaně. Ubývá možnost práce, vše se zavírá.“ A tak ta znepokojení na straně lidí se tolik netýkají odlišných ras lidí, odlišných kultur. Jde vlastně o to, že Darnall upadá ekonomicky, ekonomické obavy ohledně nedostatku pracovních příležitostí, pracovní místa mizí, vše vypadá zanedbaně.“*

3. Bydlení

Levné bydlení je tím, co činí čtvrť Darnall atraktivní pro mnoho lidí nižšího ekonomického statusu. Levnější ovšem znamená i méně kvalitní. Ve čtvrti je potřeba vystavět nové domy a byty, jelikož obecně populace čtvrti narůstá. Zároveň je nutné řešit

špatný stav domů starých. Z pohledu vedení města je souvisejícím problémem i přeplněné bydlení- tedy velký počet osob bydlících v jednom bytě či domě.

4. Zdraví a životní prostředí

Vedení města i zástupci neziskového sektoru hovořili o nutnosti zaměřit se na zlepšování životního prostředí ve čtvrti. Hovořili o úklidu na veřejných prostranstvích, čistotě v parcích, čistotě podél kanálu protékajícího po okraji čtvrti, jež představuje vycházkovou zónu pro místní obyvatele. Ve spojitosti s životním prostředím pak bylo zmiňováno samostatné zdraví místních obyvatel. Podle statistik města je zdravotní stav místních obyvatel horší a míra dožití nižší než je průměr města. Toto je přisuzováno horšímu životnímu stylu, menší péči o vlastní zdraví, horší informovanosti o principech aktivního a zdravého životního stylu u místních obyvatel.

Shahed Salim: *„Ano, zdraví je velký problém. Zdraví a pocit pohody spolu souvisí. Pokud se lidé necítí dobře po stránce zdravotní, jejich duševní zdraví také nebude v takové kondici. Zdraví je velký problém v této čtvrti.“*

5. Pocity původních obyvatel

Určitou míru napětí v komunitě způsobují pocity bílé britské populace vůči obyvatelům jiných etnik. Tito obyvatelé vyjadřují pocity nejistoty a strachu pramenícího z proměny prostředí, ve kterém žijí.

Mary Lea: *„Co slyším často, je, že si bílí lidé stěžují, že je to tu jak jiná země, když prochází Darnallem. Je to jako být v cizí zemi. Lidé nevidí za to, že zde mnoho národností a předpokládají, že Britové jsou v menšině. Ale bílých Britů je ve čtvrti mnoho. Obecně bych řekla, že spolu lidé vycházejí dobře. Lidé se potýkají s pocitem přináležetosti k místu. Slyšíme od nich: toto není naše místo.“*

5.3. Klíčové subjekty aktivní v komunitě

Pákistánské Muslimské Centru (Pakistani Muslim Centre)

Centrum vzniklo v roce 1989 na žádost rady města. V lokalitě bylo v té době napětí mezi lidmi původem z Pákistánu, brity a dalšími. Cílem bylo zlepšit postavení pákistánské komunity, pomoci odbourat předsudky sousedů-britů o této komunitě, a také více zmocnit pákistánkou komunitu. Centrum bylo otevřené v rozsláhlé budově bývalé základní školy na okraji čtvrti Darnall. Centrum začalo se vzdělávacími kurzy, které pomáhali lidem získat potřebné dovednosti, aby sami mohli být aktivní v komunitě.

Aqil Saeed: *„Teď, po dvaceti letech, většina radních za naši lokalitu, doktoři, podnikatelé, antropologové, jsou všichni pákistánci nebo bándladéšané. To je to, proč centrum vzniklo.“*

Hlavním cílem centra je zvyšovat vzdělanost a zaměstnanost mezi lidmi z pákistánské a bangladéšské komunity. Přetrvávajícím problémem je, podle pracovníků centra, efekt tzv. „skleněného stropu“- lidé s odlišným etnickým původem než britský dostávají dobré práce, ale dostávají jen nižší pozice. Mohou se stát policisty, ale nestanou se detektivy, inspektory.

Aqil Saeed: *„Vždy tam bude bariéra. Překonali jsme období, kdy by nalezení práce byl hlavní problém, ale teď je tu problém získat práci, která by ty lidi opravdu bavila. Máme tu mladé lidi, kteří překypují energií, chtějí ukázat své dovednosti. V tomto bodě teď jsme.“*

Ve snaze řešit tento problém zorganizovalo centrum v minulém roce například vánoční večírek pro významné menší i větší zaměstnavatele města Sheffield. Účastnili se ho děti všech různých etnických skupin, romské, pákistánské, bangladéšské, somálské. Děti si připravili vystoupení s koledami. Cílem bylo zaměstnavatelům představit budoucí generaci jejich zaměstnanců, generaci dětí, které jsou různých etnit, ale kteří jsou také britové, mají britská občanství.

Mezi současné aktivity centra patří doučování pro děti, kurzy angličtiny, kurzy šití, klub zdravého životního stylu pro seniory. V centru se dále nachází posilovna, studio

lokální rádiové stanice. Prostory centra se dají pronajmout pro oslavy nebo semináře nebo třeba počítačová učebna.

Úspěšné projekty

- **Get-Through Project**- projekt zaměřený na podporu absolventů vysokých škol, kteří měli problém najít práci z důvodů své etnicity. Programem prošlo přibližně 300 absolventů během 5ti let, kterým se s pomocí projektu podařilo najít práci.
- **EMASP Projekt**- Ethnic Minority After School Project- projekt se zaměřoval na práci s žáky základních škol ve věku 7-15. Děti v rámci projektu získávali podporu v učení angličtiny, aby mohly zvládat školní učivo. Díky projektu se podařilo zvýšit úspěšnost pákistánských a bangaléšských dětí ve škole o 15%.
- **EPIC Project** (Enhanced Pathways Into Care)- projekt určený čistě pro řešení otázky péče o osoby s mentálním handicapem pákistánské etnicity. *„Menšinové etnické komunity jsou více zastoupené v psychiatrických zařízeních než osoby bílé britské etnicity, nebo tyto osoby nemají ke službám přístup vůbec. V Sheffieldu byl vytvořen projekt Enhanced Pathways Into Care (EPIC), který se v počátku zaměřoval na práci s pákistánskou komunitou (největší menšinovou komunitou v Sheffieldu). Cílem projektu bylo zplnomocnění pákistánské komunity, aby dokázala poskytnout zdravotní pomoc a podporu osobám z této komunity, také pomoci lidem mít důvěru ve veřejné zdravotnické služby, a také pomoci, aby poskytované služby v klinických zařízeních lépe reflektovaly kulturní odlišnosti pacientů. Klíčovým partnerem k realizaci tohoto projektu je Pákistánské muslimské Centrum (PMC). Vznikla nová pracovní pozice- pákistánský pracovník pro propojování (Pakistani link worker). Díky tomuto projektu se v pákistánské komunitě podařilo zvýšit povědomí o problematice mentálních chorob. Pracovník pro propojování byl v kontaktu s lékaři a klienty PMC. V tomto pilotním projektu se podařilo vybudovat potřebná partnerství, díky nimž je péče o potřebné efektivnější a srozumitelnější.“* (Hackett, et al., 2009)

Darnall Wellbeing

Darnall Wellbeing je nezisková zdravotnická organizace zřízená městem Sheffield a financovaná NHS (veřejná zdravotní pojišťovna). Organizace byla zřízena s cílem působit směrem ke zlepšení zdravotního stavu a návyků zdravého životního stylu obyvatel Darnallu a přilehlých čtvrtí. V době ekonomické krize, kdy docházelo ke škrtnům v městské rozpočtu byla tato organizace jednou z mála v této lokalitě, kterým byl zachován a navýšen přísun finančních prostředků na zajištění provozu. To vedlo k tomu, že organizace úžeji spolupracovala s dalšími neziskovými organizacemi a spolky a převzala na sebe některé z jejich aktivit (například kurzy anglického jazyka). Vznik centra byl odpovědí na obecně špatný zdravotní stav a životní styl obyvatel této čtvrti. Program je vytvářen tak, aby podporoval prevenci a vnímání odpovědnosti za vlastní zdraví a celkovou spokojenost mezi obyvateli čtvrti.

Darnall Wellbeing zaměstnává zdravotní poradce („health trainers“), pracovníky pro podporu zdravého životního stylu a dobrovolníky. Celý tým je multi-etnický. Snahou je mít v týmu pracovníky reprezentující všechny hlavní etnické skupiny ve čtvrti. Aktivity centra čítají poskytování individuálních konzultací, pravidelné sportovní a volnočasové aktivity, klub cukrovkářů, jazykové kurzy, peer mentoring nebo vedení vzdělávacích kampaní. Organizace má celkem 16 placených pracovníků a více než 40 dobrovolníků.

Organizace má své sídlo v budově zdravotního střediska. Zde je také vykonávána většina aktivit. Lokace je klíčová, jelikož umožňuje úzkou spolupráci s lékaři. Lékař může svého pacienta snadno odkázat na služby Darnall Wellbeing. Zdravotní poradce nabízí 6-7 individuálních měsíčních nebo týdenních sezení, která jsou zaměřená na změny klienta v oblasti péče o vlastní zdraví a životní styl. Změny se týkají stravovacích návyků a sportovních návyků, ale také směřují k zasíťování jedince- předání informací o službách dostupných v lokalitě. S každým klientem se vytváří individuální plán.

Ačkoli je primárním cílem organizace zlepšování zdraví, aktivity v sobě nesou i integrační prvek:

Shahed Salim: „Snažíme se je (slovenské romy) zapojit do různých aktivit. Začali jsme s nimi dělat program zdravého životního stylu. A následně jsem začali s konverzačním klubem před dvěma lety, který běží dodnes... Bojovali jsme, neměli jsme tlumočnicka, a ptali jsme se „co s tím?“ A tak jsem šel za vedoucím a začali jsme konverzační klub. Pravidelně chodí 4 lidé. Je těžké udržet docházku

v dlouhodobé perspektivě. Jedna věc, kterou máme novou v posledních 6ti měsících, jsou 4 noví pracovníci, kteří mluví romsky, 3 z nich jsou zdravotní poradci jako já. Přijali jsme je za tímto účelem- aby se věnovali romské komunitě. Doufáme, že díky tomu budeme mít brzy více lidí z této komunity zapojených do našich programů.“

„Jedna má klientka, bílá britka, chtěla přijít na hodinu cvičení a ptala se mne, kdo tam chodí. Řekl jsem: „Zejména asijské ženy, ale to je různé.“ A ona řekla: „Nevím, jestli to je pro mne vhodné.“ A já jí řekl: „Pokud chcete zažít s cvičením, chcete něco dělat, neměla byste přimýšlet o tom, kdo sedí vedle vás. Prostě jdete do fitka a nepřemýšlíte, kdo je vedle vás. Komunitní cvičení je pro vaše dobro.“ A tak tam šla, a byly tam jenom asijské ženy, ale ona si to užila.“

Úspěšné projekty:

- **Zdravotní poradci-** výše zmíněné poskytování individuálních konzultací v oblasti zdraví a celkové spokojenosti s životním stylem. Poradci jsou z různých etnických skupin. Jejich práce je i v terénu- návštěvy u klientů doma. Skrze setkávání zaměřená na zdraví se poradci dostávají i k otázkám spokojenosti s životem ve čtvrti, zapojení do dění ve čtvrti, výchovy dětí atd., a mohou následně klienty odkázat na dostupné služby poskytované ostatními subjekty v komunitě. „Služby usilují o odstraňování bariér, budování důvěry ve zdravotní komunitní organizace, naslouchání a reagování na potřeby klientů. Posilují klienty k tomu, aby měli své životy ve svých rukou, byli schopní porozumět a pomoci sobě a dalším, byli zasítovaní (pocit, že někam patří), sebejistí (měli svou úlohu), měli ty psrávné znalosti a přístup k podpoře v pravý čas, tak aby byli emočně a fyzicky stabilní a odolní, schopni vypořádat se se životem.“ (Darnall Well Being, 2015) Celistvý přístup ke klientovi pomáhá dosažení efektivní a trvalé změny u klienta. Přístup staví na tom, že přijde-li klient, který se bojí o své bydlení, necítí se bezpečně na ulici, má problémy doma, bude těžké s ním dosahovat cílů v oblasti zdravého životního stylu.
- **Lunch Club-** Obědový klub pro muže vznikl na základě návštěv poradců v domácnostech klientů. Rodiny klientů si často doma vařili velice nezdravá jídla.

Jelikož šlo z počátku nejvíce o asijské rodiny, kde muž má hlavní slovo v chodu domácnosti, byl klub vytvářen pro tyto muže. Při setkání se nejdříve půl hodiny dvičí. Poté se společně poobědvá. Při obědě dostávají účastníci informace o tom, jak to bylo uvařeno, jaká je správná porce. Po obědě následuje krátká promluva na různá témata- rakovina, cukrovka, atd. Po skončení oficiálního programu sep odává káva a čaj a lidé se mohou volně bavit a pobýt spolu. Na tuto aktivity pravidelně chodí asi 30 osob. Cílem je, aby muži, kteří se klubu účastní, přinesli domů nové recepty a návrhy, jak připravovat jídlo zdravěji a tím se zlepšilo celkově stravování celé rodiny.

- **EPCC (Enhanced Primary and Community Care)** – projekt spojující statutární a nestátní organizace působící v oblasti zdravotnictví, zdravotní prevence a sociální práce, jehož cílem je skrze prevenci snižovat náklady na zdravotní péči. V projektu je zapojená také nemocnice. Metodou je individuální práce s pacienty v rámci multidisciplinárního týmu a jejich posilování směrem k vedení zdravého životního stylu, péči o vlastní zdraví a včasné řešení sociálních problémů. „Cílem projektu je rozvinout integrovaný model péče v komunitě zaměřený na primární péči – rozvíjet koordinovaný přístup poskytovatelů péče v oblasti fyzických, psychických, a sociálních potřeb osob v ohrožení“.

Darnall Forum

Darnall Forum je nestátní nezisková organizace, která je klíčovým partnerem rady města pro oblast komunitní práce ve čtvrti Darnall. Organizace má podpůrnou a iniciační úlohu v komunitě. Její 4 zaměstnanci úzce spolupracují s lokálními hnutími a skupinami a jednotlivci, kteří usilují o pozitivní změny ve čtvrti. Fórum těmto skupinám a jednotlivcům pomáhá při organizování komunitních aktivit. Pracovníci poskytují poradenství existujícím skupinám a pomáhají vzniku novým skupinám, reprezentují jejich zájmy před radou. Dále se fórum zaměřuje na oblast zaměstnání- zvyšování zaměstnatelnosti ve čtvrti. Pořádají kurzy IT, kurzy anglického jazyka, pracovních dovedností, kurzy teorie pro získání řidičského povolení. Darnall Forum věnuje část svých aktivit také podpoře emancipaci žen, jejich zplnomocňování a uschopňování, například skrze kurzy budování sebedůvěry. Forum se zasazuje také o obecné zlepšování životního prostředí v lokalitě- spolupracuje s městem při řešení otázky bydlení- výstavby nových domů a bytů, nebo při revitalizace parků.

Celkově slouží Darnall Forum také jako poradenské centrum, kam mohou občané přijít s jakýmkoli problémem či žádostí o pomoc a centrum ji je schopné buď pomoci nebo je odkázat na jiné místo, kde mohou pomoc dostat. Webová a facebooková stránka centra slouží jako důležitý zdroj informací pro obyvatele čtvrti.

Centrum úzce spolupracuje s dalšími subjekty v lokalitě. Na pravidelých setkáních se informují o probíhajících či plánovaných aktivitách. Největším zdrojem financí jsou pro Fórum granty vypisované městem. Aktuální aktivity přizpůsobuje Fórum vždy potřebám města, tedy dle oblastí, na které jsou granty vypsané.

Úspěšné projekty

- **Pošta-** Původní pošta ve čtvrti před několika lety skrachovala. Protože by čtvrť tak přišla o poštu a nejbližší by byla až ve vzdáleném centru města, rozhodlo se Darnall Forum provozu pošty ujmout. V současné době je pošta jednou ze tří v zemi, které jsou provozovány nevládní neziskovou organizací. Darnall Forum vnímalo poštu jako velice důležitý prvek v komunitě, komunita sama usilovala o její obnovení. Město dalo Foru finanční prostředky na opravu budovu a znovuotevření pobočky. Pošta je ve stejné budově jako centrála Darnall Forum.
- **Karneval-** každoročně je pořádán Karneval, oslava jednoty a rozmanitosti života ve čtvrti. Karneval se pořádá v centrálním parku a dává prostor pro spolupráci mnohých skupin ve čtvrti.

Galeed House

Komunitní centrum Galeed House je centrum založené několika křesťanskými sbory města Sheffield. Komunitní centrum působí v lokalitě již mnoho let. Aktivity se opírají o dobrovolníky, centrum zaměstnává pouze jednoho pracovníka pro terénní práci a na poloviční úvazek účetní.

Centrum nabízí pravidelný týdenní program- kurzy šití pro ženy, lekce anglického jazyka zdarma, komunitní obědy, kluby pro děti a mládež. Centrum využívají zejména obyvatelé pákistánského a bangladešského původu. Do dětských klubů nicméně začínají chodit i děti slovensko-romského původu.

Prostory komunitního centra využívají pro své aktivity i jiné komunitní organizace.

Family Development Project

Family Development Project je rodinné komunitní centrum za měřující se na sociální práci s rodinami s dětmi. Hlavním cílem pracovníků centra je pomáhat rodinám ve zvládnání rodičovské úlohy a podporovat rozvoj jejich rodičovských kompetencí. Centrum má celkem dva pracovníky v přímé práci s rodinami a několik dobrovolníků pomáhajících s pravidelným týdenním programem.

Kromě individuálních konzultací pro rodiny s dětmi nabízí centrum klub pro rodiče s malými dětmi, volné odpoledne s kávou (dveře centra jsou otevřené pro každého, kdo chce přijít a jen tak si popovídat, strávit odpoledne s dalšími rodiči a jejich dětmi. Podává se lehké občerstvení). Pro děti centrum organizuje výtvarné dílny a další volnočasové aktivity.

Centrum má zvláštního pracovníka, který se zaměřuje na práci s otci a mužskými členy rodiny. Toto odráží potřebu ve čtvrti. Pro některé etnické skupiny je příznačné, že v rodině má vedoucí úlohu muž. Má-li být porpora rodině účinná a přijata, vyžaduje to ze strany pracovníků centra přizpůsobení se zvykům daných komunit.

Posláním centra je: *„skrze spolupráci s dalšími organizacemi vytvořit příležitosti pro rodiče, aby mohli rozvíjet své dovednosti aktivního zapojení v procesu vývoje svých dětí a rozvoje potenciálu, který v dětech je; dále podporovat pocit vnitřní jistoty rodičů směrem k aktivnímu zapojení se do života komunity, ve které žijí. Naším posláním je posilovat rodinné vztahy a pohámat jejím členům rozvíjet mezilidské a sociální dovednosti.“* (Family Development Project, 2016)

Centrum úzce spolupracuje s místní knihovnou v obalsti vzdělávání a s centrem Darnall Wellbeing v obalsti podpory zdravého životního stylu. V letech 2014-2015 muselo centrum silně omezit své aktivity z důvodů nedostatku finančních prostředků. V roce 2016 se podařilo získat nové prostředky, a to jak od soukromých dárců, od místních církví, tak z grantů města.

Knihovna

Knihovna ve čtvrti Darnall doplňuje barvitě spektrum komunitních aktérů. Knihovna není pouze místem pro půjčování knih. Knihovna nabízí kurzy naglického jazyka, kurzy počítačových dovedností, setkání pro rodiče s malými dětmi „Knihovna pro nejmenší“, výtvarné dílny pro děti a další. Knihovna má také mezi knihami velký oddíl

knih v původních jazycích největších etnických skupin žijících ve čtvrti. Tato sbírka obsahuje i knihy pro děti. Tímo mohou na jedné straně se svými dětmi číst knihy i ti rodiči, kteří neovládají anglický jazyk na dostatečné úrovni. Na straně druhé děti jiných etnických skupin než té britské mohou rozvíjet své jazykové dovednosti původního jazka své skupiny, což je pro členy některých těchto skupin velice důležité. Ačkoli mohou žít ve Velké Británii mnoho let, rodný jazyk může zůstat důležitou součástí jejich osobní a skupinové identity.

Knihovna je dále místem, kde zastupitelé za čtvrť Darnall pořádají své pravidlené měsíční úřednické hodiny pro setkání s obyvateli čtvrti.

5.4. Principy komunitní práce s migranty

5.4.1. Přístup města

Co je dobrá integrace

Kompasem toho, jak město přistupuje k integraci a snaze rozvíjet své čtvrti, je chápání konceptu integrace. Podle Angely Greenwood znamená dobrá integrace:

„... pomáhat lidem dělat malé krůčky v postupném procesu, který směřuje k tomu, že přijímající společnost, společnost, která nově příchozí obklopuje, příchozím osobám porozumí a bude mít vůči nim respekt... Pro mě znamená integrace ujistit se, že jsou lidé v bezpečí, že se cítí bezpečně, daří se jim, nežijí v přeplněných hrozných domech... Pro mě je integrace postupný proces, dlouhotrvající proces. Musíme také pochopit, že ne každý se chce integrovat. A tak se nesnažíme nic tlačit. Nicméně, když přijdou nově příchozí do Británie a chtějí se v Británii usadit, budeme se snažit je podpořit v jejich potřebách; zároveň jim ale také představíme pravidla života v Británii. Jako rada máme zajímavou roli. Je zde „pomocná“ stránka ale také je zde stránka „tohle nedělejte“... Zaměřujeme se na porozumění a práci s místní komunitou lidí, spíše než abych se jim snažili říkat, co mají dělat; nasloucháme jejich potřebám a tomu, kde jim můžeme pomoci v otázkách integrace.“

Podle Greenwoodové a jejích zkušeností z práce s komunitami migrantů trvá proces integrace 5-10 let. To je zkušenost, kterou získali s komunitou pákistánskou, bangladéšskou, nebo somálskou. Greenwoodová konstatuje, že integrace naznamená automaticky ztrátu původní identity. Město se snaží původní kultury a identity, které s sebou nově příchozí přinášejí, respektovat. Přesto ale trvá na tom, že je „*integrace pro dobro čtvrti klíčová*“.

Na základě rozhovoru s Mary Leou a Angelou Greenwood, je možné identifikovat základní principy přístupu města k otázce integrace a komunitní práce v rámci městských čtvrtí:

Přístup zaměřený na rozvoj komunity

Město buduje své jednotlivé čtvrti podle principů přístupu zaměřeného na rozvoj komunity („community development approach“). Metoda je vymezena termíny komunitní plánování a dosažení změny a zlepšení životní úrovně. „*Jako plánovaná aktivita, rozvoj je vědomý a promyšlený proces zhodnocení situace, stanovení cílů a plánu a realizace programu s cílem jejich naplnění. Koncept komunity implikuje soubor osob, kteří*

jsou ve vzájemné interakci a sdílejí společné charakteristiky jako jsou zájmy, identifikace, kultura, aktivity, nebo prostorové umístění," (Butterfield & Chisanga, 2008, str. 375).

Přístup zaměřený na člověka se řídí několika principy: participace, integrace, podpora svépomoci a budování kapacity komunity. Ačkoli cíle rozvoje komunity se liší v závislosti na kontextu komunity, na kterou se zaměřuje, platí, že rozvoj komunit se v mnoha případech týká rozvoje komunit jejich členové jsou chudobou a sociálním vyloučením ohrožené a zranitelné skupiny či jedinci. A tak, jak uvádí Butterfield & Chisanga, ekonomický rozvoj a zmocňování jsou tématem mnoha plánů rozvoje komunit (Butterfield & Chisanga, 2008). Čtvrť Darnall není výjimkou.

Finance

Úsilím rady města je zajištění dostatečného přísunu financí reflektujícího potřeby čtvrti, zejména udržitelného rozvoje čtvrti (více zdrojové financování, např. aktivita senátora za danou lokalitu v získávání vládních financí nebo třeba grant ve výši 29.000 liber od policejního komisařství- peníze byly určeny na *„podporu komunitní soudružnosti v dané lokalitě, protože jsme s tím měli problém. Peníze šly na aktivity zaměřené na mladé lidi a jejich volný čas a také na bezpečnost.*" (Greenwoodová)).

Přibližně 15.000 liber je rozdělováno radními za Darnall s ohledem na priority stanovenými v akčním plánu pro rozvoj čtvrti. Greenwoodová blíže popisuje způsob přenesení peněz do lokality:

„A na to se zaměřujeme: financování pracovníků nebo projektů, které se opravdu dostanou do komunity a pomohou této komunitě a jejím členům rozvíjet schopnosti a dovednosti, jak si mohou sami navzájem pomoci v rámci komunity. Zároveň je v dostupných službách obsažen i integrační prvek – jde o služby, které pomáhají lidem být si více vědomi toho, jak mohou se ostatními členy komunity navazovat vztahy, jak předcházet tomu, aby nebyli izolovaní... Snažíme se financovat různé služby. Jako město zajišťujeme běžné denní služby, ale také se snažíme investovat do komunity, aby místní uskupení mohla poskytovat služby vlastní. Takže náš přístup je hodně o tom pomoci jim, aby mohli poskytovat to, co je pro komunitu to správné.“

Výběr projektů, které budou financovány, se odvíjí od vypracovaného plánu rozvoje komunity, který stanovuje priority. Zpracování plánu a jeho naplňování probíhá vždy za kooperace s místními skupinami, organizacemi a obyvateli čtvrti. Každý rok nabízí město minigranty, s nimiž rozděluje finance mezi místní organizace a spolky.

Město dále poskytuje finance z Fondu soudružnosti (Cohesion Fund), jehož cílem je podporovat komunitní aktivity a vzájemné vztahy a tím posilovat soudružnosti v rámci komunit. Každoročně je rozdělováno 30.000 liber v oblasti dobrovolnických, komunitních a náboženských aktivit.

Plán rozvoje

V roce 2007 vypracovalo město tzv. Neighbourhood development framework (NDF)- Rámec pro rozvoj komunity na období 2007-2017. Dokument je podrobnou analýzou sousedících čtvrtí Darnall, Attercliffe a Tinsley (DAT) jehož cílem je stanovit cíle pro rozvoj daných komunit a navrhnout postup k jejich dosažení. Dokument shrnuje základní východiska rozvoje komunit a vymezuje klíčové problémy a výzvy, na které je třeba se zaměřit. Dokument je dobrou ilustrací komunitní politiky města a také klíčem k porozumění přístupu města k otázce integrace a práce s jinými než britskými etnickými skupinami obyvatel. Z tohoto důvodu bude na tomto místě uvedeno několik úryvků z analýzy.

Úloha Rámce pro rozvoj komunity:

- 1. Zastřešujícím cílem RRK je vytvořit kontext v rámci kterého se Darnall, Attercliffe a Tinsley (DAT) mohou stát trvale udržitelnými komunitami. Záměrem je, aby RRK poskytl rámec v rámci něhož bude možné uskutečnit agendu Trvale udržitelných komunit. Dále je záměrem, aby NDF poskytl rámec v rámci něhož se bude realizovat Program na obnovu trhu s bydlením v této lokalitě.*
- 2. Fyzické atributy dobře budovaného, udržitelného sousedství, a jeho vnitřního rozvoje, vychází z těchto témat:*
 - Charakter místa a jeho identita*
 - Funkčnost*
 - Dostupnost*
 - Kvalita životního prostředí*
 - Efektivita využitelnosti zdrojů*
 - Komunitní hrdost a inkluze*

Následuje úryvek z analýzy čtvrti:

Evidence based summary:
Trh s bydlením <ul style="list-style-type: none">• <i>Nedaří se získat zájem investorů o stavbu kvalitního bydlení v této oblasti</i>• <i>Velká hustota řadových domků, které jsou malé pro větší rodiny, a zároveň jsou ve velmi špatném stavu</i>• <i>Fyzická izolovanost lokality a špatné životní prostředí způsobené sítí velkých silničních tahů</i>• <i>Silniční tahy rozdělující obytné oblasti</i>
Socio-ekonomická analýza <ul style="list-style-type: none">• <i>DAT mají rozmanité obyvatelstvo s vysokým zastoupením různých etnických skupin;</i>• <i>V této oblasti je vysoká populace bangladéšské, pákistánské, jemenské, somálské a africké komunity;</i>• <i>Mnohé z těchto etnických komunit se teprve nedávno usadili a navykli na život v Sheffieldu a vyžadují proto podporu;</i>• <i>Oblast je charakteristická nízkým příjmem a nízkým vzděláním jejích obyvatel. Mnohé práce vykonávané místními obyvateli jsou špatně placené, a to i práce, které vykonávají původní britští obyvatelé;</i>• <i>V mnoha případech obyvatelé čelí bariéram při hledání zaměstnání, a to bariéru kulturní a jazykovou, nebo nedostatečné uznání dřívějších pracovních zkušeností a vzdělání;</i>• <i>Možnosti zaměstnání v průmyslu v této oblasti významně poklesly, s odpovídajícím nárůstem pracovních příležitostí v oblasti maloobchodu a volného času. Více lidí dojíždí za zaměstnáním mimo lokalitu;</i>• <i>Nízké příjmy mají významný vliv na studovanou oblast- lidé nemají dostatek prostředků na zlepšení svého bydlení nebo aby podpořili lokální maloobchody;</i>• <i>Vysoká část obyvatel užívá sociálního bydlení nebo městských bytů;</i>• <i>Oblast patří mezi nejhorší v zemi podle mnohých indikátorů deprivace: příjem, bydlení, zdraví a kriminalita;</i>• <i>Oblast protíná několik silničních tahů, které ve čtvrti vytvářejí fyzické bariéry což příliš nepřispívá sociální kohezi;</i>• <i>Problémem oblasti je též kriminalita a strach z kriminality;</i>• <i>Celkově vzato čtvrť potřebuje vylepšit rovnováhu mezi vlastnictvím bydlení a příjmy domácností, aby tak bylo možné vybudovat více vyrovnané komunity.</i>
Přehled komunitní vybavenosti <ul style="list-style-type: none">• <i>Je zřejmé, že v DAT oblasti se uskutečňuje velké množství komunitních aktivit; Darnall obzvláště má vysoký počet komunitních skupin a zařízení, jež odráží rozmanitost místní populace. Nachází se zde několik komunitních budov a široká škála lokálních organizací. Ve většině případů se tyto budovy a organizace nacházejí v okolí hlavního centra Darnallu a Tinsley;</i>• <i>Zároveň se čtvrť potáká s nedostatky v oblasti místní infrastruktury;</i>• <i>Zdá se, že nadále trvá neodstatek komunitních prostor, jež by byly přístupné a přijatelné pro různé náboženské skupiny. Chybí také instituce nabízející středoškolské vzdělání. Podobně, chybějí zařízení pro mladé lidi. Nachází se zde několik klubů a skupin reprezentujících mladé lidi, ale jsou to primárně</i>

- dobrovolnické skupiny, a také chybí fyzické prostory pro jejich sdružování;*
- *Zřejmá je potřeba vybudovat zařízení poskytující středoškolské vzdělání a také výchovná zařízení. Nehledě na to, že zde není nedostatek skupin, které nabízejí tento typ služeb;*
 - *Ke zlepšení poskytování komunitních služeb by pomohlo vybudování nového komunitního centra, jež by mohlo nabízet jakousi základnu pro již existující skupiny, pomoci zlepšit rozstříštěnost dostupných prostor k setkávání, a posilnit shlukování existujících skupin.*

(Sheffield City Council, 2007)

Analýza pracuje s termínem „přirozená sousedství“ (natural neighbourhoods) a uvažuje o rozvoji komunity v jeho rámci. *„Koncept přirozených sousedství představuje ideu, že určité lokality mají přirozenou velikost, tvar a mix obyvatel, jež je činí více sociálně a kulturně jednotné než tomu tak je u ne-přirozených sousedství,“* (RENEW Northwest, 2006). Analýza blíže popisuje přirozená sousedství jako lokální městské oblasti, které jsou definovatelné a vymežitelné přirozenými hranicemi nebo hranicemi vytvořenými člověkem, jako jsou silnice, koleje, parky, reliéf krajiny, typ bydlení a složení obyvatel. Takové vymezení sousedství napomáhá tomu, aby poskytované služby odpovídaly obyvatelům, jež v oblasti bydlí. *„Plán byl dán dohromady ve spolupráci s Darnall Forum (občanské sdružení působící ve čtvrti Darnall, jehož aktivity jsou popsány dále v této kapitole, pozn.) a Tinsley Forum. Jejich znalost místních poměrů pomohla vymezit několik oblastí, v rámci kterých lidé žijí, socializují se a využívají služby. Tato sousedství jsou oblastmi, se kterými se lidé identifikují, a byla proto použita jako základ struktury pro NDF,“* (Sheffield City Council, 2007).

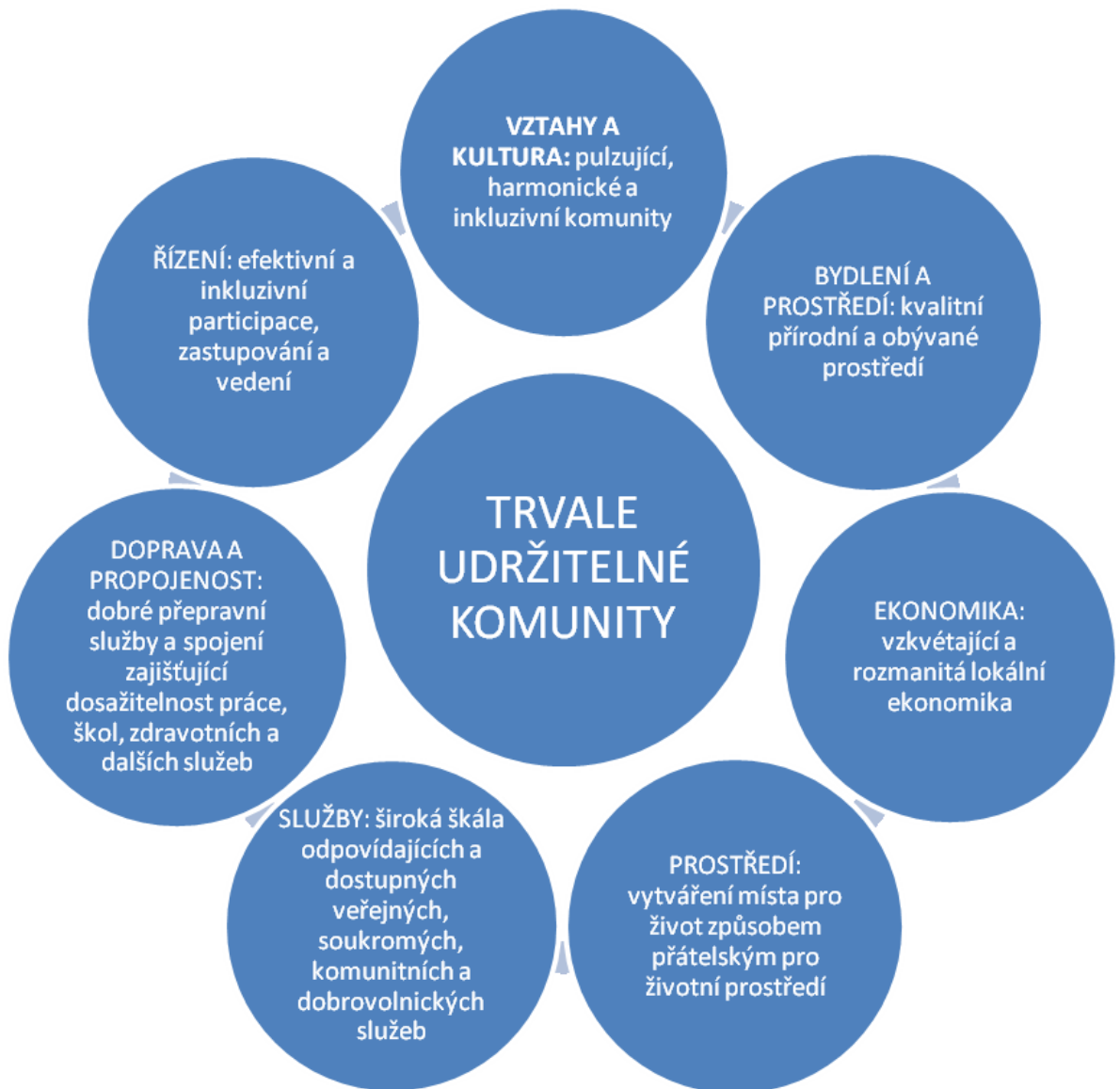
Zpráva dále obsahuje podrobnou SWAT analýzu jednotlivých oblastí života v komunitě: oblast regenerace, urbanistický vzhled, komunitní život, bydlení, pracovní trh, dostupnost. Plán směřuje k tomu, aby v rámci města vznikaly tzv. „trvale udržitelné komunity“ (sustainable communities)¹³, které nebudou uměle definovanými a utvářenými komunitami, ale komunitami, které vždy odráží místní charakteristiku a

¹³ Udržitelný rozvoj a kvalita života jsou tématem příručky s názvem **Hodnocení kvality života ve městech se zapojením veřejnosti**, vytvořený sdružením TIMUR („Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj, o.s.), publikované v roce 2010. Autory jsou Pomališová, M., Třebický, V., Novák, J., Nenseth, V. a Tønnesen, A. Podle slov autorů je příručka určena zejména politikům, zástupcům městských úřadů a NO k hodnocení kvality života ve městech a obcích ČR se zapojením veřejnosti. Jde o praktický manuál pro přípravu a realizaci výzkumu v oblasti hodnocení kvality života, jež je základem pro přípravu akčního plánu rozvoje obcí a měst.

specifika (a to i ta, které se proměňují každý den), tak, aby se z dlouhodobé perspektivy dařilo budovat stabilní dobrá místa pro život. Trvale udržitelné komunity jsou: (také definice viz. Kniha z NKP) *„místa, kde lidé chtějí žít a pracovat, dnes i v budoucnu. Odpovídají na rozličné potřeby svých současných a budoucích obyvatel, jsou vnímavý s ohledem na své prostředí a přispívají k vysoké kvalitě života. Jsou bezpečné a inkluzivní, dobře plánované, dobře stavěné a spravované a nabízejí rovnost příležitostí a dobré služby pro všechny,“* (Sustainable Communities: Homes For All, ODPM, 2005)¹⁴.

¹⁴ Encyclopedia of Social Work vymezuje trvale udržitelný rozvoj jako přístup, který *„prosazuje ekonomický rozvoj a využití přírodních zdrojů zodpovědným způsobem, aby tak tyto byly zjištěny v dlouhodobé perspektivě. Dlouhodobě udržitelný rozvoj předpokládá, že neustálé zlepšování životních standardů je možné, když jsou členové komunity mobilizováni k tomu, aby se stali aktivními účastníky procesu plánování a uskutečňování rozvoje. Spoluúčast je prostředkem k rozvoji schopnosti členů komunity mít kontrolu nad a vlastnit jejich místní zdroje. Kontrola a vlastnictví externími aktéry negarantuje trvalé zlepšování životních standardů, jelikož aktivity zaměřené na rozvoj obvykle nejsou udržitelné po té, co se tito aktéři přestanou v lokalitě angažovat.“* (Butterfield & Chisanga, 2008, str. 378)

Následující graf ilustruje to, čím je udržitelná komunita definovaná:

Obr. 2. Složky trvale udržitelné komunity (Sheffield City Council, 2007, str. 23.)

Plán rozvoje komunity NDF bere v úvahu charakteristiky čtvrti Darnall, tedy i přítomnost velkého množství osob různých etnických skupin. Nicméně, plán u tohoto nekončí. Plán usiluje o vymezení čtvrti její historií, přítomností a potenciálem v budoucnosti. Plán se vyhýbá jakékoli stigmatizaci čtvrti jako „migrantské čtvrti“. Pokud o ní takto hovoří, tak v souvislostech využití potenciálu skupin osob různých etnik pro povzbuzení barvitého života v lokalitě, posílení hrdosti místních obyvatel ve vztahu ke komunitě. Jedna mince má vždy dvě strany. Charakteristickou přístupu města k otázce rozvoje komunit s velkým úpočtem příchozím, je jazyk, jakým se o tématu hovoří. Z následujícího shrnutí témat, kterými se strategie zabývá, by bylo bez předchozí bližší znalosti čtvrti Darnall těžké uhádnout, že jde o čtvrt s velice vysokou imigrantkou populací:

- Identita komunity, hrdost a svébytnost
- Posilňování komunity a poskytování služeb
- Posilňování komunitní koheze, bezpečí a zdravého životního stylu
- Urbanistické plánování a architektura na vysoké úrovni
- Efektivní využívání energie a zdrojů
- Kvalita prostředí, prostorové zasíťování a rozmanitost bio prostředí
- Vyrovnaný trh s byty
- Zlepšená dostupnost prostředky hromadné dopravy, pěšmo a na jízdním kole
- Udržitelný ekonomický rozvoj
- Celoživotní vzdělávání

Aktivní spolupráce s nestátními subjekty

Spolupráce se subjekty aktivními v lokalitě je pro město klíčová. K budování spolupráce je určený Tým pro místní rozvoj zaměřený na kohezi a migraci (Locality Team). 27 čtvrtí města je rozděleno do 7 oblastí, „community local area partnership“, každá oblast má vydělený pracovní tým – složený ze zastupitelů dané lokality, zástupců veřejných služeb, místní podnikatelské sféry a představitelů místního dobrovolnického, komunitního a náboženského sektoru. V týmu jsou dva komunitní pracovníci nazvaní „pracovníci pro rozvoj komunity“ (community development workers), kteří pochází z dané lokality, hovoří několika jazyky a zajišťují přímý kontakt s občany. Tým určuje priority rozvoje komunity a rozděluje granty neziskovému sektoru na projekty směřující svými aktivitami k dosažení priorit. Cílem je společně se setkávat a pracovat směrem k řešení problematických oblastí a zlepšování životních podmínek v lokalitě. Setkání pro

širokou veřejnost se konají jednou za 3 měsíce, kontakt se stakeholdery je intenzivnější dle potřeby.

Město samo v lokalitě spolufinancuje aktivity některých neziskových subjektů. Hlavními jsou organizace Darnall Wellbeing, zaměřující se na zdraví a zdravý životní styl obyvatel, Darnall Forum, komunitní a vzdělávací centrum, které mimo jiné provozuje místní pobočku pošty, a Staniforth Road Community Centre. Budova komunitního centra Staniforth Road Community Centre je ve vlastnictví města. Centrum má pronajatá bangladéšská komunita a původně neslo název Bangladéšské komunitní centrum. Město nicméně preferovalo, aby centrum bylo otevřené lidem všech etnických skupin. Poskytlo peníze na rekonstrukci, které podmínilo tím, že se centrum přejmenuje a bude spolupracovat se všemi komunitami v lokalitě.

Organizace Darnall Forum, se sídlem v místním zdravotním středisku, patřila v minulosti pod správu veřejné zdravotní služby (NHS). V současné době je financovaná městem a je organizací, která v době ekonomického propadu a velkých škrtů v rozpočtu města měla oproti jiným neziskovým organizacím dostatečné prostředky na rozvoj svých aktivit. Cílem organizace je pozitivně působit na občany ke zlepšení jejich životního stylu. Aktivity centra jsou popsány dále v této kapitole.

V neposlední řadě je důležité zmínit Darnall Forum, občanský spolek, který se ujal řízení pobočky pošty, poté, co byla místní pošta zavřena z důvodů zpronevěry peněz. Sdružení občanů přišlo za radou města s tím, že je pošta v lokalitě potřebná, a nabídli, že by jí mohli provozovat. Město souhlasilo a poskytlo spolku peníze na její znovuotevření. Budova pošty je zároveň komunitním centrem, kde Darnall Forum sídlí. Spolek organizuje velké množství aktivit v oblasti vzdělávání a pracovního uplatnění. Jeho činnosti jsou blíže popsány dále v této kapitole.

Úzkou spoluprací s neziskovým sektorem město sleduje kvalitní a důkladné naplnění svých cílů pro komunitu. Město tímto naplňuje princip participace a integrace, kdy vyhledává či vytváří příležitosti pro to, aby potřeby komunity byly saturovány z jejích vlastních zdrojů a komunitě přirozenými cestami. Ve všech aktivitách města je integrační element. Snahou je, aby služby byly dostupné všem bez rozdílu. Tam, kde by některá komunita či jedinci neměli ke službě přístup z důvodů jazykové bariéry, nejistoty, o čem služba je, nervozity z kontaktu s osobami jiné etnické skupiny, získají tyto jedinci podporu k tomu, aby tyto bariéry mohli překonat.

Angela Greenwood: „Mou největší obavou je, že máme tyto všechny komunity v Darnallu a všechny se cítí izolované, nemajíc pocit, že se mohou integrovat. A tak musíme povzbudit lidi. Vede k tomu více kroků, jít na společnou vycházku do parku, organizujeme vycházky, lidé mohou do zdravotního centra na lekci o hubnutí, mohou jít do obědového klubu pro seniory. Financujeme obědové kluby a stejně tak aktivně povzbuzujeme všechny v komunitě, aby se aktivit zúčastnili. To je náš přístup, nikoho nenutíme, aby se integroval, ale vytváříme příležitosti, které budou dostupné všem obyvatelům Darnallu.“

Porozumění příchozím komunitám

Vedení města zastává názor, že pokud se má efektivně pomoci příchozí skupinám k dobré integraci, je nutné tyto skupiny dobře poznat, a to i jejich historii a prostředí, ze kterého pochází. Město každý rok aktualizuje profily jednotlivých etnických skupin ve městě za použití demografických dat a kulturně-sociálních informací o etniku. Ukázka profilu bangladéšské komunity je v příloze této práce.

Snaha porozumět komunitě může znamenat i návštěvu reprezentantů města v zemi původu příchozích:

Angela Greenwood: „Když přišla Somálská komunita, znamenalo to pro nás nějakou práci, jelikož jsem této Somálské komunitě nerozuměli. Jako rada jsem museli porozumět alespoň částečně jejich kultuře, jazyku a jejich potřebám.“

Mary Lea: „(Romové) jsou novou komunitou a my se musíme učit, jak této komunitě pomoci zapadnout, jak se jim přizpůsobit – musíme se učit jim porozumět. Pár let zpátky, když tito lidé přišli do Tinsley, tak skupina lidí z radnice jela do vesnic, ze kterých pochází, aby porozuměli problémům, které tam panovali, a vrátili se s šokujícími příběhy, příběhy, jak tam lidé žijí.“

Interkulturní mediace

Klíčovou metodou práce s komunitou ze strany města je mediace a sprostředkování dialogu mezi různými etnickými skupinami tam, kde dochází ke střetům. Konflikty nejčastěji vznikají z odlišných sociálních návyků a kulturních zvyků:

Mary Lea: „Někdy jde o střet toho, co je pro každou skupinu normální. Co je běžné pro jednu skupinu, nemusí vždy být to, co také druhá skupina je zvyklá dělat.“

Angela Greenwood: „Potřebujeme, aby si lidé navzájem porozuměli – svým kulturám. Pokud je možné to udělat s pomocí festivalu kultur, dne kultur, přehlídky kultur, to vše napomáhá porozumění jeden druhému a v důsledku to napomáhá každodennímu životu v Darnallu bez napětí kolem kulturních rozdílů.“

Město zřídilo a financuje Komunitní bezpečnostní tým, jehož cílem je zasahovat v okamžicích vzniků střetů a konfliktů. Město se také ze zkušenosti naučilo, že klíčová je komunikace s obyvateli ohledně toho, co se děje. Dojde-li v komunitě ke spáchání závažného trestného činu, policie se snaží v nejkratší možné době vydat prohlášení o události, o tom, co se stalo, kdo byl zatčen či je podezřelý, a snížit tak napětí v komunitě. Například incident z roku 2015, kdy došlo ve čtvrti k vraždě, vyvolal velkou vlnu obviňování mezi etnickými skupinami týkající se toho, kdo za činem stojí. Jelikož se zvedla velká vlna nepokojů, místní občané se rozhodli svolat veřejné shromáždění, na kterém byli přítomní měští zastupitelé a policie a kterého se zúčastnilo přibližně 200 občanů. Na setkání se objasnilo, co se stalo. Zároveň se s občany probralo to, jakým způsobem by mohla být zajištěna větší bezpečnost v lokalitě. Výsledkem setkání byla instalace kamer snímajících hlavní ulici, kde se tradičně lidé nejčastěji shromažďují a které je nejpravděpodobnějším místem vzniku střetů.

Podle slov Mary Ley je stále nutné hodně investovat do toho, aby spolu nově příchozí a starší etnické skupiny dobře vycházely. Zároveň město pamatuje na bílou britskou populaci, kteří také cítí znepokojení ohledně proměny čtvrti a sociálních návyků nově příchozích. Angela Greenwood konstatuje, že velká frustrace mezi původními obyvateli nepramení čistě jen z přítomnosti různých etnických a kulturních skupin, ale spíše z toho, že čtvrť jako taková upadá ekonomicky: nedostatek pracovních příležitostí, zavírání obchodů, zanedbané domy. V roce 2015 město poskytlo finance majitelům obchodů na hlavní ulici Staniforth road, aby si udělali nové fasády a zlepšil se tak vzhled obchodů. Místo oprýskaných šedých fasád jsou dnes fasády barevné, vytvářejíc víze pozitivní atmosféru.

Angela Greenwood: „Myslím se, že musíme naslouchat znepokojením lidí a zjistit, co jsou oprávněné obavy a co je rasismus. A tak se scházíme s komunitou bílých Britů, kteří mají silné názory, a také s policií a s komunitním bezpečnostním týmem a snažíme se naslouchat těmto obavám. Něco z toho jsou rasistické komentáře, a něco mohou být upřímné obavy o rodinu v těžnostech nebo znepokojení nad chováním, které není správné. Tak to musíme protříbit.“

Obr. 3 Nové fasády domů nákupní zóny v centru čtvrti

Komunikace s místními obyvateli

Každý zastupitel města má jednou za měsíc úřední hodiny v lokalitě, kterou reprezentuje. V tomto čase za ním může přijít s čímkoli kterýkoli obyvatel lokality. Darnall má 3 zastupitele, z nichž každý má své úřední hodiny v jiný den měsíce, a to přímo v místní knihovně. Zastupitelé s občany čtvrti komunikují také skrze telefonáty, e-maily, osobní návštěvy a rozhovory mezi lidmi, dotazníky.

Dále je komunikace zajištěna týmem pro lokalitu (lokalitní tým) v rámci „Community Local Area Partnership“ zmíněné výše. Členové skupiny se účastní komunitních setkání, komunikují se školami, provozují informační blog, facebook, kde je sdíleno veškeré dění, které se lokality a jejích obyvatel týká.

Podle Angely Greenwoodové není nic tak mocné jako osobní komunikace s obyvateli a „práce úst“:

Angela Greenwood: „Je nutné dbát na to, aby se komunikovalo se všemi. Nic se nevyrovná tomu, že jdete po ulici, do obchodů a mluvíte s lidmi, protože během pár minut můžete majitelům obchodů říct, co potřebujete a tito obchodníci to řeknou úplně všem. I dnes, v době telefonů a technologií, ten nejlepší způsob práce s komunitou je říct si věci přímo z očí do očí. Víme úplně přesně, kdo jsou hlavní hráči v Darnallu, a tak prostě jdeme přímo za nimi. A oni tu zprávu dostanou mezi lidi. Jsou naším nejsilnějším přístupem do komunity, tito aktivní lidé, kteří znají svou skupinu, kteří mohou být pilířem komunity, komunity, kterou reprezentují.“

Greenwoodová zmiňuje důležitý prvek práce s komunitami, a to je identifikace jejich lídrů a zaměření se na ně, jako prostředníky kontaktu a komunikace s komunitou.

5.2.2. Podpora občanské angažovanosti, kooperace a svépomoci

Město co nejvíce podporuje iniciativu zdola, ať už jde o zájem o komunální politiku a snahu být slyšen, tak místní občanskou angažovanost či empowerment mladých lidí v oblasti zaměstnání.

Mary Lea: „Jedna věc, která je pro mě zajímavá, je jak se pákistánská komunita, a i další komunity v Darnallu, snaží zapojit do politiky. Ano, klepají na vaše dveře, něco chtějí, chtějí pomoci, něco od vás žádají nebo mají nějaký problém – a to je dobře, proto tady jsme. Ale komunita slovenských Romů toto nedělá, ještě nepřicházejí, aby zakleпали na dveře politiků, tak jako zbytek komunity. Už to jsou delší dobu a nedělají to. Nejsem si jistá, čím to je. Možná kulturní rozdíly.“

Angela Greenwood: „Hodně skvělých aktivit pořádají společenství kolem mešit. Vědí, že jako rada poskytujeme malé granty, které pomáhají rozjet nové aktivity. Mluvíme s žadateli o tyto granty: „Ano, je možné to udělat tímto způsobem, je to dobrý nápad. Tady máte nějaké peníze, abyste mohli začít.“ Někdy pomáháme velice malým skupinám, somálským skupinám, ti třeba potřebují pomoc i jen s tím dát něco dohromady. Mnoho komunit, třeba bílá britská, jsou velice dobré v organizování věcí, mají společenské kluby, obědové kluby.“

Pro život v komunitě je zásadní existence několika mezioborových a mezispolkových pracovních skupin. Jde o One Darnall, Darnall Healthier nebo Darnall Environmental Group. Skupina One Darnall měla za cíl spojit různorodé spolky a sdružení různých zaměření k budování partnerství a rozvíjení spolupráce v rámci lokality, aby byl tak posílen duch partnerství a duch místa, pomohl jednotlivým sdružením a jejím členům se poznat navzájem. Skupina Darnall Healthier opět sdružuje spolky napříč etnickými a zájmovými skupinami s cílem propagovat správný životní styl a osobní péči o zdraví. Skupina Darnall Environmental Group zaměřující se na zlepšování a ochranu životního prostředí. Skupina sdružuje aktéry z oblasti bydlení, školy, radní a spolky s místní působností. Existence skupin, jejichž vznik byl vždy iniciován zdola, přispívá ke vzniku silného pocitu partnerství a jednoty ve čtvrti.

5.2.3. Interkulturní pracovníci

Z veřejných prostředků jsou financováni interkulturní pracovníci, kteří pracují v rámci organizace Darnall Wellbeing (informace o organizaci níže) a kteří zajišťují komunikaci s komunitami migrantů přítomných v Darnallu. Snahou je, aby v týmu byli pracovníci reprezentující každou etnickou či jazykovou skupinu. Interkulturní pracovníci jsou klíčoví pro budování partnerského vztahu s komunitou, vedení komunity k otevřenosti a vstřícnosti k nabízeným službám a zapojení do života v sousedství. Primárně se tito interkulturní pracovníci zaměřují na oblast zdraví a zdravého životního stylu.

Interkulturní asistenti jsou k dispozici také ve školách pro žáky, kteří nemluví dobře anglicky. V současné době jsou to zejména asistenti pro romské děti ze Slovenska.

5.2.4. Aktivní práce s nově příchozími skupinami

Každá nově příchozí skupina se potýká s obdobnými problémy týkajícími se porozumění fungování společnosti a života ve čtvrtích. Město dbá o to, aby nově příchozí dostali tyto nezbytné informace a v co nejkratší době zvládali své každodenní občanské či sousedské povinnosti.

Mary Lea: „Je nutné zajistit, aby lidé měli možnost se potkávat, je potřeba se ujistit, že lidé mají zdravotní pojištění a jsou registrovaní u doktorů a chodí na pravidelné prohlídky. To je něco, co děláme hodně – pomáháme jim porozumět, jak zde tyto věci fungují. Jak a kam se dává tříděný odpad, kam se dává komunální odpad, co je normální v komunitě... Jde o všechny ty praktické věci co se týče vzdělávání a toho, jak dosáhnout na dávky, jak dosáhnout na ubytovací služby“

„Je zde celá řada problémů- pomoci lidem se usadit v rámci místního společenství (což jim, abych byla upřímná, není příjemné). Umožnit lidem usadit se a zapadnout, protože my – jako politici – my chceme, aby se lidé usadili a zapadli, a aby spolu lidé vycházeli v nejlepší možné míře.“

Přáním vedení města do budoucna je, aby fungovalo lepší předávání zkušeností mezi různými etnickými skupinami navzájem, tedy aby ty skupiny, které přišly do lokality dříve, pomohly těm, kteří přichází teď nebo v budoucnu budou přicházet.

5.2.5. Prostor pro setkávání se

Bez míst k setkávání nelze budovat místní společenství a ducha komunity. Prostorem pro setkávání se jsou místa ve venkovním prostoru, aktivity jednotlivých spolků a také události. Uzly, kde se nejčastěji lidé potkávají ve čtvrti Darnall je hlavní ulice Staniforth Road, která je lemovaná obchody. Je možné na ní obchody britské, pákistánské, bangladéšské, polské, slovenské. Z této ulice také odjíždí autobusy, hlavní spojení s centrem města. Přirozeně na ní tedy přichází každý, kdo má cestu z nebo do centra města. V době ekonomické recese některé obchody zanikly. Domy vypadaly zašle, což působilo na místní depresivně a umocňovalo pocit, že čtvrť je opravdu zanedbaná. Město investovalo prostředky do toho, aby fasády domů byly opraveny. Město se také snaží podpořit místní ekonomiku a podnikatele, aby obchody nemuseli zanikat.

Dalšími místy setkávání se jsou parky. Do nich míří maminky s dětmi, senioři, děti ve volném čase, dospělí za sportem. Parky byly zrenovovány a nabízí prostor pro mnoho aktivity – hřiště pro děti, volný prostor pro běhání psů, pikniky, fotbal, upravené cesty vhodné pro vycházky s kočárkem. Že je v parku vítaný každý, je zvěčněno na vstupu do každého parku: přivítání v hlavních jazycích, ve kterých se ve čtvrti mluví.

Obr. 4 Vstup do parku High Hazels Park

Prostory k setkání nabízí skrze své aktivity jednotlivé místní spolky a sdružení. Jde o pravidelné sportovní aktivity, jazykové kurzy, kurzy vaření, kurzy pracovních dovedností, rodičovských dovedností, volnočasové kluby pro děti a mládež, kluby pro rodiče při školách. Tyto aktivity jsou utvářené pro potřeby místních obyvatel, ne však

primárně pro potřeby „migrantů“. Všechny v sobě ale nesou integrační prvek a cílem je, aby každý, ať už je ve čtvrti nový, nebo již tam žije dlouho, o aktivitách věděl a v případě zájmu měl možnost se zapojit.

Své místo má v komunitě také knihovna. Kromě knihovnických služeb nabízí vzdělávací kurzy, zejména v oblasti počítačové gramotnosti. Knihovna má poměrně širokou sekci knih v hlavních jazycích mluvených ve čtvrti. Širokou nabídku knih je možné nalézt i v sekci pro děti.

Příležitostmi k setkávání jsou například každoroční Darnall Karneval, na který si může připravit své vystoupení kdokoli, jedinec či skupina. Je velkou oslavou rozmanitosti života ve čtvrti Darnall. Jiným projektem je Lampiónový průvod organizovaný základními školami. Dalším příkladem může být společné sbírání odpadků, jež se organizuje několikrát za rok.

Vykreslení komunitní práce ve čtvrti Darnall by se dalo zakončit výstižnými slovy Angely Greenwood:

„Kdo je odpovědný za integraci? Všichni. Všichni máme odpovědnost. Ano, je odpovědností rady města zajistit, aby místní společenství byla integrovaná a dobře fungovala. Když jsou problémy, když věci nefungují, tak v tom něco udělat. Zpět k mému původnímu bodu, zaměřujeme se na to umožnit, aby komunity z dlouhodobého hlediska byly schopny toto dělat sami. Skrze komunitní projekty, které budou zasahovat do všech sekcí komunity. A přístup je, že je odpovědností každého, kdo v Darnallu žije, aby si každý den, den za dnem uvědomovali tu úlohu, kterou mají, tedy „pomoci svému bližnímu“, každý den, 2 minuty „Dobrý den“. Každý subjekt v komunitě, školy, univerzita, každý nese díl odpovědnosti. Musíme toho dosáhnout společně skrze partnerství.“

6. Graz (Rakousko)

Graz je druhým největším městem Rakouska s celkovou populací o něco větší než 320 000 obyvatel. Graz je místem, kde se střetávají kultury. Významné bylo město zejména pro obyvatele Slovinského území. Až do 20. století, kdy byla otevřena Ljubljanská univerzita, přicházeli Slovinci do Grazu za studii na univerzitě, která zde byla otevřena již v roce 1585. V Grazu tedy vždy byla silná slovinská minorita, tvořená zejména slovinskou inteligencí.

Město je i dnes městem univerzitním se silnou studentskou populací. Zároveň je městem se silnou imigrantskou populací. Dnes žijí v Grazu obyvatelé celkem 163 národností. Poměr obyvatel s jinou než rakouskou národností se blíží 20%. V průběhu 20. století město v různých vlnách přijímalo cizince. V 60. a 70. letech přijalo Rakousko mnoho ekonomických imigrantů, „zejména ze zemí bývalé Jugoslávie a z Turecka. Další velký příchod byl v 90. letech, kdy v Rakousku hledali útočiště obyvatelé bývalé Jugoslávie před válečnými konflikty na jejich území. V této době do země přišel také velký počet obyvatel Rumunska. V době války v Čechách přijalo Rakousko významný počet uprchlíků z této země. Část z nich se usadila v Grazu. Poslední a stále trvající imigrací je příchod obyvatel ze zemí Afghánistán a Sýrie, kteří žádají v Rakousku o azyl. Největší skupiny s jinou než rakouskou etnicitou jsou ve městě Graz: země bývalé Jugoslávie (6%), rumunská (2,2 %), německá (2,1 %), turecká (1,8 %), maďarská (0,9 %), slovinská (0,7 %) a afghánská (0,7 %). Podle výsledků sčítání lidu z roku 2001 tvořili tři pětiny všech cizinců v zemi obyvatelé původem ze zemí bývalé Jugoslávie a Turecka. Jednu čtvrtinu tvořili lidé původem z některé země EU a pouze 19,8 % cizinců byli obyvatelé z jiné než těchto uvedených zemí¹⁵. Sčítání lidu z roku 2011 ukázalo velikou proměnu v populaci imigrantů. Populace osob s jinou než rakouskou národnostní příslušností vzrostla o 32,2 % (růst počtu obyvatel Rakouska byl 4,6%; šlo o druhý největší nárůst v populaci od r. 1951 a byl zapříčiněn zejména díky imigraci). V roce 2011 bylo složení osob s jiným než rakouským občanstvím následující: 40,4 % obyvatelé ze zemí EU (nárůst zejména po roce 2004 a 2007, kdy došlo k rozšíření EU o 12 států), 31,3 % obyvatelé ze zemí bývalé Jugoslávie, 16,2 % obyvatelé původem ze zemí mimo EU,

¹⁵ Data o národnosti obyvatel jsou zpracována podle statistik poskytnutých na vyžádání Kanceláří pro statistiku města Graz.

bývalou Jugoslávii nebo Turecko, 12 % obyvatelé původem z Turecka (Blauensteiner, 2011; str. 24). Toto složení imigrantské populace se odráží i v imigrantské populaci ve městě Graz.

I přes rozmanitost obyvatelstva, nebo právě pro ni, město usiluje o prosazování rovnosti příležitostí, potírání diskriminace a důsledné dodržování lidských práv pro všechny své občany bez rozdílu. V roce 2001 vyhrálo město jako první v Evropě statut „Human Rights City“ (město lidských práv), uděleným UNESCem. V roce 2006 se město připojilo k síti evropských měst proti rasizmu, European City Coalition Against Racism, sdružených právě pod hlavičkou UNESCa. Aby město mohlo prosazovat své závazky, byly na městském úřadě postupně zřízeny Kancelář pro ženy a gendrovou rovnost (jako součást Oddělení pro rodinu a mládež), Kancelář pro boj s diskriminací, Kancelář pro integraci (jako součást Oddělení pro vzdělávání) a Rada migrantů při městské radě (do níž jsou voleni zástupci migrantů vždy při komunitních volbách).

Gries a Lend

Dvě sousedící čtvrti Gries a Lend se nacházejí v bezprostřední blízkosti historického centra města, od nějž je dělí pouze řeka Mur. Obě čtvrti byly tradičně dělnické čtvrti, do kterých se stěhovali nově příchozí pracovníci. Od sebe navzájem jsou čtvrti odděleny velkou ulicí Annenstraße, která je centrem pro nákupy ve čtvrti. Na jedné straně je ulice ohraničená řekou, na straně druhé hlavním vlakovým nádražím. Do 70. let byla tato ulice nejdůležitější nákupní zónou ve městě. Tuto důležitost ztratila spolu s rozvojem historického centra a výstavbou moderních nákupních center. Z nákupní zóny se stala zóna průchozí, pro osoby pendlující mezi historickým centrem a vlakovým nádražím (Makovec & Lederer, 2014; str. 28).

Obě čtvrti spojuje to, že jsou čtvrtěmi s nejvyšším podílem obyvatel migrantského původu ve městě. V obou čtvrtích dohromady tvoří obyvatelé se státní příslušností Rakousko pouze 61,7 %. Pro nově příchozí jsou čtvrti atraktivní nízkými cenami za bydlení. Také již existující migrantské komunity mohou příchozím zajistit potřebnou podporu a informační a lidskou síť potřebnou v začátcích po příchodu. Město usiluje o urbanistický rozvoj těchto čtvrtí, aby zvýšilo jejich atraktivitu i pro obyvatele města s vyšším socio-ekonomickým postavením a docílilo tak větší promíchanost obyvatel a

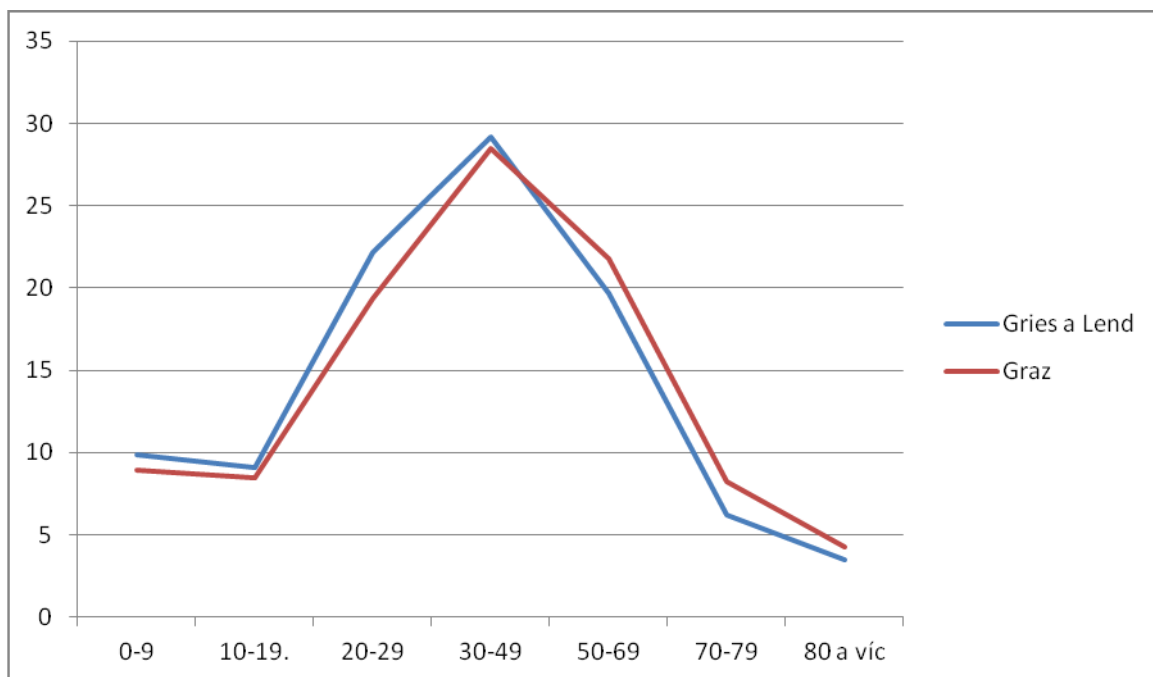
snížení segregace. V několika posledních letech se čtvrti staly atraktivní pro umělecko-intelektuální skupinu obyvatel, tvořenou většinou absolventy místních univerzit. Těmto se podařilo vnést do veřejného diskurzu téma rozvoje obou lokalit a sami začali být v tomto ohledu velice aktivní. Jedním z výsledků těchto snah je publikace *The Art of Urban Intervention*, která přináší celkem 18 příspěvků – příkladů urbanistického aktivismu zaměřeného na témata participace, gentrifikace, sociální hnutí, migrace a empowerment. Tři z těchto příspěvků se zabývají čtvrtěmi Gries a Lend, další příspěvky přináší zkušenost z 13 evropských měst (včetně Ústí nad Labem) (Laister, et al., 2014).

6.1. Sociálně-demografická a ekonomická analýza čtvrtí Gries a Lend

Kancelář pro statistiku města Graz bohužel neměla k dispozici tolik demografických dat, jak to bylo ve městě Sheffield. Není tedy možné poskytnout tak podrobné statistiky čtvrtí a jejich porovnat je se statistikami celého města.

Obyvatelstvo

Věkové složení: Věková struktura obyvatel čtvrtí Gries a Lend se liší od hodnot celého města. Ve uvedených čtvrtích je procentuálně více obyvatel ve věku do 50 let než je průměr v celém městě. Rozdíl ale není markantní. Za ovlivňující faktor lze považovat fakt, že čtvrť je díky levnému bydlení atraktivní pro studenty a mladé absolventy škol. Dalším faktorem může být přitažlivost pro nově příchozí migranty, kteří jsou mladší věkové kategorie.

Graf 5. Věková struktura obyvatel čtvrtí Gries a Lend a věková struktura města Graz

Etnicita: Jak bylo uvedeno výše, více než třetina obyvatel čtvrtí Gries a Lend jsou obyvatelé s jinou než rakouskou národnostní příslušností, celkem 37,9 %. Největší skupinou jsou obyvatelé původem ze zemí bývalé Jugoslávie (Chorvatsko, Bosna a Hercegovina, Srbsko, Kosovo, Makedonie a Černá Hora). Ti tvoří 10,7 % obyvatel v těchto čtvrtích. Tyto skupiny se přišli nejdříve v 60. letech jako pracovní síla, v druhé vlně poté v důsledku občanské války v letech 1992-1995. Početně druhou skupinou jsou obyvatelé tureckého původu, 4,5 %, kteří do Grazu, respektive do Rakouska přišli těž v 60. letech jako pracovní síla. Následují etnické skupiny rumunská (3,8 %), německá (1,9 %), afghánská (1,8 %), syrská (1,6 %) a maďarská (1,3 %) ¹⁶. Nejmladšími skupinami jsou obyvatelé afghánského a syrského původu, jež přicházejí zejména v posledních 10 až 15 letech v souvislosti s válečnými konflikty v zemích původu.

Ekonomická aktivita a vzdělání: Data týkající se ekonomické aktivity a vzdělání jednotlivých čtvrtí města Graz nejsou k dispozici. Nelze tedy porovnat, zda a v jaké míře či jakým způsobem se liší od hodnot celého města Graz. Informace o dosažené úrovni vzdělání a ekonomické aktivitě jsou zajímavé právě z pohledu integrace – tedy, do jaké

¹⁶ Data o národnostní příslušnosti vychází ze statistických údajů poskytnutý na vyžádání Kanceláří pro statistiku města Graz.

míry se systémově daří vyrovnávat znevýhodnění žáků, studentů a pracovníků migrantského původu, motivovat k zájmu o studium, a pracovat s diskriminací zejména na pracovním trhu.

6.2. Hlavní problémy komunity

Čtvrť Gries a Lend a její obyvatelé nečelí takové izolaci a exkluzi jako tomu je u čtvrtě Darnall v Sheffieldu. Jedním z důvodů může být blízkost čtvrtí centru města a jejich dostatečná dopravní propojenost se zbytkem města. Ačkoli byly respondenty identifikované problematické oblasti, z výpovědí respondentů nebylo cítit, že by tyto oblasti vnímali jako silně problematické, či takové, které by ve značné míře ovlivňovali kvalitu života ve čtvrti směrem dolů. Některé z problémů byly bezprostředně spojeny s vysokým počtem aktuálních žadatelů o mezinárodní ochranu či jejich čerstvých držitelů žijících ve městě.

Čtyři hlavní problémy lokality identifikované respondenty:

1. Bydlení
2. Distribuce drog
3. Rasismus a pocity většinové společnosti
4. Ekonomický úpadek lokality

1. Bydlení

Z pohledu Roswithy Müller je z pohledu bydlení problematické nízká promíchanost obyvatel co do etnického původu ve čtvrti. Levné bydlení nižší kvality přitahuje méně majetné osoby a na stranu druhou, fakt, že ve čtvrti je tak vysoký počet obyvatel odlišných etnických skupin odrazuje zájemce o bydlení vyššího socio-ekonomického statutu.

Roswitha Müller: *„Je to problém, který nemůžeme příliš ovlivnit. Problém by nebyl takový, pokud bychom měli větší míru promíchání lidí. Většina uprchlíků si najde bydlení v těchto čtvrtích. To o něčem vypovídá. ... Myslím si, že by v tomhle měli být politici přímější. Pokud by to pro ně byla skutečná priorita, tak by mohli*

řít – je nutné, aby zde byla větší promíchanost – zejména když jde o sociální bydlení. ... Ta oblast je méně atraktivní, žijí zde lidé chudšího sociálního původu, je zde také více konfliktů. Ale v této čtvrti existují komunity migrantů; lidé chtějí žít tam, kde jsou tyto komunity. ... Když přijde na financování, tak většina prostředků je od regionální vlády, oni financují revitalizaci starých budov.“

Dle Roswithy Müller je úkolem pro město a regionální správu vypracovat kvalitní plán urbanistického rozvoje se zaměřením na dopravu a kvalitní bydlení. V tuto chvíli město takovýto plán nemá.

2. Distribuce drog a neorganizovaná mládež

Novým problémem, který se ve čtvrtích objevil, je distribuce a užívání drog, zejména mezi populací mladých afghánských mužů. Problém se vyskytuje výhradně v parku Volksgarten jenž je největším parkem pro obě čtvrti. S touto problematikou se spojují i občasné střety ve stejném parku mezi afghánskými muži a muži jiných skupin – čechenskými, bosenskými nebo muži afrického původu (národnost nebyla blíže specifikována).

Roswitha Müller: *„Je to tak vždycky, mladí lidé zkouší různé věci, zkoušejí systém. Ted' jsem mluvila s jedním policistou o skupině afghánců, kteří působí nějaké problémy. Jsou to afghánští žadatelé o azyl. Dostávají velice málo peněz, jen to základní na život, předtím, než dostanou status. Máme zde 3000 žadatelů o azyl, 2/3 z nich jsou z Afghánistánu, hodně z nich muži. Nemohou pracovat, nemají, co dělat. A tak někdy začnou s drogami.“*

Snahou je zaměřit se na práci s mládeží, nabídnout mladým lidem perspektivu. Pomoci v oblasti finanční zaopatřenosti a náplně volného času se snaží i rakouská podoba pouličního časopisu Nový prostor. Mnohou žadatelů o udělení mezinárodní ochrany si díky prodeji časopisu může přivydělat peníze i bez pracovního povolení.

3. Rasismus a pocity většinové společnosti

Z výpovědí respondentů vyplývá, že se mnoho obyvatel jiného než rakouského etnika potýká s různými formami rasismu či předsudků. Objevují se zejména při hledání bydlení, hledání zaměstnání či obstarávání každodenních záležitostí.

Godswill Eywayho: *„Ted' když jsou volby, myslím, že atmosféra nikdy nebyla tak špatná. Máme případy velmi otevřeného rasismu. Nejsou to ani tak fyzické útoky, jako verbální útoky – velmi nevhodné verbální útoky na migranty. ... Jinou oblastí je rasismus a diskriminace v každodenním životě, na ulici a dalších aspektech každodenního života – jak je s migranty zacházeno když jde o děti ve školce, když využívají veřejné zdravotní služby, když navštěvují veřejná prostranství, restaurace, vzdělávání. Setkáváme se s mnoha případy rasismu.“*

Barbara Pawlata: *„Dokud budeme potřebovat antidiskriminační tým, nemůžeme mluvit o integraci. Zejména během voleb byla diskriminace velkým tématem.“*

Obyvatelé čtvrti Gries a Lend, ale i celého města si zvykají na aktuální stav, kdy město hostí poměrně velký počet žadatelů o azyl. Město dokázalo přijmout skupiny příchozích, jež do města přicházeli v různé míře od 70. let. I tak ale současná situace s nově příchozími budí pocity nejistoty a strachu mezi lidmi. Může to být prisuzováno velkou kulturní odlišností těchto osob (příchozí původem z bývalé Jugoslávie jsou samozřejmě rakouské kultuře a rakouskému životnímu stylu mnohem blíže než příchozí z Afghánistánu), ale také počtem těchto osob, které přišli v poměrně krátkém čase. Infrastruktura města a veřejné služby nezvládly v tak krátkém čase na příchod nových občanů reagovat dostatečně rychle.

Roswitha Müller: *„Ted' se soustředíme na těch 3000 osob, kteří jsou uprchlíci. Ale celkově, 25 % obyvatel města má jiné než rakouské občanství, a žijeme tady dohromady. Musíme informovat občany, že jsme prostě společností rozmanitou. A samozřejmě to také znamená, že se nějaké věci musí změnit, a změní se právě kvůli této diverzitě. Co znamená být občanem města Graz? To už vlastně nejde říct, už nemáme typického občana města Graz. Dá se ještě vůbec říct, že třeba aspoň polovina obyvatel jsou katolíci? Nejsem si moc jistá. Možná před pár lety jsme tu měli 70 % katolíků – ale ted' je město někde jinde, katolíci už tu netvoří*

majoritu. A myslím si, že toto způsobuje, že se lidé cítí nejistí. Je to něco nového. Pozorujeme posun moci.“

6.3. Klíčové subjekty aktivní v komunitě

«rotor»

«rotor» je umělecká galerie, která usiluje o dosah za hranice umění. Od roku 2007 sídlí galerie v blízkosti hlavní ulice Annenstraße. Pro popsání myšlenky galerie uvedu slova zakladatelky galerie:

„Od samého začátku jsme měli na mysli rozsah do veřejné oblasti; zasáhnout publikum za hranicemi umění a komunikovat témata sociální transformace a vzájemného soužití ve veřejném prostoru... Prostory nejsou používány pouze pro výstavy a kulturní události ale pravidelně také pro angažované umění a kulturní projekty s urbanistickou tematikou. Cítili jsme rostoucí potřebu zintenzivnit tyto aktivity a vnímat je jako náš jedinečný projekt. Měli jsme ideu o projektu pro veřejný a společenský prostor této čtvrti, která se zabývala transformací této nejvíce mezinárodní čtvrti ve městě. Šlo nám o to, aby místní obyvatelé měli prostor ovlivňovat urbanistické procesy a účastnit se různých uměleckých projektů. Ptali jsme se „Komu dáváme hlas ve věcech, na kterých jako umělci pracujeme?“ (Makovec & Lederer, 2014; str. 30)

Sociální angažovanost galerie začala zmapování čtvrti, zjištěním, jaké subjekty zde byly aktivní a v jakých oblastech. Galeristé zjistili, že daná oblast neměla své jméno, chyběla ji „identita“. Postupně se ujalo pojmenování „Annenviertel“ (Annenská čtvrť), toto pojmenování postupně začalo používat i město a městské instituce. Tímto názvem také galerie pojmenovala svůj hlavní urbanistický projekt z roku 2009- Anneviertel! The Art of Urban Intervention.

Open Space

Spolek Open Space vznikl v roce 2014. Zakládající osoby byli 2 přátelé, kteří vnímali potřebu v lokalitě Gries pro vznik místa, kde by lidé mohli poznávat, navzájem si

pomáhat a obohacovat. Ke svým aktivitám si pronajali prostory přímo na hlavní ulici Annenstraße. Tým byl rozšířen o další pracovníky po 1 roce. Základní tým 5ti pracovníků je placený (všichni jsou ve spolku na částečný úvazek). Tým doplňují dobrovolníci. Spolek je financován z dobrovolných příspěvků fyzických a právnických a drobných grantů od města Graz.

Obr. 6 Komunitní centrum Open Space na AnnenStraße

Název spolku odkazuje k tomu, o co spolek svými aktivitami usiluje – působit na obyvatele k větší otevřenosti k tématům, jež mnohdy pojí se stereotypy a předsudky. Otevírání těchto témat a vzdělávání o nich vede podle pracovníků spolku k toleranci a lepší soudružnosti v rámci komunity. Lidé se učí přijímat a nenahlížet negativně na lidi, kteří žijí vedle nich a nemusí ve všem spadat do stejných společenských kategorií. Slovo „open“ nazačuje, že témata, na která se spolek zaměřuje, jsou široká. Od témat rasismu a náboženství, ke zdravé stravě či sportu.

Mezi hlavní aktivity spolku patří tyto:

- **Diskusní dílny pro žáky základních škol** – dílny organizované na objednání ze základních škol. Dílny probíhají v prostorách centra a jsou zaměřeny na různá témata, ze kterých si školy mohou vybrat: náboženství, rasismus, zdravá strava, smrt, sport, sexualita atd. Vždy se pracuje v rámci kolektivu jedné třídy. Dílny probíhají formou diskuze, doprovázené videem, které by mělo vyvolat kontroverzi a otázky. Pracuje se s názory žáků a argumenty pro jejich podporu či jejich konfrontaci. Do diskuze nepatří odpověď „tohle by sis neměl myslet, tohle je špatné“, ale spíše „proč si toto myslíš?“

„Jednou jsme se zeptali ‚Jak poznáte, že je někdo křesťan a že je někdo muslim?‘ a odpovědi byly ‚muslimové jsou tmaví, mají hnědé vlasy a bradku‘. Nicméně, maminka našeho šéfa je muslimka a je blond‘atá. A byla to shodou náhod také učitelka této třídy, se kterou jsme diskuzi měli, a byla tam s námi. Žáci ale nevěděli, že je muslimka. Zeptali jsme se ‚Znáte nějakého muslima, který nemá tmavé vlasy a nemá tmavou pleť?‘ ‚Ne, ne, všichni jsou takoví.‘ ‚A co byste si mysleli, kdybych vám řekla, že vaše paní učitelka je muslimka?‘ ‚No to ne, vždyť je úplně blond‘atá!‘“

- **Open Culture** – měsíční akce, při které je pozvána osoba nebo osoby původem z jiné země než Rakousko, aby se na 1 večer stali šéfkuchařem a uvařili nějaké tradiční jídlo dle země, ze které pochází. Daný večer se prostory centra promění v restauraci, kam může na večeři přijít kdokoli. V prostorách i venku před centrem jsou malé stolky, hraje hudba, hosty obsluhuje číšník a podává se připravené menu. Cena za večeři je dobrovolná a použije se na nákup surovin pro další večer. Pro zájemce je zde možnost se připojit a dobrovolně pomoci s přípravou jídla během dne. Připravuje se vždy přibližně 30 porcí. Jako přínos této aktivity vidí organizátoři nejen ve vytvoření příjemného místa pro setkání se, ale také dodání sebevědomí samotným cizincům v roli kuchařů. Zvláště pro osoby, které mají státu uprchlíka, je to možnost potkat se s lidmi z Grazu a dát zpět něco z toho, co přijímají, což je velice důležité pro jejich vnímání vlastní hodnoty a pocitu smyslu.
- **Open Doors** – každý den je centrum na dvě hodiny otevřené k sociálnímu poradenství. Do centra může přijít kdokoli, kdo potřebuje třeba jen přečíst a přeložit dopis, který dostal, vyplnit formulář, pomoci s hledáním bydlení apod.
- **Kurzy německého jazyka** – probíhají v centru 2x týdně pod vedením dobrovolníků. Kurzy jsou organizované jinou organizací, která pouze využívá prostory spolku.

Prostory Open Space často využívají spolky a organizace, které nemají prostředky k pronájmu vlastních prostor. Spolek vnímá své postavení v komunitě zejména jako sílu networkingu. I když jde o malý spolek, daří se jim vytvářet intenzivní vztahy a spolupráce s dalšími spolky a organizacemi činnými v lokalitě čtvrtí Gries a Lend a

s vedením města. Participují na projektech jiných organizací, poskytují své prostory, aktivizují místní obyvatelstvo k zájmu o dění v sousedství a kvalitě života v něm.

„To je něco, co mám na této lokalitě ráda, v Gries a Lend, že je zde mnoho projektů, které jsou ale zaměřené na jednu věc – totiž, že lidé mají možnost se potkat, sejít se a žít společně. Organizace tady nejsou sobecké, skutečně chtějí pracovat společně, přichystat něco lepšího, a nedává moc smysl dělat věci samostatně... Společně, když si navzájem budeme pomáhat, můžeme být něčím víc, než čím bychom byli každý zvlášť.“

KAMA

Spolek KAMA byl založen studenty oboru globální studia na místní univerzitě jako seminární projekt. Z projektu se stal úspěšný spolek, který se rozšířil i do dalších dvou měst Rakouska.

Hlavními aktivitami spolku je nabízení volnočasových aktivit, které vedou osoby s migrantským původem. Cílem je dát prostor těmto osobám, aby mohli předávat, co umí, co je zajímavé, a narušil se tak tím koncept toho, že příchozí pouze něco přijímají. Myšlenkou v pozadí projektu je, že imigrující osoby nemusí pouze přijímat novou kulturu, nemusí se pouze učit novému – novým zvykům, novému jazyku, ale oni sami také mohou něco naučit a předat se své kultury.

Spolek koordinuje dílny a kurzy, jejichž obsah vždy určují osoby, které se přihlásí jako lektoři. Obsah kurzů určují lektoři, kteří by chtěli kurz nebo workshop vyučovat. Spolek KAMA ke svým aktivitám využívá prostory tzv. sousedských center („Büro de Nachbarschaften“). Tato sousedská centra jsou zřizována městem v každé městské části. Jde o prostory, které mohou zdarma využívat komunitní a volnočasové spolky pro setkávání se a organizování svých aktivit.

V době výzkumu pracovalo spolek Kama 5-7 osob, všichni na dobrovolné bázi. K tomu měl spolek několik dobrovolníků. Financování spolku je čistě z veřejných sbírek pořádaných při různých příležitostech. Díky tomu, že spolek funguje na dobrovolnické bázi, není potřeba tolik financí na zajištění chodu spolku.

Kurzy jsou spolkem propagovány a jsou otevřené všem, široké veřejnosti. Jsou za dobrovolný příspěvek, který jde v celé výši lektorovi. Většina osob, která na kurzy chodí, jsou osoby rakouského původu. V době výzkumu vedlo kurzu 7 lektorů z řad migrantů. Příkladem organizovaných kurzů jsou:

- Kurz tkaní koberců
- Kurz hry na kytara
- Kurz arabského jazyka
- Kurz aerobiku

Jedinou výjimku z toho, co lze v rámci spolku dělat, jsou náboženské aktivity. Spolek neorganizuje žádné akce spojené s náboženskými svátky a festivaly. Spolek si tímto chce uchovat svou neutralitu.

Propagace kurzů a hledání nových lektorů probíhá přes facebookovou stránku spolku a přes propagační materiální sousedského centra, které přináší aktivity všech spolků využívajících tyto prostory.

Obr. 7 Vnitřní prostory sousedského centra Büro de Nachbarschaften

Ikemba

Organizace Ikemba byla založená v roce 2007. Jde o organizace, která se primárně nezaměřuje pouze na zkoumanou oblast, tedy čtvrt' Gries a Lend, ale je její služby jsou určeny celému městu. Nicméně, velká část práce organizace probíhá v těchto čtvrtích a za spolupráce s organizace v komunitě aktivními.

Organizace byla založena dvěma sociálními pracovníci, které vnímali specifické potřeby obyvatel s migrantským původem v oblasti sociální a společenské, také vnímali, že tyto skupiny nejsou dostatečně navázané na systém zdravotnictví, sociálních služeb,

s radou města. Klíčovou aktivitou centra od samého začátku byla interkulturní terénní práce. V této oblasti byla organizace průkopníkem ve městě Graz. Dalšími činnostmi organizace jsou kooperace s representanty migrantských komunit, sociální poradenství a vzdělávací aktivity.

Úspěšné projekty:

- **Interkulturní terénní práce**

Hlavní aktivitou organizace Ikemba je terénní práce, kterou zajišťuje 8 interkulturních pracovníků. Úkolem pracovníků je vytvářet vazby a vztahy s členy svých komunit, na jejichž základě mohou poskytovat poradenství, pomáhat v procesu orientace a integrace v společensko-kulturním prostředí města Graz. Interkulturní pracovníci, sami migrantského původu, pracují s těmito komunitami: albánská, rumunská, slovinská, rusky-mluvící komunitu, nigorská (pracovnice pro 2 jazykové skupiny).

Irida Kulla: *„Terénní práce může udělat mnohem více než tisíc vládních úředníků, pro které je skoro nemožné navázat kontakt s těmito lidmi. Doufám, že naše práce bude více oceněná mezi oficiálními úřady. Úřední jsou otevření, přátelští, ale prostě nejdou ven do komunit. Úředníci říkají: „Proč sem ti lidé nepřichází? Je těžké se s nimi spojit...“ Ale tak to není, není těžké se s nimi spojit – ale je potřeba za nimi jít.“ (Abenia)*

- **Práce se zástupci komunit**

Organizace Ikemba je v intenzivním kontaktu a spolupráci s celkem 10 zástupci či vedoucími komunit příchozích. Tato spolupráce je důležitá při zjišťování potřeb daných komunit a předávání informací.

Barbara Pawlata: *„V některých případech není skoro možné se do komunity dostat než skrze spolupráci s jejím hlavním reprezentantem. Tato spolupráce je důležitá, pokud potřebujete předat nějaké důležité téma. Pokud tento zástupce komunity není přesvědčen o tom, že jde o dobrou věc, bude mnohem těžší dostat myšlenku ke členům komunity.“*

Tito reprezentanti mohou být pastoři církví, imáni či jinak významné a respektované osobnosti. Spolupráce je otevřena prezentací o službách IKemby vedené týmem IKemby členům a zástupcům dané komunity. Pokud se podaří spolupráci navázat, zástupci komunity a zástupci IKemby se pravidelně setkávají k předávání informací, mapování potřeb a plánování spolupráce.

- **Spolupráce s veřejnými institucemi**

Důležitým dílem práce IKemby je propojování osob, se kterými pracují, se službami a institucemi, které jsou ve městě Graz dostupné (zdravotní, sociální, sportovní, kulturní). Kromě informování o existenci služeb a doprovázení do těchto služeb, se pracovníci IKemby zaměřují na práci se samostatnými institucemi. Právě jejich přístup, jejich otevřenost a uvědomování si potřeb migrantských komunit může napomoci tomu, aby byly jejich služby využívány všemi občany, bez ohledu na původ.

***Barbara Pawlata:** „V Grazu tvoří 40 % populace migranti. Ale využívající služby různých institucí, tam najdeme pouze 1 % z migrantské populace. Proto se snažíme pracovat na obou stranách – s migranty, ale také s organizacemi, kde imigranti nejsou tak zastoupení. Například v nemocnicích – nemocnice jsou zde pro všechny, ale vlastně to tak někdy není. Migranti nevyužívají služby, které tu jsou a jsou pro všechny. Snažíme se úzce pracovat s většími i menšími institucemi, usilujeme o to, aby byli více vnímaví a otevření po kulturní stránce, pomáháme jim, aby se lépe připravili na potřeby lidí, kteří do Grazu přicházejí z odlišných kultur. Nebo třeba sportovní organizace – také by chtěli nalákat více migrantů.“*

- **Projekt orientace ve službách**

Cílem projektu je pomoci zájemcům zorientovat se ve službách, které je možné ve městě využívat a které jsou důležité pro různé životní události. IKemba vychází ze zkušenosti, že velké množství osob migrantského původu neví, co od jakých služeb a institucí očekávat, neví ani o jejich existenci, jelikož je třeba v zemi původu nemají. Z toho důvodu

tyto služby nikdy nevyužívají – nenapadne je, že by mohli. Pracovníci Ikemby tedy pravidelně domlouvají exkurze pro menší skupiny do služeb jako jsou centra pro drogově závislé, poradny pro muže, centrum pro prevenci AIDS/HIV, zdravotních zařízení a ordinací, knihovny, sociálních služeb. Cílem je, aby účastníci exkurze fyzicky navštívili danou instituci, viděli, jak vypadá vevnitř, věděli, kde je nachází, jaké služby od ní očekávat, jaké jsou otevírací hodiny, a mohli se také zeptat na otázky, které by je zajímali. Díky tomu mohou účastníci překonat určitou bariéru, a to i bariéru strachu, čímž se zvýší šance, že v případě potřeby účastník vybranou službu využije.

Chiala

Centrum zaměřené na práci s obyvateli afrického původu bylo založeno v roce 2002. Jeho zakladatel, sám pocházející z Camerounu, reagoval na potřebu, které si všiml mezi osobami původem z Afriky. Často se na něj obraceli s žádostmi o pomoc v každodenních záležitostech. To bylo motivací pro založení poradenského centra, kde by tito lidé mohli získávat informace, které potřebují. V současné době jsou hlavními aktivitami centra nízkoprahové právní, sociální a komunitní poradna, služby kateringů, kurzy německého jazyka, semináře zaměřené na témata rasismu a diverzity, a každoroční kulturní festival. Posláním organizace je kromě poskytnutí služeb osobám afrického původu, také zlepšení obrazu těchto osob u majoritní společnosti: *„Chce ukázat, že v Afrika má mnohem víc, není to jen chudoba, ale normální města, normální život. A také že zde v Rakousku tito lidé mají hodně co dát, mohou místní společnost hodně obohatit.“*

Úspěšný projekt:

- **Afrika festival**

Třídenní festival africké kultury je v dnešní době jedním z největších kulturních festivalů ve městě Graz. Festival byl založen v roce 2003, rok po založení poradny Chiala. Myšlenkou festivalu je představit spektrum a bohatství kultury a umělců afrického původu, a také poukázat na fakt, že tato kultura může být plnohodnotnou součástí kultury obyvatel Grazu. Na festival jsou pravidelně zvány významné postavy africké kulturní scény. Festival, a to bylo cílem, je velice oblíbený mezi všemi obyvateli města a

jeho návštěvníky jsou lidé bez ohledu na jejich původ. Festival je významnou událostí, která hraje důležitou úlohu pro budování koheze mezi obyvateli Grazu.

6.4. Principy komunitní práce s migranty

6.4.1. Přístup města

Co je dobrá integrace

Město Graz vidí dobrou integraci v termínech participace, kooperace, odpovědnosti a identifikace s městem:

Roswitha Müller: „Pro někoho je úspěšná integrace to, že někdo má práci, mluví německy, neporušuje zákon. Ale stačí to? Pro mě osobně z lokálního pohledu – ráda bych, aby se lidé identifikovali s městem. Záleží na tom, kde žijete – měli byste se tam cítit jako doma (i když to třeba není úplný domov). To je má představa integrace. To je to, proč chceme, aby se lidé – migranti zapojovali, participovali, ať už jako dobrovolníci, nebo ve věcech vedení města, formování města. Žijeme tu společně. Migranti, ženy, osoby s postižením – mají všichni možnost participace? Máme pro město vizi – chceme, aby se společným úsilím město stalo nejpříjemnějším městem pro život v Evropě. Toho ale můžeme dosáhnout pouze společně se všemi občany.

Pro mě integrace znamená identifikovat se. Nemám tím na mysli odstříhnout všechny kontakty s místem, odkud pocházím, ale myslím tím to „cítím se tu jak doma“. Ne práce, ne jazyk, ale pocit odpovědnosti za to, jak zde společně žijeme. Jak by mělo vypadat „nejpříjemnější město pro život“? To je otázka dialogu.“

Aktivní přístup

Rada města postupuje v oblasti integrace dle schválené strategie pro integraci. Ačkoli samozřejmě město Graz není jediným městem, které by takovou strategii mělo vypracováno (strategii nebo akční plán v oblasti integrace má i město Praha), co je pro tuto strategii příznačné je to, jakým způsobem je komunikována s obyvateli města. Z pohledu města leží zodpovědnost za naplňování jednotlivých bodů strategie nejen na vedení města, ale zejména na každém občanu. Z toho důvodu je nutné, aby každý občan v co největší možné míře byl se strategií srozuměn, měl k ní přístup a alespoň v nějaké

míře s ní byl ztotožněn. Kromě tedy samotného dokumentu strategie, který má kolem 35 stran a je nerealistické očekávat, že by si ho většina obyvatel z vlastní iniciativy vyhledala na stránkách města a přečetla, tak kromě tohoto dokumentu město připravilo i propagační brožurku, která shrnuje hlavní body strategie. Tato brožurka je navíc přeložena do několika jazyků, aby byla dostupná i obyvatelům s horší znalostí německého jazyka. S cíli města v oblasti integrace se tak může snadno seznámit každý a v případě hlubšího zájmu v ní nalezne odkaz na celý dokument strategie. Brožurka také jasně povzbuzuje občany k aktivní účasti v procesu integrace příchozích osob. V brožurce je možné nalézt odkaz na Kancelář pro integraci, kde každý občan může obdržet potřebné informace z oblasti imigrace a integrace.

Tento bod je velice zásadní. Vedení města si uvědomuje, že téma migrace vyvolává mezi obyvateli mnoho otázek a nejistot, a samozřejmě potřebu o nich mluvit. Zejména v období nedávných prezidentských a parlamentních voleb se téma migrace stalo horkým tématem. Město pocítilo nárůst rasistických útoků (zejména verbálních) vůči svým obyvatelům migrantského původu. Z toho důvodu je pro město klíčové, aby každý obywatel věděl, že někdo je ochotný naslouchat jeho pocitům a obavám, zajímá se o ně a bere je vážně, že takový člověk má, kam se obrátit. Tímto místem je právě Kancelář pro integraci.

Zde je překlad informační brožurky představující strategii města Graz v oblasti integrace:

ÚČINNÁ INTEGRACE SKRZE PRŮČIAPCI – 2015-2020

Cíle města Graz

Město Graz vnímá kulturní a společenskou diverzitu jako silnou stránku a zároveň jako nelehký úkol s pohledu otázek urbanistiky. Cílů v oblasti sociální koheze skrze integraci bude docíleno podniknutím několika kroků:

- *Zajištění rovnost příležitostí eliminací diskriminace a nerovností*
- *Zprostředkování všeobecné dostupnosti všech příležitostí ke vzdělávání*
- *Propojování vzdělávací veřejné politiky zaměstnanosti*
- *Zplnomocňování migrantů s ohledem na potenciál každé jednotlivce*
- *Podpora a propagace aktivní participace migrantů na všech úrovních*

Vize pro Graz

Účinná integrace skrze participaci znamená, že každý z nás má vliv na integraci a účastní se tedy integračního procesu. Na každodenní bázi činíme rozhodnutí o tom, jakým způsobem se budeme ÚČASTNIT a PŘISPÍVAT k poklidnému soužití a společenské kohezi. Všichni obyvatelé města Graz mluví jedním hlasem, jasně vyjadřují své obavy a očekávání a sdílí vzájemnou městskou identitu. To je účinná integrace skrze participaci.

Jazyk ovlivňuje integraci

Jazyky přispívají k pocitu identity a symbolizují sdílenou identitu. Z tohoto důvodu jsou jazykové dovednosti klíčovým faktorem v procesu úspěšné integrace. Nejenom že je jazyk důležitým nástrojem komunikace v našich každodenních interakcích, ale také základním zdrojem v oblasti vzdělávání a zapojení na trhu práce. Kancelář pro integraci města Graz podporuje rozmanité projekty zaměřené na výuku jazyka, zejména ty, které jsou zaměřené na děti a mládež.

Práva a povinnosti ovlivňují integraci

Žít ve městě Graz s sebou nese velký počet práv a příležitostí a zároveň povinností a zodpovědnosti. Pokojné a harmonické soužití – to je odpovědnost, kterou sdílíme všichni navzájem. Klíčovým požadavkem pro takové soužití je vzájemná úcta a respekt založených na hodnotách garantovaných legislativou. Kancelář pro integraci města Graz podporuje projekty, jejichž cílem je zprostředkovat přístup k informacím vztahujících se k různým aspektům života v Grazu. Graz podporuje podávání informací v různých formátech a způsobem v požadovaných jazykových mutacích.

Hodnoty a kultura ovlivňují integraci

Jak město lidských práv Spojených národů zastává Graz nediskriminativní a nenásilnou komunikaci a interakce mezi svými občany. Společné hodnoty, jako jsou demokracie, svoboda projevu a rovnost pohlaví tvoří v naší společnosti silný společný základ. Všichni jsem vyzýváni k tomu, abychom vytvářeli a šířili povědomí o těchto hodnotách a také je na každodenní bázi i žili. Kancelář pro integraci města Graz z toho důvodu podporuje projekty a aktivity, jež propagují vzájemné soužití bez násilí. Kancelář pro integraci se silně vymezuje vůči jakékoli formě diskriminace, podporuje iniciativy napomáhající participaci všem, a zároveň volá ke sdílení odpovědnosti.

Mezináboženský dialog ovlivňuje integraci

Cílem mezináboženského dialogu je podpora vzájemného porozumění, budování důvěry, respektu a uznání, dále také překonávání předsudků a strachů pojících se s různými náboženstvími. Vzájemné poznávání se a možnost blíže poznat víru, hodnoty a praktikování odlišných náboženství přispívají k vzájemnému porozumění a klidnému soužití. Kancelář pro integraci města Graz podporuje projekty a aktivity, jež utváří příležitosti k mezináboženskému dialogu, zejména pak takové projekty, které se zaměřují na aktivní prevenci extremismu.

Aby se město mohlo účinně vypořádat s otázkami bezprostředně spojenými s migrací – ať už jde o otázku integrace, rovnosti práv, diskriminace, náboženství, rasismu, chudoby – zřídilo postupně na svých odborech tematicky zaměřené kanceláře, jejichž úkolem je se těmito jevy zabývat a působit směrem ke zajištění naplňování lidských práv a svobod na každodenní bázi v životě svých občanů. Při městě Graz tedy funguje Rada pro lidská práva (pravidelně jednou za rok publikují zprávu o stavu lidských práv ve městě Graz), Kancelář pro integraci (součást Oddělení pro vzdělávání), Kancelář pro ženy a genderovou rovnost (součást Oddělení pro rodinu a mládež), Kancelář pro boj s diskriminací, Rada migrantů při městské radě (do níž jsou voleni zástupci migrantů vždy při komunitních volbách), a Rada města pro mezináboženský dialog. Dále město vydává pravidelně zprávu o stavu chudoby ve městě, podepsalo deklaraci o mezináboženském dialogu a připojilo se ke Svazu proti diskriminaci regionu Štýrsko. Z tohoto hlediska je město aktivním a iniciativním subjektem dávající jasný směr v oblasti lidsko-právní a oblasti vzájemného soužití vysoce heterogenního obyvatelstva města. Jasný, srozumitelně komunikovaný aktivní přístup města předjímající problematiku oblasti a oblasti možného střetu vytváří nezbytné podhoubí pro poklidné soužití všech obyvatel a efektivní řešení situací, které by poklidné soužití mohly narušovat.

Roswitha Müller: „Pro město je důležité, aby se jasně postavilo proti rasismu a diskriminaci. Kancelář pro boj s diskriminací monitoruje případy diskriminace a pozorujeme, že jejich míra u některých skupin roste. Jako vedení města a jako město lidských práv se tomu musíme postavit a velmi jasně ukázat, že rasismus je neakceptovatelný.“

Aktivní přístup města je vidět i ve věci jazykových kurzů. Vedení města si je vědomo toho, že základním předpokladem integrace je zvládnutí německého jazyka. Proto na svých stránkách srozumitelně předává informace o dostupných jazykových kurzech a finančně podporuje, aby takové kurzy byly pořádány zdarma, nebo za malý poplatek.

Informovanost

Město Graz je velice aktivní v komunikaci a poskytování informací, ať už směrem k obecné veřejnosti města, k partnerským subjektům (ziskovým a neziskovým subjektům města), tak směrem k nové příchozím obyvatelům.

The City of My Life. *Město mého života* je uvítací brožurka, jež obsahuje nejzásadnější informace pro nové obyvatele, a jež obdrží každý nový obyvatel města (tedy každý kdo se nově zaregistruje k trvalému pobytu ve městě, bez ohledu na to, zda je občan Rakouska či má jiný pobytový statut). Brožurka se vydává v 6 jazykových mutacích. Brožurka pokrývá oblasti jako jsou život ve městě, práce, doprava, životní události, děti, vzdělávání, lékařská péče, ale také migrace a integrace, aktivní participace a diskriminace, kultura nebo krizové situace. Brožurka je důležitým zdrojem informací a kontaktů pro nově příchozí, ale také čtenářům představuje základní hodnoty, na kterých město staví. Každý, kdo nově do města přijde, tím získá povědomí o tom, co může od společnosti očekávat a co společnost na stranu druhou očekává od něho.

Pro každého nově příchozího má město připravený balíček s touto brožurou, také USB s dvěma filmy o městě Graz, mapu města nebo třeba voucher na prohlídku města zdarma. Prohlídkové túry organizuje město vždy jednou za měsíc. Jde o velice vstřícný přístup města, který dává nově příchozím pocit, že jsou ve městě vítáni, že jsou bráni jako plnohodnotní obyvatelé města. Předání potřebných informací hned na začátku pomůže lidem vyhnout se počáteční nejistotě a dezorientovanosti v prostředí nového města.

Internetové stránky města jsou navrženy tak, aby se v nich lehce zorientoval a dostal se k potřebným informacím i člověk, který nemluví dobře německy. Stránka nabízí seznam organizací, jež poskytují služby osobám migrantského původu, dále seznam zájmových migrantských a národnostních organizací a klubů.

Komunikace (s občany a NNO)

Vedení města záleží na kooperaci s občany a nestátními subjekty. Uzká kooperace vyžaduje sdílení odpovídajících informací. Město získalo zkušenost, že neinformovaní občané jsou občané, kteří pociťují strach a frustraci. Mají-li občané dostatek informací o dění ve městě, o záměrech města, o změnách, snižuje to tyto pocity napětí a také pozitivně zvyšuje ochotu lidí zapojovat se a pomáhat, když o to město požádá.

Roswitha Müller: „*Město Graz se snaží být otevřené. Máme informační centra pro oblast vzdělávání, sociálních služeb, lidé mohou prostě přijít a zeptat se na*

to, co potřebují. Co se týče integrace, měli jsme určitou informační krizi. Od té doby jsme začali poskytovat více informací, různé informace o stavu uprchlíků ve městě – kolik jich do města přijíždí, kde žijí, co dělají, tak aby se lidé necítili v nebezpečí. Když například stavíme nové domy pro uprchlíky, pozveme lidi, co bydlí v okolí, aby se přišli podívat, popovídat si o tom, položit nám otázky. Pozveme také regionální vedení, aby lidé věděli, kdo má ten dům na starost.“

„Také potřebujeme naslouchat jejich strachům – necítím se bezpečně, mohlo by být v ulici více lamp, aby svítily v noci? Hlídá někdo v ulicích? Rostla kriminalita v dalších městech, kde také mají tolik uprchlíků? ... Přistupujeme k občanům jako expertům. Ptáme se, jestli mají nápady, myšlenky, které bychom mohli implementovat. Samozřejmě, na konci procesu je to vždy město, které rozhodne, co bude zrealizováno. Ale usilujeme o to, aby každý měl stejná práva a stejnou sílu hlasu.“

Město dále rozvíjí model dobrovolnictví. Chce, aby lidé měli zájem se jako dobrovolníci zapojovat a pomáhat rozvoji města. Pro dobrovolníky nabízí určité benefity. Například úrazové pojištění pro případ, že by se během dobrovolnické aktivity zranili. Občany – dobrovolníky zve město také do procesu integrace. Jde zejména o sousedskou výpomoc, pomoc příchozím, kteří se nastěhovali do stejného domu, kde zájemce o dobrovolnictví bydlí.

Ve směru k nestátním organizacím se město snaží budovat vztah důvěry. Město chce být neziskovému sektoru spolehlivým a předvídatelným partnerem. Svou politiku směrem k integraci příchozích plánuje v úzké spolupráci s nestátními organizacemi a komunitními organizacemi. Spolupráce probíhá skrze pracovní skupiny, tematické networkingy, vypisování grantů, ale také skrze informační setkání, kam jsou neziskové organizace zváni a kde vedení města předává aktuální informace o změnách legislativy, plánování rozvoje, změny ve městě apod. – tedy aby neziskový sektor, který je v přímém kontaktu s občany, měl přesné informace a mohl je předávat. Podobné informačně-diskuzní setkání proběhlo například k novele integračního zákona, který přinášel mnoho, pro město zásadních změn.

Roswitha Müller: *„Chceme být otevření, chceme, aby za námi lidé přicházeli a sdíleli s námi, co se podařilo. Jako městská administrativa chceme být toho součástí. Nechceme jen dávat peníze, ale chceme být také těmi, kteří se podílí na těchto věcech aktivně. Chceme být zahrnuti, chceme být vnímáni jako experti; nejen jako birokracie, ale jako plnohodnotná součást. A myslím, že se nám to daří docela dobře.“*

Financování projektů

Jedním z hlavních nástrojů na podporu rozvoje komunitního života a rozvoje aktivit etnických a národnostních spolků je poskytování financí na tyto aktivity. Město podporuje, aby různé etnické a národnostní skupiny, mají-li zájem, dokázali se zorganizovat a reprezentovat své zájmy, spolupodílet se aktivně na životě ve městě. Město pořádá workshopy, kde učí zájemce tomu, jak se jako spolek zaregistrovat, jak

zavést strukturu a vést takový spolek. Také zájemce učí tomu, jak psát žádosti o finance na zajištění chodu spolků a organizování aktivit, jež jsou přínosné pro jejich komunitu, ale i pro širokou veřejnost.

Hlavním subjektem rozdělujícím malé granty pro aktivitu občasných spolků a neziskových organizací v oblasti integrace a vzdělávání je Kancelář pro integraci. Finance jdou do širokého spektra projektů. Z pohledu města se integrace děje všude – ve škole, v parku, domovech pro seniory, veřejných prostranstvích. Financovány jsou vesměs všechny projekty, jež zapadnou do strategie města v oblasti integrace.

Roswitha Müller: *„Financujeme mnoho projektů, peníze dáváme neziskovým organizacím a úzce s nimi spolupracujeme. Někdy máme představu toho, co by mělo být uděláno a s touto představou za nimi přijdeme a zeptáme se, zda by se na to chtěli zaměřit. Ve většině případů ale přicházejí oni za námi. A to si myslíme, že je důležité. Financujeme přes 70 projektů (pouze mé oddělení) a snažím se být v kontaktu s každým. S reprezentanty projektů se setkávám alespoň jednou do roka, kdy mne informují o průběhu projektů, o tom, co se v jejich organizacích a spolcích děje. Tato práce je ve velké míře o budování důvěry. Někdy nemohu peníze poskytnout, protože nejsou. Musím se ujistit, že to organizacím oznámím dostatečně včas, aby s tím počítali. To je základ toho, abychom mohli spolupracovat – vzájemná důvěra.“*

6.4.2. Vzdělávání a práce s předsudky

V rozhovorech bylo zmiňováno, že ve čtvrtích obecně panuje určitá míra nedůvěry a strahu ze strany většinové společnosti. Tyto pocity mohou být oprávněné, vycházejí z reálné zkušenosti. Některé ale mohou být založeny pouze na předsudcích bez chybějící zkušenosti. V každém případě jde o pocity, které bezprostředně ovlivňují kvalitu života ve čtvrti a je důležité se s nimi zabývat. Na lokální úrovni je to zejména skrze práci s dětmi – volnočasové aktivity pro děti usilující o zapojení všech dětí co do národnostního původu, a vzdělávací aktivity ve školách, základních a středních. Jako součást práce s předsudky je také vytváření příležitostí, formálních i neformálních pro to, aby se lidé různých kultur mohli potkávat a navzájem blíže poznávat. O tom více v dalším oddílu.

Interkulturní pracovnice organizace Ikemba zdůrazňovala nutnost pracovat s předsudky i na straně příchozích. Jako příklad zmiňovala situaci, kdy školní třída, do které chodila dcera její klientky, měla jet na lyžařský výcvik. Nebo situaci, kdy se děti ve škole potýkali s útoky rakouských dětí.

Irida Kulla: *„Lidé z Albánie mají tyto předsudky: „Tohle dělají pouze Rakušané, my ne.“ Ale já jim říkám: „Vaše děti tady vyrostou, a je proto důležité, aby se účastnili aktivit se svými kamarády, dělali, co oni.““*

„Když s nimi (s klienty) mluvím o problémech ve škole, konflikty mezi dětmi, snažím se je povzbudit, aby ty rakouské rodiny, rodiče pozvali k sobě domů. Mají

pocit „budou nás soudit, co si o nás pomyslí?“. A tak jim říkám – prostě udělejte něco, co máte rádi, něco tradičního, nemusíte se bát. Máte toho hodně, co nabídnout.“

6.4.3. Prostor pro setkávání se

Všechny organizace, v nichž byly vedeny rozhovory pro tento výzkum, viděly jako stěžejní vytvářet svými aktivitami prostor pro setkávání se mezi obyvateli rakouského původu a těmi migrantského původu. Z rozhovorů vyplývalo, že toto je způsob, kterým lze pracovat s předsudky, umožňovat vzájemnou kulturní výměnu, budovat vztahy. Díky různorodým aktivitám se mohli potkávat sousedé nad uměním, při volnočasových aktivitách jako je aerobic nebo vaření, nebo při řešení urbanistických otázek. Život obyvatel ve čtvrtích Gries a Lends je ovlivněn nedávným příchodem velkého počtu uprchlíků. Noví sousedé musí hledat cestu, jak zapadnout, starousedlíci jsou spíše zdrženliví k tomu, co si o nově příchozích myslet, co od nich očekávat, jak je přijmout.

Zajímavým projektem, jehož cílem bylo poukázat na to, že čtvrť Gries, je domov pro obě tyto skupiny a obě k ní mají určitou vazbu, mají v ní svá oblíbená místa, patří do ní, byl projekt galerie <rotor>:

„Občané, kteří v této čtvrti žijí a/nebo pracují, využívají její veřejný a společenský prostor, to jsou ti, kterým svými projekty chceme dávat hlas. Elke Krasny, spoluzakladatel celého konceptu Annenviertel!, vytvořila sérii prhlídek čtvrti s průvodci, kde průvodci byli místní obyvatelé – ať už ti dlouhodobě žijící residenty, jež se ve čtvrti narodili, tak imigranti, marginalizovaná lidé a lidé, kteří mají ve společnosti nějaké postavení. V rámci série „Objevujeme Annenviertel“, místní lidé na sebe brali úlohu průvodců a ukazovali publiku „svou“ čtvrť. Druhá série cílila na současné porozumění „prací v Annenviertel“. V tomto projektu účastníci navštěvovali „průvodce“ na jejich pracovištích a měli možnost bavit se s nimi o jejich pracovních podmínkách. Všechny tyto průhlídky byly nahrávány a nekonec vysílány v lokálním rádiu. Bylo z toho několik hodinových vysílacích programů zaměřených vždy na jedno téma, například: Lesbická Annenviertel, Konec Ramadánu v Annenviertel, Anarchistická Annenviertel, Vzpomínání a zapomínání, Africká Annenviertel.“

(Makovec a Lederer 2014, str. 32-33)

Neformálním prostorem pro setkávání se a vzájemné poznávání jsou kurzy a workshopy vedené osobami migrantského původu v sousedském centru Büro der Nachbarschaften. Kurzy jsou navštěvované rakouskými obyvateli a mají mezi nimi úspěch. Myšlenka, že příchozí mají co nabídnout a mohou místní život obohatit, stojí za projektem spolku Open Space, který pořádá pravidelné otevřené večere vařené osobami vždy z jiné země původu.

6.4. 4. Kooperace

Zásadní element každé komunitní práce je kooperace. Jde-li o lokalitu, jejíž obyvatelé mohou být ohroženi sociálním vyloučením, je nutné, aby tato kooperace dobře fungovala, zejména mezi vedením města a neziskovým a občanským sektorem a směřovala k řešení problému vyloučenosti. Ve městě Graz je tato spolupráce spíše ve fázi rozvoje. Z rozhovorů s reprezentanty města vyplývalo, že tomu, jakou konkrétní podobu spolupráce s neziskovým sektorem má mít, se učí. Usilují o to, aby kooperace byla užší, aby byli vnímáni jako experti – zejména Kancelář pro integraci. Zastupitelé komunitních organizací nicméně vnímali spolupráci s městem zejména v rovině finanční podpory, spíše než by město vnímali jako partnery v plánování a provozování služeb. Místo toho spíše respondenti mluvili o vzájemné spolupráci mezi jednotlivými organizacemi a spolky aktivními v lokalitě:

Carina Steger: *„Je to něco, co mám na této oblasti ráda, v Gries a Lend, že je zde tolik projektů. Všechny ty projekty se ale soustředí na jednu věc – že se lidé potkají, že lidé se setkají a žijí zde společně. Musím říct, že organizace tu nejsou sobecké, opravdu chtějí pracovat dohromady, připravit tak něco lepšího. Nemá přeci moc smysl dělat si jen na svém, dělat si věci jenom sám, jenom jedna organizace. Je dobré, když si můžeme pomáhat. My, například, můžeme nabídnout tyto prostory. Jiné organizace mohou přinést nějaké vybavení a lidi. Pro nás je dobré být navzájem propojení, vědět o dění v jiných organizacích. Tyto informace si sdílíme.“*

Komunitní organizace Open Space a Kama se spíše vyhýbají úzké spolupráci s etnickými a národnostními spolky (kromě organizace Chiala, která je zaměřená na práci s obyvateli afrického původu). Organizace si chtějí zachovat svou neutralitu a nebudit dojem, že jsou organizací „pouze pro tuto skupinu“. S příchozími pracují v rovině jednotlivců. Organizace Ikemba úzce spolupracuje s reprezentanty některých etnických či národnostních skupin, zve je k plánování svých služeb, tak aby služby reagovali na potřeby v těchto komunitách. Celkem spolupracují s 9 skupinami.

6.4.5. Sociální poradenství

Všechny dotazované organizace nabízely možnost získat sociální poradenství. V rámci poradenství bylo klientům pomáháno v záležitostech jako hledání bydlení, hledání práce, vyplňování formulářů pro úřady, pomoc s porozuměním dopisů apod. Sociální poradenství nicméně nebylo hlavní náplní žádné z těchto organizací, spíše službou doplňkovou.

7. Závěr

Integrace a inkluze osob migrantského původu do většinové společnosti není jednoznačný proces, je náročným úkolem pro obě strany procesu. Každý občan, bez ohledu na jeho původ, je aktivním participantem procesu integrace. Každý občan, příchozí i přijímající svým postojem, svou akcí či neakcí, svými slovy či mlčením určuje, jaký výsledek proces integrace bude mít. Růst počtu obyvatel migrantského původu ve městech, obcích, v městských čtvrtích představuje určitá rizika pro kvalitu života v nich. Imigrace do měst může být spojená se zvýšením nezaměstnanosti, zhoršením bytových podmínek; koncentrace osob nižšího socioekonomického postavení v cenově dostupných lokalitách může vést k prohlubování odloučenosti těchto lokalit a snižování celkové životní úrovně a kvality života pro jejich obyvatele. Zanedbání aktivní práce s příchozími zvyšuje riziko šíření sociopatologických jevů, ať už jimi je delikvence mládeže, kriminalita, zneužívání příchozích v oblasti bydlení či jejich pracovní vykořisťování; také ale šíření rasismu a diskriminace, růst sociálního napětí mezi většinovou populací a osobami migrantského původu, či mezi odlišnými národnostními skupinami navzájem.

Výzkum ve městě Sheffield ukázal, že aktivní přístup a angažovanost města v rozvoji komunitní práce se zaměřením na integraci příchozích vede z dlouhodobého hlediska na jedné straně k předcházení či alespoň zmírnění šíření výše zmíněných sociopatologických jevů, a na straně druhé k posilnění postavení příchozích v rámci komunity a tím i celé společnosti, aby mohli být jejími plnohodnotnými členy. Zkušenost se skupinami, které do země postupně přicházely od 70. let 20. století, ukázala, že tento proces může trvat 5 – 10 let a vyžaduje intenzivní práci a vysokou míru kooperace. Kromě pomoci se zajištěním základních potřeb jako je bydlení, práce, zdravotní péče a vzdělání, je nutné od samého začátku motivovat a učit příchozí schopnosti organizovat se a reprezentovat své zájmy. Město ke všem skupinám přistupuje s partnerským a otevřeným postojem a v kooperaci se subjekty působícími v komunitě se snaží pracovat na zlepšování kvality života v komunitě, ať už co se týče životního prostředí, infrastruktury, vzdělávání, volnočasového vyžití, tak zdraví a zdravého životního stylu obyvatel, pracovních příležitostí nebo dostupnosti služeb a do těchto procesů příchozí také zahrnovat.

Příklad čtvrti Darnall ukázal, že tento přístup nese své ovoce. Ačkoli se jedná o nejchudší čtvrt' města a čtvrt' s nižší kvalitou životního prostředí než v jiných čtvrtích, čtvrt' je velice klidná a bezpečná. Dle vedení města jde o čtvrt' s největším počtem občanských spolků a sdružení, lokalitu s neaktivnějšími obyvateli ve městě. Obyvatelé čtvrti mají dobré vztahy, dokáží spolu kooperovat a pomáhat si navzájem. Před vedením města a komunitními organizacemi stále leží odpovědnost za zlepšování bytové situace a pracovních příležitostí a celkově zlepšení postavení čtvrti ve vztahu k ostatním částem města. Také je před nimi výzva v oblasti integrace, jež představuje příchod nové skupiny obyvatel – osob romsko-slovenského původu. Z rozhovorů ale vyplývalo přesvědčení, že komunita je vnitřně dostatečně silná, aby tyto výzvy postupně zvládla.

Situace rakouského města Graz je od zkušenosti Sheffieldu odlišná v tom, že největší skupinou osob migrantského původu jsou osoby původem z bývalé Jugoslávie. Tito obyvatelé, kteří do Rakouska také přicházeli už od 70. let, jsou si s rakouskou kulturou a životním stylem jejich obyvatel mnohem bližší, než tomu je u obyvatel pákistánského původu ve Velké Británii. Z rozhovorů nevyplývalo, že by začleňování těchto osob do rakouské společnosti bylo problémové. Obyvatelé jugoslávského původu mají své zastoupení ve vedení města, jsou dobře integrováni na pracovním trhu, a také dobře organizováni v zájmových skupinách. Ze strany většinové společnosti nečelí přílišné diskriminaci.

Z hlediska komunitní práce a integrace představuje větší problém současná situace s přijímáním uprchlíků ze Sýrie a Afghánistánu. Vedení města celkem jasně zaujímá pozici garanta dodržování lidských práv a ochrany proti diskriminaci pro všechny své obyvatele. Tím je pevným partnerem pro mladé komunitní organizace usilující o zlepšení postavení nově příchozích v rámci komunit a celého města. Komunitní práce ve čtvrtích Gries a Lend se zaměřuje zejména na práci s předsudky a budování mostů mezi většinovou společností a jejími novými členy. Práce usiluje o ukotvení postavení příchozích ve společnosti a s pomocí sociálního poradenství a interkulturní práce pomáhá nově příchozím se v nové společnosti a jejím fungování zorientovat. Komunitní organizace jsou v některých případech aktivistické organizace, jejichž pracovníci jsou zejména mladí lidé – rakušané, kteří práci dělají jako dobrovolníci. Z rozhovorů vyplývalo, že komunitní práce nebyla ve čtvrtích Gries a Lend tolik koordinovaná. Může to být dáno tím, že subjekty aktivní v lokalitě jsou spíše mladé

subjekty, vzniklé v průběhu posledních 10 let jako reakce na rostoucí počet uprchlíků ve městě. Šlo spíše o ad-hoc projekty nepocitující nutnost intenzivnější plánované spolupráce. Mnoho z těchto subjektů vznikaly primárně s cílem pomáhat imigrantům (oproti subjektům ve čtvrti Darnall, kde dotazované subjekty vznikaly primárně na řešení určité problematické oblasti, jako je zdraví, pracovní uplatnění apod.). Určitě lze předpokládat, že komunitní práce se bude rozvíjet spolu s tím, jak se budou měnit témata, jimiž bude nutné se v rámci lokality a života v ní zabývat.

Z obou zkušeností je možné čerpat a učit se. V České republice se zatím příliš nesetkáváme s tím, že by některé čtvrti či menší města měly vysoký podíl obyvatel jiného než českého původu. I tak ale přibývají lokality, kde je na místě se otázkami integrace na komunitní úrovni zabývat. Česká republika se nachází v podobné fázi jako Rakousko, kdy je nutné pracovat s předsudky většinové společnosti vůči obyvatelům migrantského původu. S předsudky a diskriminací je nutné pracovat na komunitní úrovni, zároveň ale je nezbytné, aby k nim zaujalo své jasné postavení vedení města či městské části.

Dále by se pro český kontext daly vyzdvihnout tyto principy:

- *Snaha o porozumění příchozím skupinám, jejich kultuře, jejich potřebám* – reprezentanti veřejné správy a také státní i nestátní subjekty v lokalitě by měli být proaktivní ve snaze porozumět lidem, kteří nově do lokality přicházejí. S tím se pojí i vytváření prostoru pro dialog, v rámci něhož budou odlišné skupiny žijící v lokalitě moci vyjadřovat své potřeby (Geldof, 2011; str. 35).
- *Práce s kulturou* – příchozí nelze tlačit do toho, aby se plně vzdali kultury, ze které pochází. Kultura je veliký díl identity každého člověka; je třeba vytvářet prostor, v němž může žít kultura místního původního obyvatelstva a v němž si zároveň mohou nově příchozí uchovat a rozvíjet některé prvky kultury, kterou s sebou přinášejí.
- *Aktivní spolupráce všech aktérů v komunitě* – kooperace neziskových organizací, vzdělávacích zařízení, volnočasových zařízení, lékařských zařízení, spolků a organizací příchozích, také kooperace s náboženskými obcemi, respektovanými osobami skupin příchozích (reprezentanty skupiny) – jedině to může utvořit

silnou komunita a pocit sdílené komunitní identity, díky které může komunita čelit výzvě přijmout mezi sebe nově přicházející obyvatele.

- *Prostor pro setkávání se* – prostor pro setkávání se by měl být přirozeným prostorem, kde se budou moci spolu setkat a kde dojde k interakci mezi rozličnými skupinami s cílem se tak lépe poznávat a překonávat pocity nejistoty a strachu, jež v mnoha případech pramení právě z neznalosti. Nejpřirozeněji se takto setkávají rodiče skrze děti ve škole či volnočasových aktivitách dětí. Může jím být ale také kulturní středisko, komunitní centrum, sportovní klub atd. Ruku v ruce s příležitostmi pro setkávání se jde dobré sdílení informací o aktivitách, do nichž je možné se zapojit. Někdy to vyžaduje nutnost osobního pozvání k účasti.
- *Vedení k občanské angažovanosti a aktivnímu občanství* – v kontextu České republiky je téma občanské angažovanosti a zplnomocňování něčím, s čím se sami jako čeští občané učíme zacházet. Občanská společnost se rozvíjí a učí se plně využívat svého potenciálu. Do toho přicházejí cizinci a mají být k tomuto procesu přizváni. To není lehký úkol a možná to je oblast, kde bude trvat ještě nějakou dobu, než se tomu naučíme, jak my, tak příchozí. Rozvoj kvalitní komunitní práce stavících na principech rozvoje občanské společnosti využívající pomoci interkulturních pracovníků a komunitních pracovníků, tomu ale může napomáhat.

Bibliografie

- Bauman, Z., 2000. *Globalizace: důsledky pro člověka*. Praha: Mladá fronta.
- Bauman, Z., 2002. *Tekutá modernost*. 1. vydání editor Praha: Mladá fronta.
- Bauman, Z., 2011. Migration and Identities in the Globalised World. *Philosophy & Social Criticism*, 4(37), pp. 425-435.
- Beck, W., van der Maeson, L. & Walker, A., 1997. *The Social Quality of Europe*. Hague: Kluwer Law International.
- Berry, J., 2008. Globalisation and acculturation. *International Journal of Intercultural Relations*, 32, pp. 328-336.
- Berry, J. W., 1998. Intercultural Relations in Plural Societies. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, 40(1), pp. 12-21.
- Blauensteiner, S., 2011. *Census 2011 Austria: Results of the Register-based Census*. 1. vydání ed. Vienna: STATISTICS AUSTRIA.
- Butterfield, A. K. J. & Chisanga, B., 2008. Community development. In: K. Day, ed. *Encyclopedia of social work*. Washington: NASW Press, pp. 375-381.
- Castles, S. & Davidson, A., 2000. *Citizenship and Migration: Globalization and the politics of belonging*. 1. vydání editor New York: Routledge.
- Castles, S. & Miller, M. J., 2009. *The age of migration : international population movements in the modern world*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- ČSU, 2014. *Cizinci v České republice*. Praha: Český statistický úřad.
- ČSU, 2015. https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide. [Online] [Přístup získán 28 listopad 2015].
- Darnall Well Being, 2015. *Darnall Wellbeing: "There are other ways to stay healthy"*. [Online] Dostupný na: <https://whatworkswellbeing.wordpress.com/darnall-wellbeing-there-are-other-ways-to-stay-healthy/> [Přístup získán 30 září 2016].
- Delanty, G., 1998. Social Theory and European Transformation: Is there a European Society?. *Sociological Research Online*, 3(1).
- Dominelli, L., 2008. *Anti-Racist Social Work*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

- Drbohlav, D. a. k., 2010. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. 1. vydání editor Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Eisenstadt, S. N., 1995. *Power, trust, and meaning : essays in sociological theory and analysis*. Chicago: University of London.
- Geldof, D., 2011. New challenges for urban social work and urban social work research. *European Journal of Social Work*, 1(14), pp. 27-39.
- Giddens, A. & Sutton, P. W., 2013. *Sociology*. 7th ed. editor Cambridge: Polity.
- Gojová, A., 2013. Práce s komunitou. V: O. Matoušek, A. Křišťan, L. Musil & M. Smutek, editoři *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, pp. 309-312.
- Hackett, R. et al., 2009. Enhancing pathways into care (EPIC): community development working with the Pakistani community to improve patient pathways within a crisis resolution and home treatment service.. *International Review of Psychiatry*, 5(21), pp. 465-471.
- Hendl, J., 2012. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, s.r.o..
- Jenkins, R., 2004. *Social Identity*. 2. vydání ed. London: Routledge.
- Kappala, K., 2013. Imigranti. V: O. Matoušek, A. Křišťan, L. Musil & M. Smutek, editoři *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, pp. 344-345.
- Kingdon, G. & Cassenb, R., 2010. Ethnicity and Low Achievement in English Schools. *British Educational Research Journal*, 3 36, p. 403-431.
- Laister, J., Makovec, M. & Lederer, A., 2014. *The Art of Urban Intervention*. 1. vydání ed. Vienna: Löcker Verlag.
- Lister, R., 1998. Citizenship on the margins: Citizenship, social work and social action. *European Journal of Social Work*, 1(1), pp. 5-18.
- Makovec, M. & Lederer, A., 2014. Neighbourhood Empowerment: Annenviertel!- Strategies for Artistic and Cultural Collaboration. In: J. Laister, M. Makovec & A. Lederer, eds. *The Art of Urban Intervention*. Vienna: Löcker Verlag, pp. 22-37.
- Mareš, P., 2004. Sociální exkluze a inkluze. V: T. Sirovátka, editor *Sociální exkluze a inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno: Georgetown, pp. 15-29.
- Matoušek, O., 2013. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál.
- Modood, T. e. a., 1997. *Ethnic Minorities in Britain: Diversity and Disadvantage*. s.l.:Policy Studies Institute.
- OECD-UNDESA, 2013. *World Migration in Figures*, místo neznámé: OECD-UNDESA.

- Phillips, D. & Berman, Y., 2001. Social Quality and Community Citizenship. *European Journal of Social Work*, 4(1), pp. 17-28.
- Potocky-Tripodi, M., 2002. *Best Practise for Social Work With Refugees and Immigrants*. New York: Columbia University Press.
- Pomališová, M. et al., 2010. *Hodnocení kvality života ve městech se zapojením veřejnosti*. 1. vydání ed. Praha: TIMUR.
- Rákoczyová, M. & Trbola, R., 2009. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. 1. vydání editor Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Sheffield City Council, 2007. *Darnall, Attercliffe and Tinsley Neighbourhood Development*. Sheffield: Building Design Partnership with.
- Sheffield City Council, 2013. *Census Population by Output Area - BME Population 2011*. Sheffield: Knowledge & Research Team.
- Sirovátka, T., 2004. *Sociální exkluze a inluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno: Georgetown.
- Sirovátka, T., 2006. *Sociální vyloučení a sociální politika*. Brno: Masarykova Univerzita.
- Smith, A. D., 1991. *National Identity*. London: Penguin Books Ltd..
- Stepney, P. & Popple, K., 2008. *Social Work and the Community: A Critical Context for Practise*. Basingstoke: Palgrave.
- Streeter, C. L., 2008. Community. V: T. Mizrahi & L. E. Davis, editoři *Encyklopedia of Social Work*. Washington: NASW Press & Oxford University Press, pp. 347-355.
- Šťastná, J., 2016. *Když se řekne komunitní práce*. Praha: Karolinum.
- Tomeš, I., 2011. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál.
- Twelvetrees, A., 2008. *Community Work*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Valtonen, K., 2008. *Social Work and Migration: Immigrant and Refugee Settlement and Integration*. Farnham: Ashgate Publishing.
- Wolf, R. & Dodge, K., 2008. Migrant Workers. V: T. Mizrahi & L. E. Davis, editoři *Encyklopedia of Social Work*. New York: Oxford University Press, Inc., pp. 264-270.